

บทที่ 4

การพัฒนารูปแบบการเกณฑ์ทหารแนวใหม่

การรักษาเอกราชของชาติให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความปลอดภัยทั้งในด้านอธิปไตย ด้านบูรณภาพแห่งดินแดน ด้านการปกครองประเทศ ด้านความปลอดภัยและความผาสุกของประชาชน รวมตลอดถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เป็นหลักการของการรักษาความมั่นคงให้กับประเทศนั้นจำเป็นต้องอาศัยกำลังพลทางทหารเป็นหลักทั้งในภาวะปกติหรือในภาวะสงคราม สำหรับในภาวะปกตินี้กำลังพลทางทหารแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นกำลังพลจากทหารประจำการ (ทหารอาชีพ) และส่วนที่เป็นกำลังพลจากประชาชนทั่ว ๆ ไปที่เรียกว่า ทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) จากการคัดเลือกเข้ามารับการฝึกอบรมเพื่อให้มีประสบการณ์ดังเช่นทหาร ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้าหากมีภัยสงครามหรือมีความจำเป็นที่จะต้องใช้กำลังพลทางทหารซึ่งทหารกองประจำการจะปฏิบัติหน้าที่ดังเช่นทหารประจำการ แนวคิดนี้มีในแทบทุกประเทศทั่วโลกที่ใช้รูปแบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับ

สำหรับประเทศไทยใช้รูปแบบการเกณฑ์ทหารแบบบังคับเหมือนกับประเทศอื่นบางประเทศ โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบกับ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กำหนดรูปแบบและวิธีการเกณฑ์ทหาร ซึ่งเป็นการบังคับให้ชายไทยที่อายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ เข้ามาคัดเลือกรับราชการทหารกองประจำการด้วยวิธีการตรวจเลือกซึ่งเป็นวิธีการตามกฎหมาย การเกณฑ์ทหารนั้นมีผลกระทบที่เป็นทั้งผลดี คือเป็นการเตรียมความพร้อมในการป้องกันประเทศ และผลเสีย คือ ผู้ที่ถูกเกณฑ์ทหารโดยไม่สมัครใจแต่ยังคงมีภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว ภาระทางเศรษฐกิจ และการสูญเสียอนาคตที่ขาดโอกาสไปเป็นเวลา 2 ปีในการทำงาน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาจากรูปแบบการเกณฑ์ทหารทั้งจากฝ่ายที่ทำหน้าที่เกณฑ์ทหารกับฝ่ายที่ถูกบังคับเกณฑ์ทหาร ปัญหาจึงอยู่ที่ความจำเป็นที่ยังจะต้องคงให้มีการเกณฑ์ทหารซึ่งหากจะพิจารณาในบริบทของความมั่นคงของประเทศจากภัยสงคราม โดยเฉพาะภัยรุกรานที่ต้องมีกำลังพลทหารสู้รบแล้วในบริบทปัจจุบันที่แต่ละประเทศพยายามหลีกเลี่ยงการสงครามโดยใช้วิธีการทูตหรือการค้าระหว่างประเทศแทนการเผชิญหน้ากันด้วยการใช้กำลังต่อสู้กัน ดังนั้นความจำเป็นที่จะต้องมิตหารกองประจำการจึงน่าจะลดน้อยลงไป แต่หากพิจารณาในด้านการ

เตรียมความพร้อมด้านกำลังพลในกรณีที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการสงครามได้ วิธีการเกณฑ์ทหารก็จะได้กำลังพลเสริมที่มีการเตรียมความพร้อมไว้แล้วซึ่งย่อมเป็นความจำเป็นที่ยังคงระบบการเกณฑ์ทหารไว้จากสภาพการณ์นี้เองที่มีแนวคิดว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหาร 2 แนวทาง คือ การเกณฑ์ทหารโดยการบังคับกับการเกณฑ์ทหาร โดยความสมัครใจ ซึ่งทั้ง 2 แนวทางนี้ย่อมจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่การวิจัยนี้มีเป้าหมายที่จะทำการศึกษาและวิจัยเพื่อเลือกรูปแบบการเกณฑ์ทหารแนวใหม่ให้เหมาะสมกับบริบทของการพัฒนาประเทศและสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อนำไปสู่การพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารแนวใหม่ ซึ่งคำตอบที่จะได้มานั้นการวิจัยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ของปัญหาจากการเกณฑ์ทหารและผลกระทบในปัจจุบัน

ประเทศจะมีความมั่นคงได้นั้นต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายประการ โดยองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การมีกองกำลังเพื่อป้องกันประเทศที่สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบทั้งในยามปกติ ยามสงคราม ช่วงเวลาของการประกาศกฎอัยการศึก การประกาศภาวะฉุกเฉินหรือในขณะที่อยู่ในภาวะการณ์ที่ต้องใช้กำลังพลขนาดใหญ่ที่ทหารประจำการที่มีอยู่อาจมีไม่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมกำลังพลสำรองที่ผ่านการฝึกไว้ให้พร้อมเสริมกำลังพลที่ประจำการอยู่ การเตรียมกำลังพลนี้เองจึงเป็นที่มาของการเกณฑ์ทหาร

การเกณฑ์ทหารมีในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยแต่ก็มีอีกหลายประเทศที่ไม่มีการเกณฑ์ทหาร หากกล่าวเฉพาะประเทศไทยพบว่าการเกณฑ์ทหารมีมาตั้งแต่ยุคสมัยของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย พระราชดำริหรือคำสั่งของพระมหากษัตริย์ถือว่าเป็นกฎหมาย เพราะฉะนั้นการเกณฑ์ทหารจึงขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์ แต่หลังจากประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่มาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปีพุทธศักราช 2475 แต่การเกณฑ์ทหารก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม และมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2475 ขึ้นเพื่อสอดรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2479 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 กำหนดให้ชายไทยต้องรับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 และได้ใช้บังคับพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เพราะผลของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของชนชาวไทยต้องมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีหลักการและเหตุผลในการตรากฎหมายฉบับนี้ “เพื่อการจัดกองทัพประจำการตามแผนการทหาร ทำให้วิธีการเรียกบุคคลเข้ารับราชการทหารในกองประจำการต้องเปลี่ยนแปลงตามไปเป็นอันมาก จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารเสียใหม่ เพื่อให้เป็นการเหมาะสม” และใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันภายใต้หลักการความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2497 จนถึง พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นระยะเวลาจนถึง 67 ปี ในขณะที่บริบทของประเทศ สังคม และเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจนถึงยุคของการเปลี่ยนแปลง (Disruption) และมีการใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล (Technology and Digital) อย่างกว้างขวาง แต่กฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงไม่มีการปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด การเกณฑ์ทหารยังคงดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งก็ได้สะท้อนถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจากรูปแบบการเกณฑ์ทหารที่สมควรจะได้ทำการศึกษาและวิจัยเพื่อหาคำตอบที่จะให้ได้รูปแบบการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อคุ้มครองสิทธิชายไทยในด้านการเกณฑ์ทหารที่จะได้รับการคุ้มครองที่เป็นรูปธรรมที่แท้จริง

การวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของปัญหาการเกณฑ์ทหารที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อเป้าหมายที่เป็นหลักการสำคัญในการเกณฑ์ทหารนั้น การวิจัยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 หลักการของการเกณฑ์ทหาร

ความเป็นประเทศมีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีพื้นดิน หรือแผ่นดินที่ตั้งประเทศ มีประชากร และมีอำนาจอธิปไตย ซึ่งทุกประเทศย่อมจะหวงแหนมิให้ถูกรุกรานจึงต้องเตรียมความพร้อมที่จะป้องกันหากมีการล่วงล้ำหรือละเมิดประเทศ และทุกประเทศได้ใช้วิธีการเตรียมความพร้อมด้วยการสะสมกำลังพลเพื่อเตรียมการต่อสู้ปกป้องรักษาประเทศให้มีความสงบสุขหากมีการรุกรานจากภายนอกประเทศ หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศขึ้น โดยมีองค์การที่ทำหน้าที่หลักในการป้องกันและรักษาอำนาจอธิปไตยของประเทศคือกองทัพบกทหาร ที่จะต้องเตรียมความพร้อมอยู่ตลอดเวลา ด้วยการเตรียมกำลังพลซึ่งสำหรับประเทศไทย มีกำลังพลอยู่ 2 ประเภท คือ ทหารประจำการ (ทหารอาชีพ) และทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์)

สำหรับทหารกองประจำการนั้นประเทศไทยมีกฎหมายกำหนดหลักการและเหตุผลและกระบวนวิธีการเกณฑ์ทหารที่ดำเนินการยาวนานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 โดยพระราชบัญญัติรับราชการทหาร ซึ่งแม้ในปัจจุบันก็ยังคงใช้กฎหมายฉบับนี้ แต่จากหลักการของการเกณฑ์ทหารในอดีตกับบริบทปัจจุบัน หลักการนี้แม้ยังคงให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศก็ตาม แต่ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื่องจากบริบทของความมั่นคงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีตเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งและการรุกรานระหว่างประเทศหรือภัยสงครามแทบจะไม่ปรากฏ

เพราะหากมีความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วจะใช้การเจรจาตกลงกันหรือใช้มาตรการทางการค้ามากกว่าการใช้กำลังต่อสู้ แต่ถึงกระนั้นก็ตามการเตรียมความพร้อมด้านกำลังทหารก็ยังคงเป็นความจำเป็นของประเทศอยู่ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกณฑ์ทหารจึงควรที่จะมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

1.2 กระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหาร

สำหรับประเทศไทยยึดหลักการสำคัญคือชายไทยทุกคนที่อยู่ในเกณฑ์อายุตามที่กฎหมายกำหนดไว้มีหน้าที่ต้องเข้ารับราชการทหารซึ่งหากมิใช่ทหารประจำการก็ต้องผ่านการเกณฑ์ทหารตามรูปแบบวิธีการที่พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กำหนดไว้ ซึ่งนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2564 ก็ยังคงใช้กฎหมายฉบับนี้ ดังนั้นหากพิจารณาตามบริบทของการรักษาความมั่นคงของประเทศกับการพัฒนาประเทศแล้ว รูปแบบและกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารย่อมมีปัญหาและความไม่เหมาะสม ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร

การกำหนดคุณสมบัติ หมายถึง ลักษณะพิเศษประจำตัวของทหารกองประจำการ โดยกำหนดในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เป็นชายที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายเมื่อมีอายุครบ 17 ปี (ย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์) จะต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน และรับหมายเรียกเกณฑ์เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ เมื่อมีอายุครบ 20 ปี (ย่างเข้า 21 ปีบริบูรณ์) พบว่ามีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

1. การกำหนดคุณสมบัติ จากที่ได้กล่าวมานี้ในปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นวิธีที่มีความจำเป็นต่อการกำหนดอายุของชายไทยในช่วงนี้ เนื่องจากการยืนยันจำนวนของชายที่มีสัญชาติเป็นไทยที่จะต้องลงบัญชีเป็นทหารกองเกินก่อนเข้ารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ ในขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนของการเข้าไปลงบัญชีทหารกองเกินก่อนเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ ซึ่งสามารถเป็นช่องทางของการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สัสดีทำหน้าที่รับขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน คือ การกำหนดอายุชายไทยในช่วง 17 ปี (ย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์) เป็นวิธีการที่ชายไทยทุกคนจะต้องเข้าไปรายงานตัวเพื่อลงบัญชีเป็นทหารกองเกินต่อเจ้าหน้าที่สัสดีของแต่ละอำเภอ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ทางเจ้าหน้าที่สัสดีจะสามารถสำรวจได้ว่าทะเบียนประชากรในอำเภอนั้น ๆ มีจำนวนชายไทยเข้าสมัครเป็นทหารกองประจำการเต็มจำนวนหรือไม่ เนื่องจากการกำหนดทหารที่จะเข้าข่ายของการถูกเกณฑ์มีการกำหนดจำนวนเอาไว้ทั้งประเทศ โดยเฉลี่ยกระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เพราะฉะนั้นถ้าหากสัสดีด้วยกันได้ทำการประสานกัน กล่าวคือ เป็นการให้ความร่วมมือกันในการที่จะแจ้งยอดจำนวนชายไทยที่สามารถที่จะพบได้ว่าบางพื้นที่จะมีจำนวนประชากรเกิน แต่บางพื้นที่จำนวนประชากรขาด

แต่ในทางปฏิบัติพบว่ากฎหมายไม่ได้มีการกำหนดลงไปว่า จะนำประชากรจำนวนที่ขาดมาอยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรจำนวนมาก และนำประชากรที่จำนวนเกินไปอยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรจำนวนขาดนั้น

ในกรณีเช่นนี้หากพิจารณาการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของสัสดีย่อมสามารถจะเป็นช่องทางในการย้ายสำมะโนครัวและภูมิลำเนาทหารไปยังพื้นที่ที่มีคนสมัครทหารเต็มแล้ว และเมื่อถึงวันเข้ารับการตรวจคัดเลือกตามที่กำหนดไว้ แต่ทำให้ไม่ต้องจับฉลาก เพราะจำนวนทหารที่ต้องการมีผู้สมัครเต็มจำนวนแล้ว จึงทำให้รอดพ้นจากการเป็นทหาร วิธีการเช่นนี้ย่อมเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่สัสดีสามารถนำรายชื่อในพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกันได้ระหว่างเจ้าหน้าที่สัสดีด้วยกันเอง เนื่องจากรูปแบบการเกณฑ์ทหารในปัจจุบันนี้ เป็นรูปแบบที่จะมีผู้ที่สมัครใจเข้าเป็นทหารกองประจำการ กับ ผู้ที่ไม่สมัครใจเป็นทหารกองประจำการ เพราะฉะนั้นกลุ่มที่ไม่สมัครใจเข้าเป็นทหารกองประจำการก็มักจะหาทุกวิถีทางที่จะทำให้ตัวเองรอดพ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร

จากปัญหาช่องทางการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบแสวงหาประโยชน์จากชั้นตอนนี้นั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการมีความเห็นยืนยันว่า ในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติของชายไทยที่จะต้องเข้าไปรายงานตัวตามกฎหมายเพื่อลงบัญชีเป็นทหารกองเกิน และรับหมายเรียกเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้บุคคลที่ไม่มีความประสงค์เป็นทหารกองประจำการต้องหาวิธีหลีกเลี่ยงเพื่อให้รอดพ้นจากการเป็นทหาร ด้วยวิธีการร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่สัสดีกับชายไทย โดยการเรียกรับผลประโยชน์ต่อกันตามขั้นตอนของการเข้าไปรายงานตัวตั้งแต่การลงบัญชีเป็นทหารกองเกินที่จะใช้ช่องว่างของกฎหมายและข้อมูลภายในที่สัสดีมีอยู่ด้วยวิธีการให้เจ้าหน้าที่สัสดีทำการย้ายสำมะโนครัวและภูมิลำเนาทหารของตนในปัจจุบัน ไปยังอำเภอใหม่ที่ทางเจ้าหน้าที่สัสดีรู้ว่าจำนวนของผู้ที่สมัครเข้าเป็นทหารกองประจำการเต็มจำนวนหรือยังขาดอยู่ ซึ่งเป็นสภาวะการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและก็ยังคงมีอยู่

2. การกำหนดเพศ จากการที่กฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติเป็นการเฉพาะตัวว่า “ชายไทย” เพราะฉะนั้นคำว่าชายไทยในขณะนี้หมายถึงความเป็นชายที่มีร่างกายสมบูรณ์ แต่ขณะที่ในปัจจุบันนี้พบว่ามีชายไทยที่เป็นกลุ่มสีรุ้ง คือผู้ที่เป็นชายโดยสรีระร่างกายแต่มีจิตใจเป็นหญิง หรือผู้ที่เป็นชายแต่เป็นรักร่วมเพศ แต่หากพิจารณาจากสรีระร่างกายพบว่ามีลักษณะเป็นชายตามกฎหมายจึงถือเป็นคุณสมบัติที่จะต้องเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการตามกฎหมาย เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ชายประเภทนี้ก็ยังต้องถูกกำหนดโดยคุณสมบัติที่จะต้องเข้ามาเกณฑ์ทหาร ทั้ง ๆ ที่ในบางรายสามารถตรวจสอบได้ จากรูปร่างที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นจากการผ่าตัดแปลงเพศ ในขณะที่หากพิจารณาจากทะเบียนสำมะโนครัว และบัตรประจำตัวประชาชนจะพบว่ายังคงแสดงสภาพเป็นชาย

ปัญหาเช่นนี้มีให้เห็นเป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่โดยเหตุที่กฎหมายไม่มีการกำหนด ความชัดเจนคงกำหนดเป็นเพียง “ชายไทย” ดังนั้นการตัดสินความเป็นชายไทยจึงดูได้จากบัตร ประจำตัวประชาชนที่ยังคงใช้คำนำหน้านามว่า “นาย”

ปัญหานี้กลับกลายเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบันและในอนาคตหากจะยังคงไม่มีการ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากเมื่อได้รับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการแล้วจะ สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อความเป็นอยู่ของเพื่อนที่เป็นทหารกองประจำการด้วยกัน การฝึกรบ และ การปฏิบัติหน้าที่ทางทหารกับการใช้ชีวิตประจำวัน ในสภาวะการณ์เช่นนี้จากการกำหนด คุณสมบัติผู้ถูกคัดเลือกให้เป็นทหารกองประจำการย่อมไม่มีความพร้อมตั้งแต่เบื้องต้น และเป็นเหตุ ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาในช่วงเวลาของการเป็นทหารกองประจำการซึ่งย่อมจะส่งผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพในการฝึกและการอบรมตามหลักสูตรของกองทัพ และที่สำคัญอาจจะส่งผลกระทบต่อ ปัญหาทางครอบครัวหรือปัญหาทางสังคมตามมาด้วย เนื่องจากภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพ ต่าง ๆ ของทหารกองประจำการเหล่านั้นที่เคยปฏิบัติมาได้ถูกทิ้งช่วงไป

ปัญหาในเรื่องเพศสภาพนี้เองจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้ารับการคัดเลือกเป็น ทหารกองประจำการมีความเห็นว่า เมื่อเข้ามายังกองประจำการจะพบว่าได้รับผลกระทบต่อการ ใช้ ชีวิตประจำวันจริง เช่น การอาบน้ำ การแต่งตัว อีกทั้งมีความรู้สึกกลัวเพราะไม่ทราบว่าตนเอง จะต้องเผชิญกับอะไรบ้าง เกิดอาการเกรงกลัวต่อการกระทำคามผิด กลัวการถูกลงโทษ ส่งผลให้ ในช่วงของการฝึกภาคปฏิบัติที่หนักเกิดการต่าง ๆ ขึ้นจากสภาพร่างกายที่ไม่มีความพร้อม จึงส่งผลกระทบต่อเพื่อนในรุ่นเดียวกันที่ต้องถูกลงโทษทั้งกลุ่ม ปัญหานี้จากการสัมภาษณ์สถิติที่ ทำการคัดเลือกให้มาคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาวว่า ในกระบวนการคัดเลือกทหารกองประจำการ ในส่วนของชายไทยที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด ได้มีการประชาสัมพันธ์ตามนโยบายของ กระทรวงกลาโหมที่กำหนดแนวทางการตรวจร่างกายของทหารกองเกินที่มีสภาพร่างกายและจิตใจ เป็นหญิง โดยมีหลักการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ความไม่สมบูรณ์ในร่างกาย ซึ่งทหารกองเกินจะต้อง มีคุณลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) ทำการเปลี่ยนเพศแล้ว หรือ
- 2) ปรับเปลี่ยนร่างกายให้เป็นสภาพของเพศหญิง แต่ยังไม่แปลงเพศ หรือ
- 3) ไม่ได้แปลงเพศและไม่ได้ปรับเปลี่ยนร่างกาย

โดยผู้เข้ารับการคัดเลือกที่มีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิดที่มีคุณลักษณะเข้า หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะต้องมีหนังสือรับรองของโรงพยาบาลหรือสถาบันทางการแพทย์ของรัฐ โดยแพทย์ทางจิตเวชเป็นผู้วินิจฉัยว่าเป็นผู้มี “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” นำมายืนยัน ในวันเข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ ปัญหานี้แม้จะได้มีการแก้ไขดังกล่าวแต่ก็ยังคง

มีปัญหาเกิดขึ้นคือ ในวันที่ต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจคัดเลือกรักษาทางจิตเวชที่จำเป็น หากไม่มีใบรับรองจากแพทย์ทางจิตเวชที่เป็นผู้วินิจฉัยว่าเป็นผู้มี “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” ที่จะต้องนำมาขึ้นเป็นเอกสารรับรองสถานะของคนจำพวกที่ 2 ต่อกรรมการแพทย์ทำให้คณะกรรมการตรวจเลือกจำเป็นต้องออกใบรับรองผลการตรวจเลือก (แบบสด. 43) ให้เป็นคนจำพวกที่ 3 หมายถึงกลุ่มคนที่ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนของเพศสภาพกับปัญหาโรคประจำตัวที่รอผลการรักษา ซึ่งต้องกลับมารายงานตัวอีกครั้งในปีถัดไปเพื่อให้เกิดความชัดเจน และในกรณีที่มีความไม่ชัดเจนในปัญหาเพศสภาพนั้นอาจมาจากตัวเองไม่ยอมเปิดเผยที่เรียกกันว่า “แอบจิต” นั้น ในระหว่างการตรวจคัดเลือกรับเข้ายังพบว่าได้รับการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความอับอายขายหน้าซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่มีภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด ปัญหานี้แม้ในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์เชิงลึกก็ยังคงไม่มีการแก้ไขทำให้มีบุคคลเหล่านี้ต้องเข้าเป็นทหารกองประจำการเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

2) ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร

การยกเว้น เป็นวิธีการสำหรับบุคคลบางประเภทที่ไม่เกี่ยวข้องได้รับสิทธิการยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ต้องเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ เช่น บุคคลทั่วไป ซึ่งจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ได้กำหนดการยกเว้นไว้ 2 กรณี ดังนี้

1. การยกเว้นทั้งในยามปกติและในยามสงครามไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ได้แก่

1) พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ชั้นเปรียญตั้งแต่ 3 ประโยค ถึง 9 ประโยค ซึ่งเป็นยศของพระ เช่น พระครู พระชั้นเทพ หรือพระชั้นธรรม แต่ไม่รวมถึงตำแหน่งของพระ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ซึ่งไม่ใช่สมณศักดิ์ จึงไม่ได้รับการยกเว้น ดังนั้นพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์อาจไม่ต้องมีตำแหน่งก็ได้ ส่วนนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวนที่มีสมณศักดิ์เป็นผู้ที่บวชในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ต่างกันที่ถือตามนิกายของจีนกับของญวน ซึ่งจะต้องมีสมณศักดิ์ด้วยจึงจะได้รับการยกเว้น แต่ถ้าลาสิกขาต้องแจ้งต่อนายอำเภอท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำภายใน 30 ด้วยตนเอง นับแต่วันลาสิกขา หากแจ้งเกินกำหนดจะต้องถูกดำเนินคดี และเมื่อลาสิกขาแล้ว พบว่าอายุยังไม่ครบ 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปเข้ารับการตรวจเลือกทหารกองประจำการด้วย

2) บุคคลที่มีร่างกายพิการ ทูพพลภาพ ซึ่งไม่สามารถรับราชการทหารกองประจำการได้ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง เช่น คอหิ้น หูหนวกทั้งสองข้าง ลิ้นหัวใจพิการ ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะต้องไปรับหมายเรียกเกณฑ์ตามกำหนดและเข้ารับการคัดเลือก เมื่อคณะกรรมการ

ตรวจเลือกเห็นว่ามีอาการตามโรคที่กำหนดไว้จริง ก็จะปลดเป็นพันราชการทหารประเภทที่ 2 กล่าวคือ ไม่สามารถที่จะรับราชการทหารได้ และให้ทางจังหวัดออกไปสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

3) บุคคลซึ่งไม่มีคุณวุฒิที่จะเป็นทหารได้เฉพาะบางท้องที่ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หมายความว่า เป็นบุคคลชนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในบางพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่รู้หนังสือภาษาไทย จึงอ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ รวมทั้งมีความแตกต่างกันในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีดังนั้น ทางราชการจึงไม่มีความประสงค์ที่จะให้บุคคลประเภทนี้เป็นทหาร

2. การยกเว้นให้เฉพาะในยามปกติ เมื่อได้ลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่เรียกมาตรวจเลือกรับราชการทหารกองประจำการ ได้แก่

1) พระภิกษุ สามเณร นักบวชพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวนซึ่งเป็นนักธรรมที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง เช่น ผู้ที่จบนักธรรมตรี นักธรรมโทและนักธรรมเอกก็สามารถได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย โดยจะต้องนำหลักฐานการสำเร็จนักธรรมไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่สัสดีอำเภอหรือคณะกรรมการตรวจเลือกเพื่อดำเนินการยกเว้นให้ แต่ถ้าลาสิกขาจะต้องแจ้งต่อนายอำเภอด้วยตนเองตามท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำภายใน 30 วัน นับตั้งแต่หลังจากวันลาสิกขา หากแจ้งเกินกำหนดจะต้องถูกดำเนินคดี และถ้าอายุยังไม่ครบ 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปเข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ

2) นักบวชศาสนาอื่นซึ่งมีหน้าที่ประจำกิจของศาสนา ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ศาสนาอิสลามจะได้รับการยกเว้นให้ทุกสุหฺร่า แต่ในสุหฺร่าหนึ่งยกเว้นได้เพียง 3 คน คือ โต๊ะอิหม่า โต๊ะบิลา และ โต๊ะกาเตบอย่างละหนึ่งคนเท่านั้น ศาสนาคริสต์เถียน จะแยกเป็นนิกายโรมันคาทอลิกยกเว้นให้ 4 คน คือ เจ้าอธิการวัดหนึ่งคนกับผู้ช่วยเจ้าอธิการวัดอีก 3 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าอธิการวัดจะเป็นผู้เลือก สำหรับนิกายโปรเตสแตนต์ ผู้เป็นหัวหน้าสำนักจะเลือกนักบวชศาสนาต่าง ๆ ที่จะได้รับการยกเว้นให้ 3 คน โดยการที่จะได้รับการยกเว้นดังที่กล่าวมา ต้องขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ออกไปสำคัญให้แก่นักบวชก่อน จึงจะได้รับการยกเว้น ดังนั้น ในการขอไปสำคัญจำเป็นต้องขอก่อนวันตรวจคัดเลือกและไม่สามารถขอต่อคณะกรรมการตรวจเลือก เนื่องจากคณะกรรมการตรวจเลือกไม่มีอำนาจออกไปสำคัญให้ แต่ถ้าเมื่อพ้นจากฐานะประจำในกิจของศาสนาต้องแจ้งต่อนายอำเภอท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากฐานะเช่นนั้นด้วยตนเอง หากแจ้งเกินกำหนดจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย และถ้าพบว่าตนเองอายุยังไม่ครบ 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปเข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ

3) บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร เป็นบุคคลที่อยู่ระหว่างการฝึกวิชาทหาร ซึ่งกรมการรักษาดินแดนเป็นเจ้าหน้าที่ทำการฝึก โดยปกติผู้ที่เข้ารับการฝึก

วิชาการทหารในขณะนี้ต้องเป็นนักเรียนและเรียนตั้งแต่ชั้นเตรียมอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษาขึ้นไปถึงขั้นเป็นนิสิตหรือนักศึกษาของมหาวิทยาลัย แต่ถ้าผู้ที่เรียนจบหลักสูตรของทางโรงเรียนแล้วแต่ยังไม่จบหลักสูตรในการฝึกวิชาการทหารจะเข้ารับการฝึกต่อจนจบก็ได้ เนื่องจากกรมการรักษาดินแดนจะมีรายชื่อผู้ที่เข้ารับการฝึกวิชาการทหารอยู่แล้ว การขอยกเว้นจึงไม่ต้องกระทำการขอยกเว้นเพียงแต่ส่งหลักฐานแจ้งต่อกรมการรักษาดินแดน ทางกรมการรักษาดินแดนจะเป็นผู้ดำเนินการขอยกเว้นให้ ซึ่งตรงนี้จะเป็นที่ของกระทรวงกลาโหมจะแจ้งไปยังจังหวัดภูมิลำเนาทหารของผู้นั้นให้จัดการยกเว้นให้ และผู้นั้นไม่ต้องเข้าไปตรวจคัดเลือก แต่ถ้าผู้ที่อยู่ระหว่างการฝึกวิชาการทหารนั้น เรียนไม่ครบหลักสูตรตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด (ไม่จบชั้นปีที่ 3) จะต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ

4) นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารของกระทรวงกลาโหม ซึ่งวิธีการขอยกเว้นกระทรวงกลาโหมจะเป็นผู้ดำเนินการให้เช่นเดียวกับนักศึกษาวิชาทหาร

5) ครุในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นครูประจำทำการสอนหนังสือ หรือวิชาการต่าง ๆ ที่อยู่ใความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น ต้องขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้เพื่อเป็นหลักฐานในการขอรับการยกเว้น

6) นักศึกษาของศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ และนักศึกษาของศูนย์ฝึกการบินพลเรือนของกระทรวงคมนาคม เมื่อได้เข้าเป็นนักศึกษาแล้ว ก็สามารถขอการยกเว้นได้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้แจ้งจังหวัดที่เป็นภูมิลำเนาทหารจัดการยกเว้นให้ แต่เมื่อพ้นจากสภาพของนักศึกษาจะต้องแจ้งต่อนายอำเภอในท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำด้วยตนเองภายใน 30 วัน หลังจากวันที่พ้นจากสภาพของนักศึกษา และถ้าอายุไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปเข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการด้วย

7) บุคคลซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ เป็นบุคคลที่ได้แปลงสัญชาติเป็นคนไทยตามกฎหมาย ซึ่งเจ้าหน้าที่จะทราบได้ว่าเป็นบุคคลประเภทนี้ตั้งแต่ไปแสดงตนขอลงบัญชีทหารกองเกินแล้วก็ตามดำเนินการยกเว้นให้ทันที

8) บุคคลซึ่งได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหลายครั้งรวมกันตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกัน ซึ่งตรงนี้ให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลแต่ไม่ใช่ถือวันต้องโทษจริง ส่วนโทษกักกันนั้นไม่ต้องคำนึงถึงการกำหนดระยะเวลาว่าจะต้องโทษกักกันกี่วันก็สามารถขอยกเว้นได้ โดยวิธีการขอยกเว้น ผู้ขอต้องนำหลักฐานอาจเป็นสำเนาคำพิพากษาไปยื่นขอยกเว้นต่อนายอำเภอท้องที่ภูมิลำเนาทหาร หรือถ้ายื่นไม่ทันสามารถไปยื่นต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันทำการตรวจเลือกก็ได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้

จากการกำหนดข้อยกเว้นของบุคคลบางประเภทที่ไม่ต้องรับการคัดเลือกเกณฑ์ทหาร ที่กล่าวมาพบว่าเป็นวิธีการที่มีความจำเป็นอยู่ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้สิทธิบุคคลได้รับการยกเว้นไว้ 2 กรณี คือ กรณีที่หนึ่ง คือ ไม่ต้องรับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ และยามสงคราม และกรณีที่สอง เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่ต้องเรียกเกณฑ์ในยามปกติ เท่านั้น แต่เมื่อใดที่ประเทศมีภาวะที่จะเกิดภัยสงครามขึ้น สามารถเรียกกำลังพลในส่วนที่ได้รับการยกเว้น ในกรณีปกติกลับมาเป็นทหารได้ ซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นวิธีการที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ เพราะว่าสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงของประเทศนั้นไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด จึงมีความจำเป็นต้องเรียกกำลังพลในส่วนนี้ในภาวะสงครามกลับมาเป็นทหารได้

3) วิธีการคัดเลือก

วิธีการคัดเลือก เป็นวิธีการปฏิบัติตามหลักการและขั้นตอนอย่างเป็นระบบในการตรวจคนเข้ากองประจำการตามที่ต้องการไว้ และคัดเอาคนที่ไม่ต้องการออก โดยมีรูปแบบวิธีการเข้าเป็นทหารกองประจำการไว้ 2 วิธี ได้แก่ วิธีที่หนึ่ง เป็นวิธีการร้องขอด้วยความสมัครใจ วิธีที่สอง เป็นวิธีการบังคับเรียกให้มาตรวจเลือกหรือการเกณฑ์ทหาร ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับวิธีการคัดเลือกในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจับฉลากใบดำใบแดง ถ้าจับฉลากได้ใบแดง หมายถึง ต้องเป็นทหารกองประจำการตามสังกัดหน่วยที่ระบุไว้ในสลาก ถ้าได้ใบดำ หมายถึง ผู้ที่ไม่ต้องเป็นทหารกองประจำการ วิธีการนี้ถือได้ว่าเป็นวิธีการบังคับให้มาตรวจคัดเลือกโดยไม่สมัครใจตามกฎหมายที่กำหนดให้ชายไทยมีหน้าที่รับราชการทหาร ในขั้นตอนของวิธีการคัดเลือกนี้มีประเด็นปัญหาตามขั้นตอนดังนี้

1. วิธีการคัดเลือกทหารโดยไม่สมัครใจด้วยการจับฉลาก

วิธีการนี้มีการกำหนดจำนวนชายไทยที่จะต้องเข้าเป็นทหารกองประจำการไว้แน่นอนอยู่แล้วตามระบบทหารกองเกิน ดังนั้นในกรณีที่ ไม่สมัครใจจึงได้ใช้วิธีการจับฉลากเพื่อให้ได้จำนวนตามที่ต้องการจึงเท่ากับว่าวิธีการจับฉลากจะทำให้ได้ผู้ที่ต้องเข้าเป็นทหารกองประจำการ กับผู้ที่รอดพ้นจากการเป็นทหารกองประจำการ และโดยเหตุที่กระบวนการจัดเตรียมและตรวจสอบฉลากนั้นเป็นหน้าที่โดยตรงของสัสดีประจำหน่วยตรวจคัดเลือกคนเข้ากองประจำการ โดยไม่พบว่ามีระบบใด ๆ ในการตรวจสอบความชอบในการทำหน้าที่ของสัสดี เช่น จำนวนใบดำใบแดงที่มีเท่ากับจำนวนที่จะต้องการเกณฑ์ ซึ่งเป็นการบอกไม่ได้ว่าจำนวนที่ถูกต้อนั้นเป็นจริงหรือเท็จเพียงใด จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถจะนำไปสู่การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบได้ เนื่องจากการไม่มีการประกาศจำนวนคนที่ได้สุดท้ายแล้วว่ารวมทั้งหมดเท่าไร จำนวนคนที่กำหนดไว้สำหรับหน่วยนี้คือกี่คน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าคนที่จับใบดำใบแดงอาจจะมีจำนวนมากกว่าความเป็นจริง

ตามที่ต้องการก็ได้จึงสามารถใช้เป็นช่องทางในการเจรจาหลังจากการนั้นเพื่อต่อรองผลประโยชน์ตอบแทนให้เปลี่ยนจากใบแดงเป็นใบดำ

สภาวการณ์แห่งปัญหาการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบที่ก่อให้เกิดการเรียกรับของสัสตินั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้ารับการคัดเลือกมีความเห็นยืนยันว่า การคัดเลือกด้วยวิธีการจับฉลากถือว่าเป็นวิธีที่มีความเสี่ยงทาย ทำให้ผู้ที่ไม่ต้องจับฉลากได้ใบแดง ต้องหาวิธีการต่าง ๆ ที่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทหารหรือสัสติที่เป็นคณะกรรมการในวันตรวจคัดเลือกหาวิธีการเพื่อให้ตัวเองรอดพ้นจากการเป็นทหาร ด้วยวิธีการเรียกรับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งปัญหานี้ยังคงเกิดขึ้นอยู่จริง

2. การตรวจสุขภาพ

เป็นขั้นตอนที่บุคคลซึ่งจะเข้ารับราชการทหารกองประจำการจะต้องได้รับการตรวจสุขภาพ และความสมบูรณ์ของสรีระด้านร่างกาย เพื่อให้ได้ทหารกองเกินที่มีความแข็งแรงเข้ากองประจำการตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรรมการแพทย์ที่มาจากกรรมการแต่งตั้งของคณะกรรมการตรวจคัดเลือกเป็นผู้พิจารณาการตรวจร่างกาย วัดขนาดความสูงและขนาดรอบตัว แต่ในทางปฏิบัติพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เป็นคณะกรรมการตรวจเลือกทหารกองประจำการด้านการตรวจร่างกายจะช่วยเหลือกัน สามารถทำการระบุในใบตรวจร่างกายว่าเป็นผู้มีความผิดปกติทางร่างกายได้ เช่น ดีเป็นจำพวกที่ 1 คือคนที่มีร่างกายสมบูรณ์ ไม่มีอวัยวะพิการหรือผิดส่วนแต่อย่างใด ประเภทจำพวกที่ 2 คือคนที่มีร่างกายสมบูรณ์ แต่เป็นคนซึ่งมีร่างกายที่เห็นได้ชัดว่าไม่สมบูรณ์ดีเหมือนคนจำพวกที่ 1 แต่ไม่ถึงกับทุพพลภาพ เช่น นิ้วขาด ประเภทจำพวกที่ 3 คือ ผู้ที่สุขภาพไม่แข็งแรงในช่วงระหว่างการตรวจสุขภาพแต่สามารถรักษาให้หายได้ ซึ่งต้องมารายงานภายใน 30 วัน หากพบว่าอาการเจ็บป่วยไม่สามารถรักษาให้หายได้ภายในกำหนดเวลา 30 วัน แต่อยู่สภาพที่สามารถจะรักษาให้หายได้ก็ต้องให้มารายงานตัวอีกครั้งในปีถัดไป ส่วนประเภทจำพวกที่ 4 คือผู้ที่เป็นทุพพลภาพ หรือเป็นโรคที่ต้องห้ามการเข้ารับราชการตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

การกำหนดประเภทสุขภาพทั้ง 4 ประเภทเป็นวิธีการที่ดีหากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการโดยชอบแต่ก็สามารถจะเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ได้เช่นกันทั้งนี้เป็นเพราะไม่มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่จึงสามารถที่จะใช้วิธีการกำหนดประเภทของสุขภาพเพื่อช่วยเหลือไม่ให้ถูกเกณฑ์เป็นทหารกองประจำการ หรือดีเป็นประเภทจำพวกที่ 4 คืออาการโรคที่ไม่สามารถเข้ารับราชการได้ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งก็ได้กำหนดว่าใบรับรองแพทย์จะต้องมาจากโรงพยาบาลรัฐ ดังนั้นจึงใช้ใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนก็ได้ ดังที่ผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นผู้รับการคัดเลือกระบุว่า เป็นการซื้อใบรับรองแพทย์ และทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ที่ตรวจสอบก็ไม่มี การตรวจสอบความชอบของเอกสาร ดังเช่นเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวเมื่อวันที่ 7 เมษายน

พ.ศ. 2557 ของดาราท่านหนึ่งที่น่าไปรับรองผลการตรวจสุขภาพมายืนยันว่าป่วยเป็นโรคหอบหืด ซึ่งก็ไม่มี การตรวจสอบว่าดาราคคนนั้นเป็นโรคหอบหืดจริงหรือไม่เพราะถ้าพิจารณาจากการเป็น ดาราดังและสามารถทำงานหนักได้แต่ก็ไม่ปรากฏข่าวว่ามีโรคประจำตัว จึงทำให้รอดพ้นจาก การเกณฑ์ทหาร

ปัญหาในเรื่องขั้นตอนของการตรวจสุขภาพ ความแข็งแรง และความสมบูรณ์ของ สรีระ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการต่างมีความเห็นยืนยันว่า ในขั้นตอนของการตรวจร่างกายดังกล่าวนี้ไม่ชอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการตรวจร่างกาย ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสามารถพิจารณาการตรวจไม่ให้ผ่านตามเกณฑ์ และทำการระบุลงในใบตรวจ ร่างกายว่าเป็นผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย โดยไม่ต้องไปจับสลากใบคำใบแดง จึงทำให้รอดพ้นจาก การเป็นทหารกองประจำการได้

4) องค์กรที่ทำหน้าที่ในกระบวนการคัดเลือก

สำหรับองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบหลักด้านความมั่นคง ก็คือ กระทรวงกลาโหม มีหน้าที่ในการกำหนดขอบเขตนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทหารและมอบหมายให้กับ กองทัพนำไปปฏิบัติ กองทัพในที่นี้หมายถึงกองทัพบก กองทัพอากาศ และกองทัพเรือ โดยพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. มาตรา 28 กำหนดให้กองทัพบกเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการเกณฑ์ทหาร โดยยอดจำนวนทหารนั้นกองทัพอากาศและกองทัพเรือจะส่งจำนวน ยอดที่ต้องการให้ ดังนั้นกองทัพจึงต้องมีการเตรียมสรรพกำลังให้มีความพร้อมต่อภารกิจที่ได้รับ มอบหมายในการรักษาความมั่นคง

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 51 กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการคัดเลือกทหารกองประจำการ คือ เจ้าหน้าที่สถิติ ดำเนินการในราชการทั้งปวง ที่เกี่ยวข้องกับการกิจการคัดเลือกทหารเกณฑ์เพื่อให้ได้ชายที่มีสัญชาติไทยมาเป็นทหาร ตั้งแต่ ขั้นตอนการทำบัญชีเกี่ยวกับการเรียกคนขึ้นทะเบียน ออกหมายเรียกเกณฑ์ และเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ากองประจำการ

จากที่กล่าวมานี้พบว่าก่อให้เกิดปัญหาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ขั้นตอน การลงบัญชีทหารกองเกิน การรับหมายเกณฑ์ การคัดเลือกทหารทหาร กองประจำการ การฝึกอบรมทหารกองประจำการ การปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการ รวมไปถึงการได้รับสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ ซึ่งสามารถใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมาย ความไม่เคร่งครัดและไม่จริงจังต่อการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ยึดมั่น ในความบริสุทธิ์ยุติธรรม และที่สำคัญคือในแต่ละขั้นตอนขาดการตรวจสอบความชอบในการปฏิบัติ หน้าที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติ คือ รูปแบบของการเกณฑ์ทหารเป็นช่องทางให้เกิด

การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบจากความหวาดกลัวและผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ชายไทยจำนวนมากไม่ต้องการถูกเกณฑ์ทหารและประกอบกับวิธีการตรวจเลือกทหารกองประจำการ โดยวิธีการจับฉลากใบดำใบแดง ซึ่งถือว่าเป็นการเสี่ยงทาย ส่งผลให้มีเกิดการหลบหนีการตรวจคัดเลือกการเกณฑ์ทหารโดยใช้วิธีการต่าง ๆ จึงเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ไม่ต้องการถูกคัดเลือกเข้าเป็นทหารกองประจำการ ตามที่กล่าวมาแล้ว

5) การฝึกอบรมของทหารกองประจำการ

วัตถุประสงค์หลักของการเกณฑ์ทหาร คือ การเตรียมความพร้อมในการป้องกันประเทศ ดังนั้นความสำคัญก็คือการเตรียมความพร้อมให้ทหารที่ถูกเกณฑ์เข้ามานั้นจะต้องมีความพร้อมในด้านทางการทหาร ซึ่งเป็นที่มาของการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่เพิ่มความรู้ ความชำนาญและความสามารถของบุคคล เมื่อคัดเลือกได้บุคคลเข้ามาเป็นทหารกองประจำการแล้วจะต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาในเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติพร้อมทั้งบุคลิกลักษณะทางการทหารเพื่อให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารกองประจำการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อฝึกอบรมทหารกองประจำการที่ยังไม่เคยรับราชการทหารมาก่อน ให้มีความรู้ในวิชาการทหารเบื้องต้นในการปรับสภาพทางร่างกายและทางจิตใจจากการดำเนินชีวิตแบบพลเรือนมาเป็นการดำเนินชีวิตแบบทหาร และฝึกฝนให้มีความรู้ในวิชาการทหารเบื้องต้น เพราะฉะนั้นจากเป้าหมายจึงนำไปสู่วิธีการฝึกอบรม โดยมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทหารกองประจำการคือ ผู้บังคับหน่วยฝึกมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและกำกับให้การฝึกเป็นไปตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของหน่วย โดยผู้บังคับหน่วยฝึกมีอำนาจแต่งตั้ง “ผู้ฝึก” เป็นผู้บังคับหมวดอาวุโสที่มีประสบการณ์ในการฝึก หรืออย่างน้อยได้ผ่านการทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้ฝึกมาแล้ว โดยมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบการฝึก และทำหน้าที่ปกครองทหารใหม่พร้อม ๆ กันไปด้วย “ผู้ช่วยผู้ฝึก” เป็นผู้บังคับหมวดที่มีอาวุโสต่ำกว่าผู้ฝึก หรือจ่าสิบเอกอาวุโสซึ่งมีประสบการณ์ในการฝึกทหารใหม่มาแล้ว โดยจัดตามความเหมาะสมอย่างน้อย 1 นาย “ครูนายสิบ” เป็นนายสิบที่มีความรู้ความสามารถมีลักษณะท่าทางที่ดี เพื่อทำหน้าที่ฝึกสอนตามวิชาที่ได้รับมอบและดูแลทหารใหม่อย่างใกล้ชิด และ “ครูทหารใหม่” เป็นทหารกองประจำการที่สำเร็จการฝึกหลักสูตรครูทหารใหม่ เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครูนายสิบ

การฝึกและอบรม เป็นวิธีการเริ่มต้นของทหารกองประจำการใหม่ที่จะต้องได้รับการฝึกและอบรมตามหลักสูตรของกองทัพก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร คือ การฝึกและอบรมผ่านกระบวนการดำเนินการฝึกทหารใหม่เบื้องต้นตามที่กำหนดไว้โดย “ระเบียบและหลักสูตรการฝึกทหารใหม่เบื้องต้นทั่วไป (10 สัปดาห์) พ.ศ. 2563” ได้แก่ วิชาทหารทั่วไป วิชาการใช้อาวุธ วิชายุทธวิธี การฝึกบุคคลทำเบื้องต้น และการช่วยเหลือประชาชน ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ที่

ทหารกองประจำการใหม่จะต้องเข้ารับการอบรมและการฝึกจาก ครุนายสิบ และครูทหารใหม่ ที่มาจากการแต่งตั้งตามคำสั่งของกองทัพตามความเห็นชอบของผู้บังคับหน่วยฝึก เป็นผู้ฝึกและ อบรมทหารกองประจำการตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์

จากระเบียบการฝึกและอบรมดังกล่าวนี้ พบว่าเป็นหลักสูตรที่กำหนดขึ้น โดยฝ่ายทหาร จึงเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาการทางทหาร แต่ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพระหว่างอยู่ในกองประจำการ เพื่ออนาคตไว้สำหรับปลดประจำการ และยังพบว่า ในกรณีการฝึกภาคปฏิบัติ ทหารกองประจำการใหม่ยังไม่มีพื้นฐานของการฝึกทหารมาก่อน แต่ในการฝึกภาคปฏิบัติจะใช้วิธีการที่เหมือนกับคนที่เคยเป็นทหารอาชีพมาก่อน จึงมิได้คำนึงถึง พื้นฐานของสุขภาพอนามัยของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน บางคนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง บางคนมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง บางคนมีโรคประจำตัวต่าง ๆ เมื่อได้รับการฝึกหนักตลอด 10 สัปดาห์เท่ากัน ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ที่อ่อนแอ โดยเฉพาะการไม่ได้มีการ เตรียมความพร้อมด้านสุขภาพไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะได้รับการฝึก ประกอบกับวิธีการฝึกของครูฝึก ที่ใช้วิธีการเช่นเดียวกับทหารอาชีพจึงมีความรุนแรงและหนักเกินกว่าที่คนที่เคยมีสุขภาพอ่อนแอจะรับได้ จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย และชีวิตของทหารประจำการ และสร้างความเกลียดชังกับไม่มีความนับถือเชื่อฟังกับการใช้วิธีการที่รุนแรงนี้ซึ่งก็ย่อมเสี่ยงต่อโทษและวินัยทหารที่จะได้รับ เนื่องจากมีการกำหนดโทษที่มีความรุนแรงในลักษณะของการทำร้ายร่างกายของครุนายสิบ หรือครูทหารใหม่ โดยอ้างถึงการสร้างระเบียบวินัย และฝึกความอดทนพลละกำลังให้เข้มแข็ง จึงมักเกิดการ ร้องเรียน หรือมีปัญหาจากผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากการฝึกจากครุนายสิบ และครูทหารใหม่ และ บางรายโดนทำร้ายร่างกายจนถึงพิการทั้งทางกายและจิตที่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมชัดเจน และความพิการทางจิตใจนั้นก็มักพบว่ามี การให้ทางจิตแพทย์มาตรวจสอบเพื่อยืนยันความพิการทางจิตใจ ที่ได้รับจากผลกระทบกระเทือนทางจิตใจระหว่างอยู่ในกองประจำการ ดังตัวอย่างที่ปรากฏเป็นข่าว ว่า พลทหารจอมพล แก้วมา เสียชีวิต เนื่องจากมีสภาวะความเครียด ส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้าและ ใด้นำปืนเอ็ม 16 ซึ่งเป็นอาวุธประจำกาย จ่อยิงเข้าไปในช่องปากตนเอง อีกทั้งบางรายยังโดนทำร้าย ร่างกายสาหัสจนเสียชีวิต ดังตัวอย่างเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวว่า เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เหตุการณ์ครูฝึกกลองโฆสพลทหารวิเชียร เผือกสม ด้วยการทรมาน ทำร้ายร่างกายในหน่วยฝึกทหารใหม่ ได้รับบาดเจ็บสาหัสจนเสียชีวิต ซึ่งย่อมเป็นปัญหาต่อภาพลักษณ์ของการเป็นทหารและกองทัพ

ในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรที่เป็นทหารประจำการให้ความเห็นว่า ทหารกองประจำการบางนายเกิดอาการเครียดสะสม เนื่องจากสภาวะความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้นระหว่าง การฝึกและอบรม จึงส่งผลให้ทหารกองประจำการผู้นั้นไม่สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ จึงทำให้เกิดเป็นภาระของครูฝึก จึงเป็นที่มาของการใช้กำลังต่อทหารกองประจำการ และประชากรที่เป็น

ทหารกองประจำการให้ความเห็นว่าทหารกองประจำการบางนายมีความรู้ความสามารถไม่เท่ากัน จึงส่งผลต่อการฝึกและอบรม จึงทำให้ถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ด้วยวิธีการรุนแรง ซึ่งเป็นการยืนยันได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรมนั้นมิเกิดขึ้นจริงทั้งที่เป็นข่าวในสื่อมวลชนต่าง ๆ และที่ไม่ปรากฏเป็นข่าว

อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2576 มาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 กำหนดการลงโทษวินัยไว้ 5 สถาน คือ ภาคทัณฑ์ ทัณฑกรรม กัก ขัง และจำขัง โดยผู้ที่มีอำนาจในการลงโทษจะต้องเป็นผู้บังคับบัญชา แต่ในทางปฏิบัติพบว่าทหารกองประจำการจำนวนมากได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากการถูกลงโทษทหารกองประจำการรุ่นพี่ที่เป็นครูฝึกและผู้ช่วยฝึกลงโทษ หรือที่เรียกว่า “ซ่อม” เสมือนว่าเป็นธรรมเนียมที่ได้ปฏิบัติกันอย่างไม่เป็นทางการของการฝึกทหารกองประจำการ อย่างเช่นเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวว่า เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2559 เกิดเหตุการณ์ลงโทษพลทหารทรงธรรม หมุดหมัด ด้วยการใช้ไม้ตีและถูกรุมทำร้าย จนได้รับบาดเจ็บสาหัสสาหัสจนเสียชีวิต หรือ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2560 พลทหารยุทธกิ้นันท์ บุญนิยม เกิดเหตุการณ์ลงโทษด้วยการถูกรุมซ้อมทรมาน จนได้รับบาดเจ็บสาหัสจนเสียชีวิต ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของทหารกองประจำการ และความเหมาะสมในการปฏิบัติของครูฝึกและผู้ช่วยฝึก และหน่วยงานทางทหารต้นสังกัดที่จะต้องรับผิดชอบ ซึ่งจะเชื่อมโยงถึงการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องว่าจะได้รับความเป็นธรรมต่อผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตหรือไม่

นอกจากนี้ หากทหารกองประจำการที่ได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกายจากการฝึกอบรมที่มาจากกระทำที่มีความรุนแรงจากครูฝึกเกินกว่าเหตุ เมื่อนำขึ้นร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชากลับปรากฏว่าครูผู้ฝึกได้รับการปกป้องจากผู้บังคับบัญชาโดยถือว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทั่วไปของการฝึกอบรมกลับเป็นความบกพร่องของทหารประจำการเองที่ไม่สามารถหรือไม่มีความอดทนเพียงพอ ดังนั้นส่วนใหญ่ครูผู้ฝึกจึงมักจะไม่ถูกลงโทษทางวินัย ซึ่งผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประชากรผู้เข้าคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการยืนยันว่าเป็นเช่นนั้นส่วนใหญ่ และหากมีการฟ้องร้องต่อศาลก็ใช้ศาลทหารพิจารณาคดีเนื่องจากครูผู้ฝึกมาสถานะของการเป็นทหาร จึงต้องขึ้นศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 ซึ่งก็จะมีระบบของวินัยทหาร เมื่อใช้หลักเกณฑ์ในกฎหมายวินัยทหารจะได้รับการพิจารณาสอบสวนจากคณะกรรมการทหารพระธรรมนูญและผู้บังคับบัญชาที่ไม่ได้เป็นผู้พิพากษาคดีโดยตรง เพราะฉะนั้นก็ไม่ปรากฏเป็นข่าวออกมาว่าครูฝึกจะได้รับโทษอย่างไรบ้าง ซึ่งผิดกับโทษทางอาญา เมื่อบุคคลที่จะต้องพิจารณาพิพากษาก็คือศาลอาญา เพราะฉะนั้นจึงเป็นการสร้างความไม่พอใจหรือการไม่ยอมรับในรูปแบบการเกณฑ์ทหารในปัจจุบัน

ปัญหานี้เมื่อสัมภาษณ์เชิงลึกทหารประจำการได้คำตอบมาดังนี้ ในการเข้ารับการศึกษาของทหารกองประจำการใหม่นั้น มีลักษณะพื้นฐานทางการศึกษา ร่างกาย และสุขภาพไม่เท่ากัน ทำให้เกิดเป็นภาระในการฝึกปฏิบัติ จึงเป็นที่มาของการทำร้ายร่างกายจากครูนายสิบหรือครูผู้ช่วย ด้วยการใช้อารมณ์และมีลักษณะการลงโทษที่ใช้ความรุนแรงแก่ทหารกองประจำการ เช่น การถูกระงับการกระทำด้วย การเตะ ต่อย ถีบ หรือการใช้ด้ามปืนกระแทก จนได้รับบาดเจ็บนั้นต่างยืนยันว่าเกิดขึ้นจริง

ปัญหาอีกประการหนึ่งของการฝึกอบรมนั้นนอกจากจะเป็นการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่เป็นทหารแล้ว หลักสูตรที่ฝึกอบรมเพื่อประกอบอาชีพภายหลังจากที่พ้นเวลาการเป็นทหารประจำการ จะมีเพียงการแนะนำอาชีพก่อนสิ้นสุดการเป็นทหารประจำการ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่ออนาคตผู้เข้าเป็นทหารประจำการที่ต้องสูญเสียโอกาสและประสบการณ์ในการทำงานไปเป็นเวลา 2 ปี จึงเป็นที่มาของการพยายามหลีกเลี่ยงการถูกเกณฑ์ทหารด้วยการใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองจากเจ้าหน้าที่สัสดีเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกัน

6) การปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการ

ทหารกองประจำการเมื่อได้รับการฝึกและอบรมครบกำหนดตามระเบียบและหลักสูตรการฝึกทหารใหม่เบื้องต้นทั่วไปแล้วจะต้องมีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารกองประจำการตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักการเกณฑ์ทหารก็เพื่อให้เข้ามารับใช้ประเทศชาติที่จะต้องฝึกและอบรมเตรียมพร้อมในกรณีที่เกิดภัยสงครามขึ้น แต่ในทางปฏิบัติพบว่าปัจจุบันนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการกลับเป็นลักษณะงานที่ไม่เป็นทางการทหารอย่างแท้จริง เป็นการถูกส่งตัวไปยังหน่วยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรบ และทหารกองประจำการบางคนถูกส่งตัวไปรับใช้หรือบริการแก่นายทหารระดับสูง ทั้งที่ยังปฏิบัติราชการและนอกราชการ เพราะฉะนั้นหากพิจารณาโดยหลักการก็ควรที่จะปฏิบัติหน้าที่สาธารณประโยชน์เพื่อประเทศชาติมากกว่าการไปรับใช้เจ้านายซึ่งเป็นการอ้างเพียงเพื่อที่จะให้รู้จักงานในลักษณะการให้บริการเท่านั้น ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชันของกองทัพอีกรูปแบบหนึ่ง

ปัญหานี้เมื่อสัมภาษณ์เชิงลึกทหารประจำการและผู้เข้าการคัดเลือกต่างยืนยันว่าเมื่อฝึกและอบรมเสร็จ ผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้เลือกให้ทหารกองประจำการไปปฏิบัติหน้าที่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ของกองทัพ และทหารกองประจำการบางคนจะต้องถูกส่งตัวไปรับใช้แก่ทหารระดับสูงจริง ซึ่งบางคนถูกใช้ทำงานหนักจนไม่สามารถทนอยู่ได้ จึงต้องหนีกลับ

7) สิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์ เป็นสิ่งที่รัฐจัดให้กับบุคลากรในหน่วยงานเพื่อบริการหรือให้ประโยชน์แก่บุคลากรตามสิทธิที่ได้ให้ไว้ในกฎหมาย ขอบังคับ หรือระเบียบต่าง ๆ นอกเหนือจากเงินเดือน

หรือค่าจ้างที่จะได้รับเป็นประจำ ซึ่งยังส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในงาน เนื่องจากสามารถเป็นแรงจูงใจให้เกิดความมั่นคง มั่นใจ พึ่งพอใจในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต

เมื่อพิจารณาตามหลักการดังกล่าว หากกล่าวเฉพาะสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการในปัจจุบันที่ได้รับค่าตอบแทนรวม ๆ แล้ว 9,904 บาทต่อเดือน แยกเป็นเงินเดือน 1,630 บาท เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวคนละ 5,394 บาท เบี้ยเลี้ยงวันละ 96 บาทหรือเดือนละ 2,880 บาท ตลอดอายุการเป็นทหารกองประจำการ โดยการโอนเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงทหารกองประจำการเข้าบัญชีฝากธนาคารของกำลังพลโดยตรง แต่พบว่ามีปัญหาจากการร้องเรียนเรื่องหักเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงของทหารกองประจำการที่เต็มใจและถูกบังคับ โดยใช้ช่องทางที่ทหารกองประจำการผลัดพักกลับบ้าน (ทำงาน 20 วัน หรือ 30 วัน สลับหยุด 10 วัน) หรือขอลานอกเหนือจากวันหยุด ด้วยวิธีการยึดเบี้ยเลี้ยงทหารกองประจำการที่ลาหยุด และยังมีช่องทางการจำหน่าย กล่าวคือเป็นการไม่ต้องฝึกหนักเหมือนกับคนอื่น หรือมีแต่ชื่อเป็นทหาร แต่ตัวไม่ได้มาเป็นทหารจริง ซึ่งกลุ่มนี้จะต้องยกทั้งเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงให้ทหารในหน่วยที่รู้เห็นเป็นใจ เพราะฉะนั้นจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบด้วยการกระทำทุจริตจากการเบียดบังเงินประจำเดือนและเบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ ด้วยการเสนอแลกเปลี่ยนกับการไม่ต้องอยู่ในกองประจำการ

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น โดยเหตุที่ปัญหาที่เกิดในกองทัพ ซึ่งถือว่าเป็นอาณาบริเวณของทหาร ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถที่จะก้าวล่วงเข้าไปตรวจสอบได้ จึงเกิดการตรวจสอบยาก และเป็นที่กล่าวกันว่าทหารจะช่วยเหลือด้วยตัวเอง จึงเป็นภาพลักษณ์ทางลบของทหารที่เกิดขึ้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคำกล่าวเช่นนี้ก็ยังคงมีอยู่ กลายเป็นทหารมีอาณาจักรเฉพาะทั้ง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย แต่ก็มีเฉพาะที่สร้างเป็นกฎเกณฑ์กติกาสเปซในหมู่ทหารด้วยกัน กลายเป็นอาณาจักรพิเศษที่ได้รับการปกป้องเป็นพิเศษที่ประชาชนไม่สามารถจะล่วงรู้หรือตรวจสอบได้

ที่เป็นปัญหาและยังไม่ได้มีการพิจารณาหรือนำไปสู่การแก้ไขก็คือ การสูญเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษา เป็นเวลา 2 ปีนั้นยังไม่พบว่ากองทัพมีการดำเนินการใด ๆ ที่จะเป็นการชดเชยหรือทดแทนการสูญเสีย โอกาสนี้ซึ่งสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการของทหารกองประจำการนั้นตามกฎหมายนั้นให้ได้แต่เฉพาะเงินเดือน และสวัสดิการ ได้แก่ เบี้ยเลี้ยง การรักษาพยาบาล เครื่องแต่งกายและของใช้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกและส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ การสมัครเข้ารับราชการทหารกองประจำการต่อได้จนถึงอายุไม่เกิน 25 ปี และมีสิทธิสอบสมัครสอบคัดเลือกบรรจุเข้ารับราชการตามส่วนราชการต่าง ๆ หรือ สมัครเข้าทำงานในภาคเอกชนเมื่อปลดประจำการเท่านั้น ตามที่กล่าวมาแล้ว โดยไม่ครอบคลุมถึงเมื่อปลดประจำการ ทั้ง ๆ ที่ทหารกองประจำการเสียผลประโยชน์ทางด้านสุขภาพ ทางด้าน

ร่างกาย ทางด้านโอกาสทั้งการศึกษา การต้องทิ้งการทำงาน ทิ้งภาระการดูแลครอบครัว ฯลฯ สิ่งเหล่านี้คือโอกาสที่ทหารกองประจำการเสียไปแต่กลับไม่มีการเยียวยา ไม่มีการตอบแทนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ควรจะได้ และหากเปรียบเทียบกับข้าราชการทหารประจำการ แม้เกษียณก็ยังคงได้รับเป็นเงินบำเหน็จ บำนาญ หรือแม้จะลาออกไปก่อนเกษียณก็ยังคงได้รับเป็นเงินบำเหน็จตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามจำนวนปี ซึ่งเป็นการตอบแทนจากการทำงานรับใช้ชาติ ดังนั้นหากจะพิจารณาว่าช่วงเวลาของการทำหน้าที่เป็นทหารเกณฑ์แม้จะเป็นเวลาเพียง 2 ปี แต่ก็ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการทำหน้าที่รับใช้ชาติได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงน่าที่จะเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพิจารณาไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้วย

ปัญหาในด้านสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการที่จะได้รับ เมื่อเทียบกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมกับความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูครอบครัวแล้ว พบว่าไม่อาจเพียงพอด้วยเงินตอบแทนที่ได้รับต่ำหรือค่อนข้างต่ำ ซึ่งในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์ทหารประจำการมีความเห็นยืนยันว่าได้รับเงินเดือนบวกกับค่าครองชีพรวมกันแล้วจะได้ไม่เกิน 10,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการดูแลครอบครัว และประเด็นที่สำคัญคือมีการเบียดบังเงินสวัสดิการส่วนนี้ด้วยการเสนอข้อตกลงกับการไม่ต้องอยู่ในกองประจำการด้วยวิธีการยอมรับที่จะไม่รับเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ ที่ได้รับประจำทุกเดือนจนครบกำหนดปลดประจำการ จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งของการทุจริตประพฤติมิชอบ

จากสถานการณ์ของกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารและผลกระทบตามที่ได้วิเคราะห์มาขึ้น การวิจัยมีความเห็นว่าถึงอย่างไร การเกณฑ์ทหารก็ยังคงมีความสำคัญอยู่เพียงแต่รูปแบบ กระบวนการวิธีการเกณฑ์ และการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่พึงให้เป็นการตอบแทนและเยียวยาผู้ถูกเกณฑ์ทหาร ยังคงเป็นความจำเป็นและสำคัญที่จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารฉบับนี้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อให้เกิดการยอมรับรูปแบบการเกณฑ์ทหารให้เป็นไปได้โดยความสมัครใจมากกว่าการใช้วิธีการที่เป็นช่องทางของการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบและสร้างความไม่พอใจต่อรูปแบบการเกณฑ์ทหาร ในประเด็นหลัก คือ

1. คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์
2. ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร
3. วิธีการคัดเลือก
4. องค์กรที่ทำหน้าที่ในกระบวนการคัดเลือก
5. การฝึกอบรม
6. การปฏิบัติหน้าที่ระหว่างการเป็นทหารกองประจำการ
7. สิทธิประโยชน์

สภาพการณ์ของปัญหาและผลกระทบจากการเกณฑ์ทหารที่วิเคราะห์มาแล้วนี้แม้ว่ากองทัพไทยจะได้ตระหนักและรับรู้ในปัญหาแต่ก็ไม่ได้มีข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้และแนวทางการแก้ไขปัญหา แต่ที่พบว่าทางกองทัพก็พยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารฉบับนี้ ซึ่งการวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่จะใช้เพื่อ “การพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหาร” เป็นกฎหมายต้นแบบในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้เป็นกฎหมายที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการเกณฑ์ทหารและเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกณฑ์ทหารของประเทศไทย

ลักษณะของมนุษย์กับการใช้แรงงานมนุษย์นั้นมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากได้ใช้โดยไม่ชอบ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงลักษณะของการเกณฑ์ทหารเป็นการเกณฑ์แรงงานประเภทหนึ่ง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรับใช้ประเทศชาติในด้านความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนรวม ในลักษณะนี้ถ้าหากมีกระบวนการหรือวิธีการดำเนินการที่ชอบและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ก็จะไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ถ้าเกิดขึ้นในลักษณะของการเกณฑ์แรงงานเพื่อมาเป็นทหารกองประจำการนั้นเป็นไปด้วยไม่ชอบ เลือกปฏิบัติ หรือมีการกระทำที่เห็นได้ชัดถึงความไม่เสมอภาค หรือเป็นที่มาของช่องทางในการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบแล้วอาจจะส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศไทยแล้วการเกณฑ์ทหารก็มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนตั้งแต่ระดับกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายเฉพาะ ซึ่งจะได้วิเคราะห์ ดังนี้

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประเทศไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาโดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่วางกรอบแนวนโยบายแห่งรัฐ สิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งหน้าที่ของคนไทยไว้ โดยมีฉบับที่ 1 คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ในปีเดียวกัน ต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ไม่พบว่ามิบบัญญัติกำหนดหน้าที่ของพลเมืองต้องรับราชการทหารไว้ จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 บัญญัติไว้ในมาตรา 47 “บุคคลมีหน้าที่รับราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ” จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจึงส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้

บังคับในการเกณฑ์ทหารนับจากปี พ.ศ. 2497 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2564 เป็นเวลานานถึง 67 ปี แต่ก็ยังไม่มีมีการปรับปรุงแก้ไข

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาว่า การที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารนั้นในระยะแรกสภาพการเมืองการปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคนั้นยังไม่มีการพัฒนาที่มุ่งถึงความสงบระหว่างประเทศจึงมีความขัดแย้งระหว่างประเทศเกิดขึ้นและนำไปสู่การสู้รบกัน ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการเกณฑ์กำลังพลเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม แต่หากพิจารณาอีกด้านหนึ่งคือการเกณฑ์กำลังพลถือได้ว่าเป็นการเกณฑ์แรงงาน แม้จะมีเป้าหมายที่ชัดเจนคือเพื่อการเตรียมความพร้อมของกำลังทหารที่ยังคงเป็นความจำเป็นของประเทศอยู่หากระบบและกระบวนการได้มา การฝึกอบรม ฯลฯ จะได้คำนึงถึง สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ของผู้ถูกเกณฑ์ทหารซึ่งในทางสากลระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เป็นภาคีสหประชาชาติให้การรับรองและคุ้มครอง (รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป) สำหรับประเทศไทยในสถานะของการเป็นภาคีสหประชาชาติก็ได้ให้การรับรองสิทธิมนุษยชน และมีการอนุวัติการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่มีบทบัญญัติชัดเจนว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นับตั้งแต่ฉบับพุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในมาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง” ฉบับพุทธศักราช 2550 และฉบับพุทธศักราช 2560 บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 เช่นเดียวกัน แต่ได้เพิ่มข้อความ เป็น “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาค และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง” ซึ่งข้อความ “ความเสมอภาค” นี้ไม่มีบัญญัติในมาตรา 4 แห่งรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช 2540 จึงกล่าวได้ว่าการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นนอกจากจะต้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแล้วยังต้องให้ความเสมอภาคในการคุ้มครองที่เท่าเทียมกันด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าประเทศไทยรับรู้และให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 4 นี้ อันเป็นการวางรากฐานการคุ้มครองไปสู่สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ไปจนกระทั่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อเป็นกรอบที่จะต้องคำนึงถึงเมื่อมีการกระทำใด ๆ โดยอ้างสิทธิและเสรีภาพซึ่งอาจกระทบกับคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น โดยจะไม่ถูกล่วงละเมิด หากถูกล่วงละเมิดก็ย่อมมีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการทางศาลตามที่รัฐธรรมนูญฯ ทั้งสามฉบับบัญญัติไว้ในหมวดสามว่าด้วยเรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเหมือนกัน และมีบทบัญญัติที่คล้ายคลึงกัน ยกเว้นรัฐธรรมนูญฯ ฉบับพุทธศักราช 2560 ซึ่งได้เพิ่มเติมข้อความบัญญัติไว้ในมาตรา 25 วรรคสอง

“สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับบุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ”

วรรคสาม “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้” และ มาตรา 26 บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุดูผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” บทบัญญัติมาตรานี้ได้คุ้มครองถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่เป็นการเพิ่มภาระ การจำกัดสิทธิหรือกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนและไม่ขัดต่อหลักนิติธรรมจากการตรากฎหมาย โดยบุคคลต้องได้รับความเสมอภาคกัน และห้ามการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมตามบทบัญญัติ

มาตรา 27 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” วรรคสาม “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้”

สำหรับหลักประกันในเรื่องสิทธิ เสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล และการกระทำทารุณ ทารุณกรรม หรือเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายจนได้รับบาดเจ็บจนถึงพิการหรือเสียชีวิตนั้นย่อมได้รับการคุ้มครอง ดังที่รัฐธรรมนูญฯ บัญญัติใน

มาตรา 28 “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย”

วรรคสี่ “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้” และ

มาตรา 30 “การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือในขณะที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ” บทบัญญัติมาตรานี้ได้คุ้มครองถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานเพื่อนำมาใช้งาน แต่สามารถเกณฑ์แรงงานได้เมื่อมีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดขึ้น ด้วยเหตุที่ประเทศมีสภาวะสงครามหรือการรบ

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวย่อมเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของการมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ในด้านการเกณฑ์ทหาร พบว่า เป็นหน้าที่ของชายไทยที่จะต้องเข้ากระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารจากผลของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มาตรา 50 “บุคคลมีหน้าที่” (5) “รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ” ส่งผลให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้มีการทหารที่มีประสิทธิภาพ และกำลังทหารให้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศดังที่รัฐธรรมนูญมาตรา 52 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่งคั่งของชาติ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ” และวรรคสอง “กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย” โดยในปัจจุบันมีกฎหมายที่ใช้บังคับว่าด้วยการเกณฑ์ทหาร คือ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 จึงเป็นกฎหมายที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของชายไทยในการดำเนินการเกณฑ์ทหารเพื่อให้มีกำลังพลสำรองในการถูกเรียกใช้งานในยามจำเป็นในโอกาสที่เกิดเหตุการณ์ภัยสงครามหรือมีความจำเป็นที่ทหารประจำการมีไม่เพียงพอที่จะต้องถูกเรียกเข้ามา

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นหน้าที่ของชายไทยที่จะต้องเข้าสู่ระบบการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ทหารแต่โดยเหตุที่ในปัจจุบันระบบการได้มาของทหารเกณฑ์หรือที่เรียกว่า ทหารกองประจำการ นับตั้งแต่ กระบวนการคัดเลือกและขั้นตอนการฝึกหรือการปฏิบัติต่อทหารกองประจำการแม้จะมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 แต่ก็พบว่ามีการดำเนินการที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายและที่สำคัญก็คือ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ที่ได้รับการคุ้มครองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

2.2 พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497

การเกณฑ์ทหารของไทยมีการดำเนินการมาตั้งแต่การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังปรากฏใน พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กฎหมายฉบับนี้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการเกณฑ์ทหารคือ เพื่อที่จะให้การเกณฑ์ทหารเป็นไปโดยความเหมาะสมแก่สถานการณ์และพลเมืองมีหน้าที่รับราชการทหารเสมอหน้ากัน และกำหนดเวลาที่จะต้องรับราชการให้น้อยลง จึงเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการเกณฑ์บุคคลเข้ารับราชการทหารให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ยกเลิกกฎหมายนี้เพราะ เห็นว่าหลักการเกณฑ์ทหารตามพระราชบัญญัติ

ลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 ยังไม่สมบูรณ์และเหมาะสม เพราะมีการยกเว้นบุคคลในการรับราชการทหารมากเกินไป ควรที่พลเมืองที่เป็นชายฉกรรจ์ทุกคนน่าจะผลัดเปลี่ยนทยอยกันมารับการฝึกหัดให้ทราบวิชัยยุทธ์ไว้แล้วกลับไปทำมาหากินอยู่ตามภูมิลำเนาของตน ครั้นเมื่อมีเหตุจำเป็นจักได้พร้อมกันทำหน้าที่ป้องกันประเทศ เมื่อใดจำนวนคนที่ถึงกำหนดต้องเรียกเข้ารับราชการในกองประจำการนั้นมากเกินไปอัตราที่จะรับเข้าได้ จึงควรมีการยกเว้นให้แก่ผู้ที่ควรยกเว้นนั้นบ้าง และมีพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2460 กำหนดหลักการสำคัญว่าผู้ชายไทยทุกคนต้องรับราชการทหารเสมอกัน ต่อมาเมื่อประเทศมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2475 เพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความให้มีความเหมาะสมกับกาลสมัย ภายหลังที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองแผ่นดิน และถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 เนื่องจากเป็นการวางหลักการเกี่ยวกับการรับราชการทหารให้เหมาะสมกับกาลสมัยยิ่งขึ้น และได้เปลี่ยนชื่อพระราชบัญญัติเดิมเสียใหม่ให้เหมาะสม ต่อมาในปี 2497 มีการยกเลิกพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 และเมื่อประเทศมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และมีบทบัญญัติมาตรา 47 “บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ชายไทยมีหน้าที่รับราชการทหาร ส่งผลให้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2479 และตราพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่แม้ว่ารัฐธรรมนูญฯ ของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่ พุทธศักราช 2492 จนถึงปัจจุบันรวม 15 ฉบับก็ตาม พระราชบัญญัติรับราชการทหารก็ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ขณะที่ในรัฐธรรมนูญฯ ก็ยังคงมีบทบัญญัติเรื่องนี้อยู่ หากพิจารณาเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 50 บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่”

(5) “รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ”

นอกจากนี้ หากพิจารณาแนวทางการพัฒนาประเทศตามที่รัฐบาลปัจจุบัน มีแผนปฏิรูปประเทศ เป็นหัวหน้ารัฐบาลหรือเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้เป็นเวลาถึง 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) นั้นย่อมมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ทหารฉบับนี้ ทั้งนี้ ตามยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ข้อ 1.2 “การพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศ พร้อมรับมือกับภัยคุกคามทั้งทางทหารและภัยคุกคามอื่น ๆ” หมายถึง เป็นการยกระดับขีดความสามารถของกองทัพและหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งระบบของประเทศ ให้มีความพร้อมในการป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ รวมทั้งสามารถติดตาม ป้องกัน แก้ไข และรับมือกับปัญหาความมั่นคงทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับแบบบูรณาการให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการป้องกันภัยคุกคามทุกมิติ ทุกรูปแบบ

และทุกระดับความรุนแรง ทั้งนี้ในแผนปฏิรูปประเทศ ข้อ 3 “กำหนดให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย” เพื่อให้เกิดผลอันพึงประสงค์ในการมีกฎหมายที่ดีและมีเพียงเท่าที่จำเป็นและขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกฎหมายที่ล้าสมัย จึงย่อมมีผลโดยตรงต่อการปฏิรูประบบการเกณฑ์ทหารที่นับได้ว่ามีความล้าสมัยและไม่ทันต่อยุคของการเปลี่ยนแปลง (Disruption) ภายใต้บริบทต่าง ๆ ของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง การปกครองประเทศมีการพัฒนาการในหลาย ๆ ด้าน ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในขณะที่พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมาแล้วเป็นเวลานานถึง 67 ปี ซึ่งย่อมจะไม่เหมาะสมกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ประกอบกับแผนปฏิปัติราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของกระทรวงกลาโหมที่จะต้องการพัฒนาระบบทหารกองประจำการอาสาสมัครให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ยังมีมากมายหลายประการที่อาจมีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่เป็นชายไทยที่ถูกเกณฑ์ทหารจากการได้รับการปฏิบัติตามกระบวนการเกณฑ์และฝึกทหารได้ จึงเป็นแนวคิดของการวิจัยที่มุ่งเป้าประสงค์ในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นมาจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ในประเด็นดังต่อไปนี้

กฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารฉบับนี้ แยกประเด็นหลักสำหรับการวิเคราะห์ คือ

1) หลักการและเหตุผล

การรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร มีหลักการและเหตุผล คือ “เพื่อเป็นการจัดกองทัพประจำการตามแผนการทหาร ทำให้วิธีการเรียกบุคคลเข้ารับราชการทหารในกองประจำการต้องเปลี่ยนแปลงตามไปเป็นอันมาก จึงจำต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารเสียใหม่ เพื่อให้เป็นการเหมาะสม”

จากหลักการและเหตุผลนี้หากพิจารณาบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การพัฒนาประเทศแล้วจึงสมควรที่จะนำไปวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาของความเหมาะสมกับบริบทของประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2) กระบวนการเกณฑ์ทหาร

กระบวนการเกณฑ์ทหาร หมายถึง กรรมวิธีหรือลำดับขั้นตอนในการกระทำการได้มาของทหารกองประจำการที่ดำเนินต่อเนื่องกันจนสำเร็จลง โดยแยกขั้นตอนการเกณฑ์ทหาร ดังนี้

2.1) คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร

หลักการสำคัญของการเกณฑ์ทหาร คือ การกำหนดคุณสมบัติ เพื่อให้ได้ชายไทยที่มีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ที่จะต้องเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการได้มาซึ่งทหารกองประจำการเป็นอย่างมาก เนื่องจากการกำหนดคุณสมบัติ

ของผู้ที่จะต้องเข้ามารับราชการทหารเป็นจุดเริ่มต้นและมีผลต่อเนื่องจนถึงกระบวนการนำเอาตัวผู้หลีกเลี่ยงเข้ารับราชการทหารมาลงโทษตามกฎหมาย ได้ทำไปตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 7 บัญญัติว่า “ชายที่มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย มีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเองทุกคน” จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่เจ้าหน้าที่นำมาใช้เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของชายไทยที่จะต้องเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ ภายใต้กฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างไรก็ตาม การกำหนดคุณสมบัติของชายไทยที่ต้องเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของชายไทยที่ถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การกำหนดคุณสมบัติชายไทย ซึ่งในกฎหมายกำหนดเฉพาะว่าเป็นชายไทยที่มีอายุครบ 17 ปี (ย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์) หรือ มีอายุครบ 20 ปี (ย่างเข้า 21 ปีบริบูรณ์) เท่านั้น โดยไม่มีคำนิยามของคำว่า “ชายไทย” ว่างจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากในอดีตชายไทยที่มีจิตใฝ่รักร่วมเพศ หรือ แสดงออกด้วยการเป็นเพศหญิงดังที่เรียกว่ากระเทยนั้นสังคมไทยไม่ยอมรับจึงไม่มีการแสดงออกให้สังคมรับรู้คงเพียงแอบทำดังที่เรียกว่า แอบจิตเท่านั้นจึงไม่สร้างปัญหาการเรียกหรือสิทธิและเสรีภาพ แต่เมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในต่างประเทศมีการแสดงออกโดยชัดแจ้งและบางประเทศก็มีกฎหมายรับรองเพราะถือว่าเป็นสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นแบบอย่างสำหรับประเทศไทยที่มีการประพฤติกฎปฏิบัติด้วยการแสดงออกอย่างชัดเจนและสังคมไทยก็ยอมรับกันในปัจจุบัน จนกระทั่งมีกลุ่มหรือชมรมเกิดขึ้นเรียกว่ากลุ่มสีรุ้ง หรือกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่โดยสรีระหากยังไม่มีการแปลงเพศก็ยังคงเป็นชาย และกฎหมายไทยก็ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงสถานะของความเป็นชายเช่นเดียวกับกฎหมายฉบับนี้จึงถือว่า คนเหล่านี้ยังเป็นชายไทยที่มีหน้าที่ต้องเป็นทหารเกณฑ์อยู่ ดังนั้นเมื่อมีคุณสมบัติความเป็นชายไทยตามกฎหมายแล้วก็ยังคงต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารดังเช่นชายไทยปกติทั่วไป

กระบวนการคัดเลือกทหารกองประจำการนั้นได้แยกออกมาเป็น 2 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 ชายไทยมีหน้าที่ไปลงบัญชีเป็นทหารกองเกินที่อำเภอ เมื่อมีอายุครบ 17 ปี (ย่างเข้า 18 ปีบริบูรณ์) ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 16 วรรคหนึ่ง “บรรดาชายซึ่งมีสัญชาติไทย เมื่อมีอายุย่างเข้าสิบแปดปีในพุทธศักราชใด ให้ไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินในพุทธศักราชนั้น” จึงส่งผลให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 5 “บุคคลซึ่งต้องลงบัญชีทหารกองเกิน ให้ลงบัญชีที่อำเภอ ดังต่อไปนี้”

(1) บุคคลซึ่งบิดายังมีชีวิตอยู่ หรือถ้าบิดาถึงแก่กรรมแล้วมารดายังมีชีวิตอยู่ หรือถ้าทั้งบิดาและมารดาถึงแก่กรรมแล้วมีผู้ปกครอง ให้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่บิดาหรือมารดาหรือผู้ปกครองมีภูมิลำเนา แล้วแต่กรณี

(2) บุคคลซึ่งเกิดนอกสมรสและบิดามีได้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือถ้ามารดาถึงแก่กรรมแล้วมีผู้ปกครอง ให้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่มารดาหรือผู้ปกครองมีภูมิลำเนาแล้วแต่กรณี

(3) บุคคลนอกจากที่กล่าวใน (1) และ (2) หรือบุคคลที่ไม่อาจลงบัญชีทหารกองเกินตาม (1) หรือ (2) ไม่ว่าด้วยกรณีใดก็ตาม ให้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่บุคคลนั้นมีภูมิลำเนา ถ้าบุคคลนั้นไม่ปรากฏภูมิลำเนา也给ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่พบตัวบุคคลนั้น

เมื่อได้ลงบัญชีทหารกองเกินแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นมีภูมิลำเนาทหารอยู่ในท้องที่อำเภอที่ได้ลงบัญชีทหารกองเกิน

ภูมิลำเนาทหารให้มีได้เพียงแห่งเดียว'

จากบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำหนดให้ชายไทยทุกคนต้องไปลงบัญชีเป็นทหารกองเกินตามอำเภอภูมิลำเนาของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเมื่อมีอายุครบ เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญสำหรับเรียกเข้าเป็นทหารกองประจำการ

ช่วงที่ 2 เมื่อมีอายุครบ 20 ปี (ย่างเข้า 21 ปี บริบูรณ์) ต้องไปแสดงตนรับหมายเรียกเกณฑ์เพื่อเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ ตามมาตรา 25 วรรคหนึ่ง “ทหารกองเกินเมื่อมีอายุย่างเข้ายี่สิบเอ็ดปีในพุทธศักราชใด ต้องไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียกที่อำเภอท้องที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาทหารของตน ภายในพุทธศักราชนั้น”

ปัญหาในการลงบัญชีเป็นทหารกองเกิน ก็คือ กฎหมายได้กำหนดให้ชายไทยต้องไปลงบัญชีเป็นทหารกองเกินที่อำเภอตามภูมิลำเนาของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ จึงทำให้ผู้ที่มาลงบัญชีจำนวนมากยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่การรับราชการทหาร ในขั้นตอนการลงบัญชีทหารกองเกิน ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนในวิธีปฏิบัติตามที่ถูกต้อง ตามกฎหมายว่าตนเองจะต้องเข้าไปลงบัญชี ณ สถานที่ใดที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงส่งผลให้ชายไทยจำนวนมากต้องเดินทางไปยังภูมิลำเนาหลายแห่งเพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน จึงเกิดเป็นการระคายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากบางคนมาทำงานต่างพื้นที่ ก็จะต้องกลับไปยังต่างจังหวัดเพื่อลงบัญชีตามสถานที่ที่กำหนดไว้ และบางคนไปลงบัญชีไม่ทันตามที่กำหนดไว้ จึงทำให้ต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาหลีกเลี่ยงจัดขึ้นไม่ไปลงบัญชีทหารกองเกินตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 44 กำหนดให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

ปัญหานี้เมื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่สัสดี จำนวน 3 ท่านต่างยืนยันว่าชายไทยจำนวนมากมาลงบัญชีทหารกองเกินผิดสถานที่ จึงต้องเสียเวลาในการเดินทางไปอีก

สถานที่หนึ่ง เพราะความไม่เข้าใจในวิธีปฏิบัติที่กฎหมายกำหนดไว้ และผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้ให้ข้อคิดเห็นว่ากฎหมายควรแก้ไขด้วยการปรับเปลี่ยนภูมิลำเนาจากเดิมที่จะต้องลงตามแหล่งกำเนิดของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายนั้น ให้สามารถลงบัญชีได้ตามภูมิลำเนาทะเบียนบ้านของตนเองในปัจจุบันเป็นภูมิลำเนาทหาร เพื่อจัดปัญหาความสับสนและความไม่เข้าใจต่อการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ประกอบกับเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยังภูมิลำเนาต่าง ๆ เพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน

สิ่งที่เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นวิธีการที่ชายไทยทุกคนจะต้องมีหน้าที่ไปลงบัญชีทหารกองเกินต่อเจ้าหน้าที่สัสดีของแต่ละอำเภอ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ เจ้าหน้าที่สัสดีจะสามารถสำรวจได้ว่าประชากรในพื้นที่ในแต่ละปีที่ระบุถึงชายไทยที่มีอายุในเกณฑ์สมักรเป็นทหารกองประจำการเต็มจำนวนหรือไม่ เนื่องจากมีการกำหนดจำนวนทหารเอาไว้ทั้งประเทศ โดยเฉลี่ยกระจายไปในพื้นที่ของแต่ละอำเภอต่าง ๆ หากเจ้าหน้าที่สัสดีด้วยกันได้ทำการประสานขอความร่วมมือในการแจ้งยอดต่อกันว่าบางพื้นที่จะมีจำนวนผู้ที่สมักรทหารเต็มจำนวน แต่บางพื้นที่มีจำนวนที่มีผู้สมักรทหารขาดจำนวน จึงเป็นช่องทางที่เจ้าหน้าที่สัสดีใช้วิธีการย้ายสำมะโนครัวและภูมิลำเนาทหาร ไปอยู่ในพื้นที่ที่มีคนสมักรเป็นทหารเต็มแล้ว เพื่อที่จะเข้ารับการตรวจคัดเลือกตามวิธีการที่กำหนดไว้ แต่ไม่ต้องจับฉลาก จึงทำให้รอดพ้นจากการเป็นทหาร วิธีการเช่นนี้ย่อมเป็นที่รู้กันระหว่างเจ้าหน้าที่สัสดีที่ทำการขึ้นทะเบียนจึงสามารถใช้เป็นช่องทางร่วมกันเรียกรับประโยชน์ตอบแทนจากชายไทยที่ต้องการย้ายภูมิลำเนาตามเหตุผลที่กล่าวมานี้ด้วยการดำเนินการลับเปลี่ยนพื้นที่ โดยสามารถนำรายชื่อในพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายกันได้ระหว่างเจ้าหน้าที่สัสดีด้วยกัน กล่าวคือ รูปแบบการเกณฑ์ทหารในปัจจุบัน เป็นรูปแบบที่สมักรใจเข้าเป็นทหารกองประจำการ กับผู้ที่ไม่สมักรใจเข้าเป็นทหารกองประจำการ เพราะฉะนั้น กลุ่มบุคคลที่ไม่สมักรใจเข้าเป็นทหารกองประจำการจะหาทุกวิถีทางที่จะทำให้ตนเองรอดพ้นจากการเป็นทหารกองประจำการ

2.2) ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร

โดยปกติแล้วชายไทยที่มีสัญชาติไทย เมื่อมีอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ในปีใดจะต้องไปเกณฑ์ทหารทุกคน แต่เนื่องจากกฎหมายได้เปิดโอกาสให้สิทธิแก่บุคคลบางประเภทที่จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเกณฑ์ทหาร ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 13 บัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการ คือ

(1) “พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ หรือเป็นเปรียญ และนักบวชในพระพุทธศาสนา แห่งนิกายจีนหรือญวนที่สมณศักดิ์” หมายความว่า พระภิกษุที่สมณศักดิ์ชั้นเปรียญ 3 ประโยค

ถึง 9 ประโยคที่มีชั้นยศ เช่น พระครู พระชั้นเทพ หรือพระชั้นธรรม แต่ไม่ได้หมายความว่ารวมถึงตำแหน่งของพระ เช่น เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ซึ่งไม่ใช่สมณศักดิ์ จึงไม่ได้รับการยกเว้น ดังนั้นพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์นั้นไม่ต้องมีตำแหน่งก็ได้ ส่วนนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีน หรือญวนที่สมณศักดิ์ จะเป็นผู้ที่บวชเช่นเดียวกันในพระพุทธศาสนา ต่างกันที่ถือตามนิกายของจีนกับญวน ล้วนต้องมีสมณศักดิ์ด้วยจึงจะได้รับการยกเว้น แต่ถ้าลาสิกขาให้แจ้งด้วยตนเองต่อ นายอำเภอท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ลาสิกขา หากแจ้งเกินกำหนดนี้ จะถูกดำเนินคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าอายุยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ ก็ต้องไปเข้ารับการศึกษาเลือกด้วย เพราะฉะนั้นข้อยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการศึกษาในข้อนี้ถือได้ว่ายังมีความเหมาะสมอยู่ในปัจจุบัน

(2) “คนพิการทุพพลภาพ ซึ่งไม่สามารถเป็นทหารได้” หมายความว่า บุคคลที่หย่อนกำลังความสามารถที่จะรับราชการทหารได้ตามปกติเพราะร่างกายนั้น ไม่สมบูรณ์ได้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 74 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ข้อ 2 โรคหรือสภาพร่างกายหรือสภาพจิตใจ ซึ่งไม่สามารถจะรับราชการทหารได้ตามมาตรา 41 คือ

1. โรคหรือความผิดปกติของตา คือ บุคคลที่มีตาหนึ่งข้างใดบอด สายตาไม่ปกติ สายตาไม่ปกติเมื่อรักษาและแก้สายตาด้วยแว่นแล้วการมองเห็นยังอยู่ในระดับ 6/24 หรือต่ำกว่าทั้งสองข้าง สายตาสั้นมากกว่า 8 ไดออปเตอร์ หรือยาวมากกว่า 5 ไดออปเตอร์ทั้งสองข้าง หรือดวงตาทั้งสองข้างเป็นต้อแก้ว ต้อหิน โรคขี้ขี้ประสาทตาเสื่อมทั้งสองข้าง และกระจกตาอักเสบเรื้อรังหรือขุ่นทั้งสองข้าง

2. โรคหรือความผิดปกติของหู หมายความว่า บุคคลที่หูหนวกทั้งสองข้าง คือ ต้องใช้เสียงในช่วงคลื่นความถี่ 500 – 2,000 รอบต่อวินาทีหรือเกินกว่า 55 เดซิเบล จึงจะได้ยินทั้งสองข้าง หรือบุคคลที่หูชั้นกลางอักเสบเรื้อรังทั้งสองข้าง และหูทั้งสองข้างมีเยื่อแก้วหูทะลุ

3. โรคของหัวใจและหลอดเลือด คือ ผู้มีหัวใจหรือหลอดเลือดพิการอย่างถาวร จนอาจเกิดอันตรายร้ายแรง ลิ้นหัวใจพิการ การเต้นของหัวใจผิดปกติอย่างถาวร จนสามารถเกิดอันตรายร้ายแรงได้ หรือเป็นโรคกล้ามเนื้อหัวใจชนิดที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้และอาจเป็นอันตราย และผู้ที่มีอาการหลอดเลือดแดงใหญ่โป่งพอง หรือหลอดเลือดภายในกระโหลกศีรษะโป่งพองหรือผิดปกติชนิดที่อาจเป็นอันตรายได้เช่นกัน

4. โรคเลือดและอวัยวะสร้างเลือด ผู้เป็นโรคนี้อาจมีความผิดปกติอย่างถาวรและอาจเป็นอันตรายได้ หรือมีภาวะม่านโคที่ไม่สามารถรักษาให้หายและอาจเกิดอันตรายได้

5. โรคของระบบหายใจ ซึ่งเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหอบหืดหรือโรคของระบบหายใจที่ทำให้สมรรถภาพปอดลดลงอย่างถาวร

6. โรคระบบปัสสาวะ เป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับไตอักเสบเรื้อรัง กลุ่มอาการไตพิการ ไตวายเรื้อรัง หรือไตพองเป็นถุงน้ำแต่กำเนิด

7. โรคหรือความผิดปกติของกระดูก ข้อ และกล้ามเนื้อ คือ บุคคลที่มีข้ออักเสบเรื้อรังจนกระดูกเปลี่ยนรูป แขน ขา มือ เท้า นิ้ว อย่างใดอย่างหนึ่งผิดปกติ เช่น แขน ขา มือ หรือเท้า ค้างหรือพิการ ถึงแม้ว่าจะรักษาด้วยวิธีใหม่ที่สุดแล้วยังใช้การไม่ได้ และบุคคลที่มีอาการคอเอียงหรือแข็งชนิดถาวร กระดูกหลังโค้งหรือคดแอ่นจนเห็นได้ชัด หรือแข็งที่ชนิดถาวรหรือมีอาการกล้ามเนื้อเหนียวลึบหรือหดสั้น จนเป็นผลให้อวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดใช้การไม่ได้

8. โรคของต่อมไร้ท่อและภาวะผิดปกติของเมตาบอลิซึม ซึ่งเป็นภาวะต่อมไทรอยด์ทำงานน้อยไปอย่างถาวร ภาวะต่อมพาราไทรอยด์ทำงานน้อยไปอย่างถาวร หรือมีภาวะต่อมได้สมองผิดปกติอย่างถาวร มีภาวะอ้วน หรือเป็นโรคเบาหวาน และเป็นโรคความผิดปกติเกี่ยวกับเมตาโบลิซึมของแร่ธาตุ สารอาหาร คูลสารน้ำ อิเล็กโทรไลต์และกรดต่าง ตลอดจนเมตาโบลิซึมอื่น ๆ ชนิดถาวร และเป็นอันตราย

9. โรคติดเชื้อมาถึง บุคคลที่มีอาการเป็นโรคเรื้อรัง เหนื่อย หรือโรคติดเชื้อมาถึงระยะแสดงอาการรุนแรง ซึ่งไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้

10. โรคทางประสาทวิทยา เป็นบุคคลที่แสดงถึงอาการจิตเจริญล้ำช้าที่มีระดับเข่าปัญญา 69 หรือต่ำกว่านั้น เป็นปีที่พูดออกมาแล้วไม่เป็นภาษา ฟังไม่รู้เรื่อง โรคที่ทำให้มีอาการชักอย่างถาวร หรือเป็นอัมพาต สมองเลื่อมหรือมีความผิดปกติของสมองหรือไขสันหลังที่ทำให้เกิดความผิดปกติอย่างมากในการเคลื่อนไหวของแขนหรือขาอย่างถาวร และมีอาการกล้ามเนื้อหมดกำลังอย่างหนัก

11. โรคทางจิตเวช หมายความว่า บุคคลที่มีอาการโรคจิตหรือโรคที่ทำให้จิตผิดปกติอย่างรุนแรงและถาวร

12. โรคอื่น ๆ เป็นโรคที่ตรวจพบว่าบุคคลนั้นเป็น มะเร็ง ตับอักเสบเรื้อรัง ชนิดร้ายแรง ดับแข็ง คนเฝ้าโรค วัณโรคปอดเรื้อรังหรือวัณโรคปอดเรื้อรัง และบุคคลที่มีกายแข็งทั่วร่างกาย หรือรูปวิปริตต่าง ๆ เช่น จมูกโหว่ เพดานโหว่หรือสูงหรือลิ้นไก่สั้นจึงทำให้พูดไม่ชัด

กล่าวได้ว่า ข้อยกเว้นของบุคคลที่มีร่างกายพิการ ทุพพลภาพ จึงมีความสำคัญ หากถูกนำมาพิจารณาอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดไว้ จึงเป็นวิธีการที่ดี หากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติโดยชอบ แต่พบว่าสามารถเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ได้เช่นกัน เนื่องจากการได้มาของใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาล ซึ่งสามารถนำมาจากโรงพยาบาลเอกชนได้ ดังนั้นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ ว่าเป็นการซื้อใบรับรองแพทย์ ดังเช่นเหตุการณ์ตามที่ปรากฏเป็นข่าวว่าดาราท่านหนึ่งนำไปรับรองแพทย์ยืนยันว่าเป็นโรคหอบหืด

แต่กลับไม่มีการตรวจสอบว่าคาราท่านนั้นเป็นโรคหอบหืดจริงหรือไม่ หากพิจารณาจากการเป็นคาราดังและสามารถทำงานหนักได้แต่กลับไม่ปรากฏว่ามีโรคประจำตัวแต่อย่างไร จึงทำให้รอดพ้นจากการเข้ารับการตรวจคัดเลือก

มาตรา 14 บัญญัติว่า “บุคคลดังต่อไปนี้ เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่เรียกมาตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ” คือ

(1) “พระภิกษุ สามเณร และนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวน ซึ่งเป็นนักรบตามที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง” หมายความว่า พระภิกษุ สามเณร และนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวน ที่สำเร็จนักรบตรี นักรบโท และนักรบเอก สามารถได้รับการยกเว้นได้ตามกฎหมาย โดยจะต้องนำหลักฐานการสำเร็จนักรบชั้นต่าง ๆ ไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่สัสดีอำเภอหรือคณะกรรมการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการดำเนินการยกเว้นให้ แต่หากพบว่าได้ลาสิกขาจะต้องดำเนินการแจ้งต่อนายอำเภอด้วยตนเองตามท้องที่ที่ตนอยู่ หรือทำการประจำภายใน 30 วัน นับตั้งแต่หลังจากวันลาสิกขา หากแจ้งเกินกำหนดจะต้องถูกดำเนินคดี และถ้าอายุยังไม่ครบ 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปเข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ

แต่พบว่ามีปัญหาตามข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการพบว่า ผู้เข้ารับการคัดเลือกบางรายอาจใช้ช่องทางนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นทหารกองประจำการด้วยวิธีการบวชเป็นพระก่อนอายุครบ 21 ปี เพื่อทำการศึกษานักรบตามที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง และเมื่อถึงกำหนดเข้ารับการตรวจคัดเลือกจึงนำหลักฐานการสำเร็จนักรบไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่สัสดีอำเภอหรือคณะกรรมการตรวจคัดเลือกเพื่อทำการยกเว้นให้ ซึ่งกลับพบว่าผู้เข้ารับการคัดเลือกได้ลาสิกขาหลังจากการเกณฑ์ทหาร และไม่ยอมแจ้งต่อนายอำเภอด้วยตนเอง

(2) “นักบวชศาสนาอื่นซึ่งมีหน้าที่ประจำในกิจของศาสนาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้” กล่าวคือ เป็นวิธีการยกเว้นที่ทำไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2498) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ข้อ 1 “นักบวชศาสนาอื่นซึ่งมีหน้าที่ประจำในกิจของศาสนา ซึ่งให้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้ แต่ไม่เรียกเข้ากองประจำการในยามปกติ ตามมาตรา 14 (2)” ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ศาสนาอิสลามได้รับการยกเว้นให้ทุกสุเหร่า แต่ในสุเหร่าหนึ่งจะได้ยกเว้นได้ 3 คน คือ โต๊ะอิหม่า โต๊ะบิลาล และ โต๊ะกาเดบ อย่างละหนึ่งคนเท่านั้น ส่วนศาสนาคริสต์หรือโรมันคาทอลิก จะได้รับการยกเว้นให้ 4 คน คือ เจ้าอธิการวัดหนึ่งคนกับผู้ช่วยเจ้าอธิการวัดอีก 3 คน ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าอธิการวัดจะเป็นผู้เลือก และสำหรับศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ผู้เป็นหัวหน้าสำนักจะเลือกนักบวชศาสนาต่าง ๆ ที่จะได้รับการยกเว้นให้ 3 คน โดยต้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ออกใบสำคัญให้แก่

นักบวชก่อน จึงจะได้รับการยกเว้น จึงมีความจำเป็นต้องขอใบสำคัญก่อนวันตรวจเลือกและไม่สามารถขอต่อคณะกรรมการตรวจคัดเลือกได้ เนื่องจากไม่มีอำนาจออกใบสำคัญให้ แต่ถ้าพ้นจากฐานะประจำในกิจของศาสนาต้องแจ้งต่อนายอำเภอท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากฐานะเช่นนั้นด้วยตนเอง หากแจ้งเกินกำหนดจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย และถ้าพบว่าตนเองอายุยังไม่ครบ 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปเข้ารับการตรวจเลือกทหารกองประจำการ

จากกฎกระทรวงดังกล่าวนี้ เป็นการยกเว้นสำหรับนักบวชศาสนาอื่นซึ่งมีหน้าที่ประจำในกิจของศาสนา จะต้องไปขึ้นทะเบียนเป็นทหารกองเกินแล้ว ไม่เรียกเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ ถือว่าเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมในปัจจุบันนี้

(3) “บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร” หมายความว่า เป็นบุคคลที่อยู่ระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดทำไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร พ.ศ. 2503 มาตรา 4 “ให้กองทัพรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนด” หรือที่เรียกว่า **นักศึกษาวิชาทหาร (รต.)** มอบหมายให้อยู่ภายใต้การควบคุมของโรงเรียนรักษาดินแดน ศูนย์การนักศึกษาวิชาทหาร หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน เป็นเจ้าหน้าที่ทำการฝึก โดยปกติผู้ที่เข้ามารับการฝึกวิชาทหารในขณะนี้จะต้องเป็นนักเรียนและเรียนตั้งแต่ชั้นเตรียมอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษาขึ้นไป ถึงขั้นเป็นนิสิตหรือนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และถ้าผู้ที่เรียนจบหลักสูตรของทางโรงเรียนแล้วแต่ยังไม่จบหลักสูตรในการฝึกวิชาทหาร จะเข้ารับการฝึกต่อจนจบก็ได้ เนื่องจากกรมการรักษาดินแดนจะมีรายชื่อผู้ที่เข้ารับการฝึกวิชาทหารอยู่แล้ว ซึ่งในการขอรับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการจึงไม่ต้องกระทำเอง ผู้ขอยกเว้นเพียงแต่ส่งหลักฐานแจ้งต่อกรมรักษาดินแดน ทางกรมการรักษาดินแดนจะเป็นผู้ดำเนินการยกเว้นให้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมจะแจ้งไปยังจังหวัดภูมิลำเนาทหารของผู้นั้นให้จัดการยกเว้นให้ และผู้นั้นไม่ต้องเข้าไปตรวจคัดเลือก แต่ถ้าผู้ที่อยู่ระหว่างการฝึกวิชาทหารนั้น เรียนไม่ครบหลักสูตรตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด (ไม่จบชั้นปีที่ 3) จะต้องเข้าสู่กระบวนการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ

จากข้อยกเว้นของบุคคลที่อยู่ระหว่างการฝึกวิชาทหาร เมื่อพิจารณาเหตุผลจากการสัมภาษณ์ของนักศึกษาวิชาทหาร 4 นาย ต่างยืนยันว่า เหตุผลหลักของนักเรียนชายที่เข้าเรียนตามหลักสูตรนี้ เพราะตนเองไม่ยอมเสี่ยงจับใบดำใบแดงเมื่อถึงคราวต้องเข้ารับการคัดเลือกทหารกองประจำการ รวมถึงเพื่อให้แน่ใจว่าตนเองจะไม่ต้องเข้าไปอยู่ในระบบของกองทัพ และเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ ดังเช่นภาพข่าวที่ปรากฏว่ามีการทำร้ายร่างกายทหารกองประจำการจนเสียชีวิต ซึ่งสำหรับนักศึกษาวิชาทหารโดยทั่วไปมีหลักเกณฑ์ว่า ถ้าสำเร็จชั้นปีที่ 1

ถ้าจับสลากเป็นทหาร 1 ปี 6 เดือน ถ้าสมัครจะเป็นเพียง 1 ปี สำเร็จชั้นปีที่ 2 จับสลากเป็นทหาร 1 ปี ถ้าสมัครเป็นเพียง 6 เดือน ส่วนผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นปีที่ 3 ให้ขึ้นทะเบียนและนำปลดเป็นทหาร กองหนุนประเภทที่ 1 กล่าวคือ ไม่ต้องเข้ารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์เหล่านี้เป็นการเอื้ออำนวยลูกหลานชนชั้นกลางให้ไม่ต้องเป็นทหาร หรือ เป็นในระยะเวลาสั้นมากกว่าจะเอื้อลูกหลานชนชั้นล่าง หรือผู้ที่เข้าไม่ถึงการศึกษา หรือไม่มีโอกาส ได้เรียนวิชาการทหาร จึงเกิดความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏชัดเจน คือ

1. กระบวนการคัดเลือก เป็นการเอื้อให้ผู้เข้าสู่ระบบของการศึกษาและมีทุนทรัพย์มากพอที่จะเข้าเรียนหลักสูตรรักษาดินแดน เพื่อให้รอดพ้นจากการเป็นทหารกองประจำการ สำหรับค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรประมาณปีละ 600 บาท และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก 1,200 บาท ซึ่งยังไม่รวมถึงค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

2. การได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน เมื่อเทียบระหว่างนักศึกษาวิชาทหาร และทหารกองประจำการ พบว่าการฝึกส่วนใหญ่ นักศึกษาวิชาการทหาร จะเน้นการเรียนภาคทฤษฎี มากกว่าการปฏิบัติ มีเป้าหมายเพื่อเป็นกองหนุนมากกว่าลงพื้นที่ประจำการ หรือเป็นกองหน้า ในขณะที่ทหารกองประจำการกลับเน้นการฝึกปฏิบัติกลางแจ้งมากกว่าและมีบทลงโทษทางวินัย ที่เคร่งครัด

3. ความเหลื่อมล้ำในการบรรจุเป็นกำลังพลสำรอง แม้จุดมุ่งหมายของกระบวนการ ฝึกกำลังสำรองทั้งสองประเภท คือการบรรจุเข้ากองทัพอในหน่วยกำลังสำรอง แต่เมื่อปลดประจำการ แล้วนักศึกษาวิชาการทหารจะได้รับยศ สิบเอก แต่ขณะที่ทหารกองประจำการจะได้รับเพียงยศพลทหาร ลูกแถว กล่าวคือ นักเรียนวิชาการทหาร ฝึกมาเพื่อเป็นผู้บังคับบัญชาทหารกองประจำการ

(4) “นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารของกระทรวงกลาโหม” หมายความว่า นักเรียนที่ เข้าศึกษาในโรงเรียนของทางราชการทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดโดยพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2551 มาตรา 4 และกระทำไปตาม ระเบียบกองทัพไทยว่าด้วยโรงเรียนเตรียมทหาร พ.ศ. 2560 ข้อ 6 มีจุดประสงค์ตั้งขึ้นเพื่อให้เกิดการศึกษา แก่ผู้ที่ศึกษาต่อโรงเรียนเหล่าทัพ ประกอบด้วย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อเป็นนายทหารสัญญาบัตร และนายตำรวจ สัญญาบัตร และข้อ 7 โรงเรียนเตรียมทหาร เป็นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ตามข้อบังคับ กระทรวงกลาโหมว่าด้วยโรงเรียนเตรียมทหาร มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาให้การฝึกศึกษาอบรม นักเรียนเตรียมทหารในด้านพุทธศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา กับวิชาทหารและวิชาตำรวจ เพื่อให้ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและทัศนคติพื้นฐาน พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทั้งความรู้ อุปนิสัยและคุณสมบัติของผู้นำหน่วยเหมาะสมพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาต่อโรงเรียนเหล่าทัพ

จากบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมานั้น นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารของกระทรวงกลาโหมเป็นนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนของทางราชการทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดไว้ จึงมีความเหมาะสมที่จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ และต้องกระทำไปตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 10 กำหนดให้นักเรียนทหารเมื่อมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์ให้ขึ้นทะเบียนกองประจำการ แต่ถ้าพบว่าต้องออกจากนักเรียนในขณะที่อยู่ในกองประจำการยังไม่ครบกำหนด จะต้องถูกส่งตัวไปรับราชการในกรมกองทหารจนกว่าจะครบกำหนด ซึ่งวิธีการขอยกเว้นทางกระทรวงกลาโหมจะเป็นผู้ดำเนินการให้เช่นเดียวกับนักศึกษาวิชาทหาร

(5) “ครูซึ่งประจำทำการสอนหนังสือหรือวิชาการต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้” โดยกระทำไปตาม กฎกระทรวงฉบับที่ 42 (พ.ศ. 2517) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และให้ยกเลิกความในข้อ 2 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 42 ซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 67 (พ.ศ. 2525) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน ข้อ 2 กำหนดให้ได้รับการยกเว้นไม่เรียกมาตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ ได้แก่ ครูในมหาวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย โรงเรียนทหาร โรงเรียนช่างฝีมือทหาร โรงเรียนการชลประทานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โรงเรียนฝึกอาชีพและโรงเรียนประชาสงเคราะห์ของกระทรวงมหาดไทย โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนและสถานบันสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กรมการฝึกหัดครู กรมการศึกษา นอกโรงเรียน กรมพลศึกษา กรมศิลปากร กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน โรงเรียนเอกชนที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลขึ้นไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพซึ่งใช้หลักสูตรที่มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าสองปี สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์ กรมอนามัย กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กรมควบคุมโรคติดต่อ และสถาบันเคมีปฏิบัติของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

จากกฎกระทรวงดังกล่าว ครูซึ่งจะได้รับการยกเว้นต้องพิจารณาจากเงื่อนไขในกฎกระทรวงฯ ข้อ 3 คือ เป็นครูประจำทำการสอนนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษาไม่น้อยกว่าสิบห้าคน เป็นปกติและจำนวนนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษาไม่น้อยกว่าสิบห้าคนนี้ยกเว้นครูได้คนเดียว หรือเป็นครูสอนประจำเฉพาะวิชาซึ่งทำการสอนนักเรียน นิสิตหรือนักศึกษาไม่น้อยกว่าสิบห้าคน เป็นปกติ และในจำนวนนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษาไม่น้อยกว่าสิบห้าคนนี้ก็ยกเว้นได้คนเดียว

เช่นกัน และต้องมีเวลาสอนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่าสิบแปดชั่วโมงสำหรับครูซึ่งประจำทำการสอนในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาลงมา หรือไม่น้อยกว่าสิบห้าชั่วโมงสำหรับครูซึ่งประจำทำการสอนในสถานศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา และข้อ 4 กำหนดวิธีการยกเว้นครูไว้ โดยให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่งรายชื่อครูซึ่งจะได้รับการยกเว้นไปยังผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งครูผู้นั้นทำการสอนอยู่ในท้องที่ก่อนเดือนเมษายนของปีที่ถูกเรียกไม่น้อยกว่าหกเดือน เว้นแต่กรณีการย้ายไปประจำทำการสอนในสถานศึกษาอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในใบสำคัญยกเว้นครู ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่งรายชื่อครูที่ย้ายมาประจำทำการสอนซึ่งจะได้รับการยกเว้นน้อยกว่าหกสิบวัน แต่ต้องก่อนการตรวจคัดเลือกในจังหวัดที่เป็นภูมิลำเนาทหารของครูผู้นั้น หรือให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพฯ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ออกใบสำคัญยกเว้นครูให้แก่ครูซึ่งทำการสอนอยู่ในท้องที่ แล้วแจ้งให้หัวหน้าเขตหรือนายอำเภอท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาทหารของครูผู้นั้นทราบ ถ้าครูผู้นั้นมีภูมิลำเนาทหารอยู่ในท้องที่จังหวัดอื่นต้องแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพฯ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาทหารของครูผู้นั้นทราบ แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพฯ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับแจ้ง แจ้งให้หัวหน้าเขตหรือนายอำเภอท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาทหารของครูผู้นั้นทราบอีกต่อหนึ่ง และสำหรับครูที่ทำการสอนอยู่ในหน่วยฝึกอาชีพเคลื่อนที่ของกระทรวงศึกษาธิการจะต้องให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ เป็นผู้ออกใบสำคัญยกเว้นให้ครูแล้วดำเนินการแจ้งภายในกำหนดสามสิบวัน

ดังนั้น ครูซึ่งประจำทำการสอนหนังสือหรือวิชาการต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น จะได้รับการยกเว้นในเฉพาะในยามปกติเท่านั้น เมื่อได้ลงบัญชีเป็นทหารกองเกินแล้วไม่ต้องเรียกมาตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการจะต้องเข้าเฝ้าตามที่ถูกกระทรวงได้กำหนด และวิธีขอยกเว้นต้องให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่งรายชื่อครูที่จะได้รับการยกเว้นไปยังผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งครูผู้นั้นทำการสอนอยู่ในท้องที่ก่อนเดือนเมษายนของปีที่ถูกเรียกไม่น้อยกว่า 60 วัน ออกใบสำคัญยกเว้นครู ให้เป็นไปตามแบบ สด. 43 เพื่อเป็นหลักฐานในการขอรับการยกเว้น ถ้าส่งรายชื่อเกินกำหนดนี้ก็ไม่ได้รับการยกเว้น ถือได้ว่าการกำหนดวิธีการยกเว้นครูในปัจจุบันนี้จึงมีความเหมาะสม

(6) “*นักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ*” กล่าวคือ เมื่อเข้าเป็นนักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะได้รับการยกเว้นในเฉพาะในยามปกติเท่านั้น เมื่อได้ลงบัญชีเป็นทหารกองเกินแล้วไม่ต้องเรียกมาตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ สามารถขอการยกเว้นได้ โดยให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ดำเนินการแจ้งทางจังหวัดที่เป็นภูมิลำเนาทหารของนักศึกษาเป็นผู้จัดการยกเว้นให้ แต่เมื่อพ้นจากสภาพของนักศึกษาต้องแจ้งต่อนายอำเภอในท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำด้วย

ตนเองภายใน 30 วัน หลังจากการฟื้นสภาพนักศึกษา และเมื่อพบว่าตนเองอายุไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์ จะต้องเข้าไปรับการตรวจคัดเลือกรักษาทางรังสีวิทยาด้วย ดังนั้นการยกเว้นนักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่ยังคงมีความเหมาะสมกับสภาวะการณปัจจุบัน

(7) “นักศึกษาศูนย์ฝึกการบินพลเรือนของกระทรวงคมนาคม” หมายความว่า เมื่อบุคคลได้เข้าเป็นนักศึกษาของศูนย์การบินพลเรือนในสังกัดกระทรวงคมนาคม จะได้รับการยกเว้นในเฉพาะในยามปกติเท่านั้น เมื่อได้ลงบัญชีเป็นทหารกองเกินแล้วไม่ต้องเรียกมาตรวจคัดเลือกรักษาทางรังสีวิทยา และทางส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้แจ้งต่อจังหวัดที่เป็นภูมิลำเนาทหารของนักศึกษาดำเนินการยกเว้นไม่เรียกมาตรวจคัดเลือกรักษาทางรังสีวิทยา ถือได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญต่อนักศึกษาของศูนย์การบินพลเรือน

(8) “บุคคลซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ” เป็นบุคคลที่ได้แปลงสัญชาติเป็นคนไทยตามกฎหมายจะได้รับการยกเว้นในเฉพาะในยามปกติเท่านั้น เมื่อได้ลงบัญชีเป็นทหารกองเกินแล้ว เจ้าหน้าที่จะทราบได้ว่าเป็นบุคคลประเภทนี้ จะดำเนินการยกเว้นให้ โดยไม่ต้องเรียกมาตรวจคัดเลือกรักษาทางรังสีวิทยา สำหรับการยกเว้นบุคคลซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ จึงมีความสำคัญมากในปัจจุบัน จึงส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศไทย ที่ไม่ต้องการให้บุคคลประเภทนี้มาเป็นทหาร

(9) “บุคคลซึ่งได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกครั้งเดียวตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหลายครั้งรวมกันตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกัน” คือ บุคคลที่ต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุกหรือ กักกัน กล่าวคือ ให้ถือเอาคำพิพากษาของศาล แต่ไม่ใช่ถือวันต้องโทษจริง ส่วนโทษกักกันนั้นไม่ต้องคำนึงถึงการกำหนดระยะเวลาว่าจะต้องโทษกักกันกี่วันก็สามารถขอยกเว้นได้ จะได้รับการยกเว้นในเฉพาะในยามปกติเท่านั้น เมื่อได้ลงบัญชีเป็นทหารกองเกินแล้ว ผู้ขอต้องนำหลักฐานอาจเป็นสำเนาคำพิพากษาไปยื่นขอยกเว้นต่อนายอำเภอท้องที่ภูมิลำเนาทหาร ก็จะได้รับยกเว้นไม่ต้องเรียกมาตรวจคัดเลือกรักษาทางรังสีวิทยา หรือถ้ายื่นไม่ทันสามารถไปยื่นต่อคณะกรรมการตรวจเลือกในวันทำการตรวจเลือกก็ได้ ถือได้ว่าเป็นวิธีที่มีความสำคัญ ต่อประสิทธิภาพด้านกำลังพลทางทหารปัจจุบันที่จะยกเว้นบุคคลประเภทนี้ไว้

สำหรับบุคคลใดที่มีฐานะตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ เมื่อพ้นจากฐานะนั้น บุคคลนั้นจะต้องแจ้งด้วยตนเองต่อเจ้าหน้าที่ภายในสามสิบวัน กระทำตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 15 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งพ้นจากฐานะตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 13 (1) มาตรา 14 (1) (2) (3) (5) (6) หรือ (7) มาตรา 27 (2) หรือมาตรา 29 (3) ให้แจ้งด้วยตนเองต่อนายอำเภอท้องที่ที่ตนอยู่หรือทำการประจำ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากฐานะเช่นนั้น และ

นายอำเภอออกไปรับให้ ถ้าผู้นั้นมีภูมิลำเนาทหารอยู่ในท้องที่อำเภออื่น ให้นายอำเภอที่ได้รับแจ้งแจ้งต่อไปยังนายอำเภอท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาทหารของผู้นั้น” ซึ่งหากผู้ใดพ้นจากฐานะยกเว้นแล้วไม่ไปแจ้งภายในกำหนด 30 วัน มีความผิดตามมาตรา 43 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200 บาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากบทบัญญัติกฎหมายที่ได้กล่าวมา กำหนดให้กระทรวงกลาโหมมอบหมายให้กองทัพบกดำเนินการตรวจสอบบุคคลซึ่งเข้าเงื่อนไขหลักเกณฑ์ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องเข้าคัดเลือกทหารกองประจำการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เหมาะสม จึงเป็นการยืนยันสิทธิของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในการได้รับการยกเว้น ไม่ต้องเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ

2.3) วิธีการคัดเลือก

การคัดเลือก หมายถึง กระบวนการที่องค์กรใช้เครื่องมือต่าง ๆ มาดำเนินการพิจารณาคัดเลือกบุคคลจำนวนมากให้เหลือตามจำนวนที่องค์กรต้องการ ฉะนั้นการคัดเลือกจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการพิจารณา โดยการคัดเลือกทหารกองประจำการจะปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 8 บัญญัติว่า “การรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการ ให้กระทำด้วยวิธีเรียกมาตรวจเลือก หรือจะรับเข้าเป็นทหารกองประจำการโดยวิธีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงก็ได้” จากบทบัญญัติกฎหมายจึงเป็นมาตรการที่เจ้าหน้าที่นำมาใช้เพื่อเรียกบุคคลเข้ามาตรวจคัดเลือกเข้าเป็นทหารกองประจำการภายใต้กฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามขั้นตอน มารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการที่ถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การกำหนดให้กระทรวงกลาโหมมีวิธีการรับบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการไว้ 2 วิธี ได้แก่

1. วิธีร้องขอด้วยความสมัครใจ หมายถึง ชายไทยที่สมัครใจเข้ามารับราชการทหารกองประจำการ ซึ่งเป็นวิธีการได้มาซึ่งทหารกองประจำการด้วยวิธีอื่นตามที่กำหนดของกฎกระทรวง โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ร่วมกันออกตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 8 และมาตรา 51 ซึ่งปัจจุบันการได้มาซึ่งทหารกองประจำการด้วยวิธีอื่นนั้นคือ วิธีการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นทหารกองประจำการด้วยการร้องขอตามความสมัครใจตามกฎกระทรวงฉบับที่ 35 (พ.ศ. 2516) ข้อ 2 กำหนดให้รับบุคคลที่ร้องขอต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และยังไม่ถึง 30 ปีบริบูรณ์

จากบทบัญญัติกฎกระทรวงดังกล่าว เป็นวิธีการร้องขอด้วยความสมัครใจเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงสามสิบปีบริบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิธีการที่ดีต่อการได้มาซึ่งทหารกองประจำการที่มีความเต็มใจเข้ามาเป็นทหารในฐานะ

ทหารกองประจำการ และจากการสัมภาษณ์ทหารประจำการทั้งหมด 8 ท่าน ต่างยืนยันว่า การได้มาซึ่งทหารกองประจำการด้วยวิธีสมัครใจ ทำให้เกิดประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่กระทำด้วยความเต็มใจ เช่น การมีความรับผิดชอบต่อการฝึกอบรม และการปฏิบัติหน้าที่ จะส่งผลดีให้กองทัพและประเทศชาติมีกองกำลังที่มีประสิทธิภาพ สามารถเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยสงครามที่อาจจะเกิดขึ้น อีกทั้งยังสามารถลดปัญหาการหลีกเลี่ยงหรือขาดชั้นไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกเข้ากองประจำการอีกด้วย

2. วิธีการเรียกมาตรวจคัดเลือก หมายความว่า วิธีการเรียกมาตรวจคัดเลือกหรือการเกณฑ์ทหาร (การจับใบดำใบแดง) ซึ่งเป็นการเรียกชายไทยให้เข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการด้วยวิธีบังคับ เนื่องจากการรับราชการทหารนั้นเป็นหน้าที่ ดังนั้น พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 จึงได้กำหนดสภาพบังคับด้วยการบัญญัติความผิดและโทษทางอาญาต่อผู้ฝ่าฝืนไว้ จึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 37 (พ.ศ. 2516) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ข้อ 3 กำหนดให้เข้ารับการตรวจร่างกาย โดยคณะกรรมการจะต้องแบ่งคนที่ได้ตรวจออกเป็น 4 จำพวก ได้แก่

จำพวกที่ 1 ได้แก่ คนซึ่งมีร่างกายสมบูรณ์ดีไม่มีอวัยวะพิการหรือผิดส่วนแต่อย่างใด หมายความว่า ชายไทยที่มีร่างกายสมบูรณ์ หรือที่เรียกว่า “ดี 1” ในขั้นนี้ยังไม่เกี่ยวข้องกับขนาดความสูงหรือขนาดรอบตัว คนจำพวกที่ 1 นี้จะเป็นคนที่มีขนาดต่ำหรือเล็กจนไม่ได้ขนาดหรือมีขนาดความสูงหรือใหญ่เท่าใดก็ได้ซึ่งไม่จำกัดไว้

จำพวกที่ 2 ได้แก่ คนซึ่งมีร่างกายที่เห็นได้ชัดว่าไม่สมบูรณ์เหมือนคนจำพวกที่ 1 แต่ไม่ถึงทุพพลภาพ กล่าวได้ว่า บุคคลที่จะเป็นคนจำพวกที่ 2 นี้ต้องมองเห็นได้ชัดด้วยตาเปล่าและอาการที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะต้องตรงกับที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 37 (พ.ศ. 2516) โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีอาการ ตาบอดข้างเดียว ตาเหล่จนเห็นปรากฏชัด แก้วตาขุนข้างเดียว แผลที่กระจกตาข้างเดียวซึ่งทำให้กระจกตาขุ่น ลูกตาสั้น หนังตาดก หรือหนังตาม้วนออกนอก หรือหนังตาม้วนเข้าใน แม้แต่ข้างเดียว ช่องหูมีหนองเรื้อรังทั้งแก้วหูทะลุข้างเดียว ใบหูลิบเล็ก หรือใหญ่หรือบิ่นจนปรากฏชัด แม้แต่ข้างเดียว จมูกบิ่นจนผิดรูป หรือจมูกบีบเล็กน้อยและพุดไม่ชัด รูปวิปริตต่าง ๆ ของช่องปาก ริมฝีปาก หรือจมูก เช่น ปากหรือจมูกแหว่ง ริมฝีปากแหว่ง หรือเซดจนน่าเกลียด หรือหูบวมไม่ลง แผลเป็นหรือปานที่หน้ามีเนื้อที่ตั้งแต่ 1/4 ของหน้าขึ้นไป หรือมีความยาวมากจนแลดูน่าเกลียด อัมพาตครึ่งซีกที่หน้า เนื่องจาก คอพอก แขน ขา มือ หรือเท้าบิดเกแต่เล็กน้อย นิ้วมือหรือนิ้วเท้าด้วนถึงโคนเล็บหรือมีจำนวนเกินกว่า หรือน้อยกว่าปกติ หรือนิ้วบิดเกและทำงานไม่ถนัด ข้อมือหรือนิ้วเท้าเคลื่อนไหวไม่สะดวกจะเนื่องจากเหตุใด ๆ ก็ตาม จนทำให้อวัยวะที่ติดต่อกับข้อนั้น ๆ ใช้การไม่ได้ดี ช่องระหว่างนิ้วมือหรือนิ้วเท้า ช่องซอกคอหรือช่องรักแร้ติดกัน ข้อใหญ่ เช่น

ข้อไหล่ ข้อศอก ข้อตะโพก หรือข้อเข่าหลวมหลุดบ่อย ๆ แม้เพียงข้อเดียว กระดูกชิ้นใหญ่ เช่น กระดูกขากรรไกร กระดูกอกและกระดูกส่วนอื่นของร่างกายผิดปกติ ไข้เลื่อนชนิดลงถุง โรคเนื้อกระดูกชนิดต่าง ๆ ที่หน้า และคนเฝ้า

จำพวกที่ 3 ได้แก่ คนซึ่งมีร่างกายยังไม่แข็งแรงพอที่จะรับราชการทหารในขณะนั้น เพราะป่วยซึ่งจะบำบัดให้หายภายในกำหนด 30 วันไม่ได้ กล่าวคือ บุคคลจำพวกนี้ต้องเป็นคนที่ร่างกายยังไม่แข็งแรงพอ เนื่องจากอาการเจ็บป่วยและไม่สามารถรักษาให้หายได้ภายใน 30 วัน

จำพวกที่ 4 ได้แก่ คนพิการทุพพลภาพ หรือมีโรคที่ไม่สามารถจะรับราชการทหารได้ตามมาตรา 41 หมายความว่า โรคหรืออาการพิการทุพพลภาพนี้จะต้องถือตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 74 (พ.ศ. 2540) ข้อ 2 โรคหรือสภาพร่างกายหรือสภาพจิตใจ ซึ่งไม่สามารถจะรับราชการทหารได้ตามมาตรา 41 เท่านั้น (รายละเอียดได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.2)

เมื่อชายไทยได้รับการตรวจร่างกายและแบ่งประเภทคนออกเป็นจำพวกแล้ว คนจำพวกที่ 1 จะต้องเข้าวัดขนาดความสูงและวัดขนาดรอบตัว ซึ่งคนที่จะรับราชการทหารกองประจำการนั้นต้องมีร่างกายสมบูรณ์ดี และขนาดสูง 1 เมตร 60 เซนติเมตร ขนาดรอบตัว 76 เซนติเมตร ในเวลาหายใจออกขึ้นไปเรียกว่า “คนได้ขนาด” แต่ทางกองทัพจะประกาศอีกครั้งในแต่ละปีว่าจะคัดบุคคลที่มีขนาดใดขึ้นไป ซึ่งจะพบว่ามิขนาดสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับนี้ อาจส่งผลให้ในช่วงระยะเวลานั้นชายไทยที่อยู่ในเกณฑ์อายุที่จะต้องเข้าคัดเลือกทหารกองประจำการยังมีได้มีขนาดร่างกายเช่นในปัจจุบัน

การคัดเลือกจะพิจารณาจากคนจำพวกที่ 1 ก่อน หากคนจำพวกที่ 1 ไม่พอให้เลือกจากคนจำพวกที่ 2 และถ้าหากมีคนเกินกว่าจำนวนที่ทางทหารต้องการก็ให้จับฉลาก ด้วยการแบ่งเป็นใบดำและใบแดงซึ่งต้องมีการระบุแผนกของกองประจำการไว้ จึงเป็นที่มาของวิธีการจับฉลากใบดำใบแดง ผู้จับได้ใบแดงต้องเข้ารับราชการทหารในกองประจำการ โดยประธานกรรมการตรวจคัดเลือกจะส่งตัวให้นายอำเภอ ผู้อำนวยการเขต หรือ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอออกหมายนัดตามผลัดที่จับสลากได้ หรือผลัดที่สมัครไว้เข้ารับราชการทหาร แบบ สด. 40 ส่วนคนที่จับได้ใบดำไม่ต้องเป็นทหารและจะได้รับใบรับรองผลการตรวจคัดเลือก แบบ สด. 43 ในวันตรวจคัดเลือกจากคณะกรรมการตรวจเลือก

สำหรับคนจำพวกที่ 3 และ จำพวกที่ 4 ในการตรวจคัดเลือกจะไม่ถูกส่งตัวเข้ากองประจำการ แต่คนจำพวกที่ 3 ต้องมาตรวจคัดเลือกใหม่ในปีหน้า เมื่อคณะกรรมการตรวจคัดเลือกแล้วยังพบว่าเป็นคนจำพวกที่ 3 อยู่ 3 ครั้งก็ให้งดเรียก และคณะกรรมการตรวจคัดเลือกจึงสามารถออกใบสำคัญให้สำหรับคนจำพวกที่ 3 คือ แบบ สด. 4 ส่วนใบสำคัญสำหรับคนจำพวกที่ 4 คือ แบบ สด. 5

จากบทบัญญัติกฎหมาย หมวดที่ 37 (พ.ศ. 2516) กำหนดต้องเข้ารับการตรวจร่างกาย และให้คณะกรรมการตรวจคัดเลือกแบ่งคนที่ได้ตรวจออกเป็น 4 จำพวก ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่ดีและมีความเหมาะสม หากการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการโดยชอบ แต่ก็สามารถเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์จากผู้ที่ต้องการหลีกเลี่ยงการรับราชการทหารได้เช่นกัน ทั้งนี้ เพราะว่าการปฏิบัติหน้าที่นี้ไม่มีการตรวจสอบ จึงอาจใช้วิธีการให้ระบุในใบตรวจร่างกายว่าเป็นมีความผิดปกติทางร่างกาย (ดี 1 ประเภท 2) หรือมีอาการของโรคที่ไม่สามารถรับราชการทหารได้ (ประเภท 4) ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ซึ่งมิได้กำหนดไว้ว่าใบรับรองแพทย์จะต้องมาจากโรงพยาบาลของรัฐเท่านั้น ดังนั้น อาจใช้ใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนก็ได้ ดังที่ผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึกในปัญหานี้ที่เป็นผู้เข้ารับการคัดเลือก 4 คน ต่างยืนยันได้ว่าเป็นวิธีการซื้อใบรับรองแพทย์ และทางคณะกรรมการตรวจคัดเลือกที่ตรวจสอบก็ไม่พบว่ามีการตรวจสอบความชอบในเอกสารนั้น จึงทำให้ผู้ผ่านการคัดเลือกได้รับใบตรวจคัดเลือกของจริงและถูกต้องตามกฎหมาย

เมื่อถึงขั้นตอนของการจับฉลากใบดำใบแดง หมายความว่า ผู้ซึ่งจับได้ใบแดง คือ ต้องเป็นทหารกองประจำการตามสังกัดที่ระบุไว้ในฉลาก และผู้ซึ่งจับได้ใบดำ คือ ไม่ต้องเป็นทหาร วิธีการจับฉลากดังกล่าวมีแนวคิดถึงความโปร่งใสและความยุติธรรมที่จะขึ้นอยู่กับโชคชะตาของผู้จับฉลากได้และดำเนินการจับฉลากขึ้นมา คือ ตัวชายไทยซึ่งถูกเกณฑ์ แต่ก็ยังคงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบได้ จากกระบวนการจัดเตรียมและตรวจสอบฉลากนั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของสัสดีประจำหน่วยตรวจคัดเลือกคนเข้ากองประจำการ โดยไม่พบว่ามีการใด ๆ ในการตรวจสอบความชอบในการทำหน้าที่ของสัสดี เช่น จำนวนใบดำใบแดงที่มีเท่ากับจำนวนที่จะต้องการเกณฑ์ ซึ่งเป็นการบอกไม่ได้ว่าจำนวนที่ถูกต้องนั้นเป็นจริงหรือเท็จเพียงใด และไม่มีการประกาศยอดจำนวนคนที่ได้สุดท้ายว่าพร้อมแล้วทั้งหมดมีจำนวนเท่าไร และจำนวนคนที่กำหนดไว้สำหรับหน่วยนี้คือกี่คน จึงเป็นไปได้ว่าคนที่จับได้ใบดำใบแดงอาจจะมีจำนวนมากกว่าความเป็นจริงตามที่ต้องการ ส่งผลให้สามารถใช้เป็นช่องทางในการเจรจาหลังจากการนั้นเพื่อต่อรองผลประโยชน์ตอบแทนที่อาจกระทำโดยการเปลี่ยนจากใบแดงเป็นใบดำ และยังมีการสนับสนุนให้ผู้ซึ่งเป็นทหารกองเกินหลบเลี่ยงการเข้ารับราชการทหารด้วยวิธีการปลอมใบรับรองผลการตรวจคัดเลือก แบบ สด. 43 ซึ่งวิธีการนี้จะไม่ปรากฏต้นขั้วของเอกสารที่กระทรวงกลาโหม เมื่อมีการตรวจสอบก็จะพบว่าบุคคลนั้นหนีทหาร หากผู้นั้นนำไปใช้จะมีความผิดตามกฎหมาย และถือว่าผู้นั้นไม่ได้เข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารอย่างถูกต้องตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

สรุปได้ว่าในกระบวนการคัดเลือกทหารกองประจำการ แบบ สด. 43 มีส่วนที่เป็นปัญหาในการนำไปเป็นช่องทางของการทุจริตได้ คือ ขั้นตอนของการตรวจสุขภาพ ความแข็งแรง และความสมบูรณ์ของสรีระ การกำหนดให้มีใบรับรองแพทย์สำหรับผู้เป็นโรคที่ไม่สามารถเข้ารับ

ราชการได้ และขั้นตอนหลังจากการจับฉลากที่สามารถเจรจาเพื่อต่อรองผลประโยชน์ตอบแทนให้เปลี่ยนจากใบแดงเป็นใบดำ

3) กระบวนการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่

กระบวนการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง ลำดับขั้นตอนกรรมวิธีในการดำเนินการหลังจากได้บุคคลเข้ามาเป็นทหารกองประจำการต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ในทักษะต่าง ๆ ทางด้านทหารก่อนที่จะมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทหารกองประจำการต่อเนื่องจนปลดกองประจำการ ดังนี้

การฝึกและอบรม เป็นขั้นตอนในการพัฒนาความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่ผู้ทำหน้าที่เป็นทหารพึงจะต้องมีก่อนที่จะมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ทหารกองประจำการตามวัตถุประสงค์หลักของการเกณฑ์ทหาร ซึ่งพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 9 บัญญัติว่า “...และเมื่อต้องเข้ากองประจำการต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการมีกำหนด 2 ปี...” ส่งผลให้กองทัพจะต้องดำเนินการฝึกและอบรมให้แก่ทหารกองประจำการใหม่ตามหลักสูตรที่ทางกองทัพได้กำหนดขึ้น คือ ระเบียบและหลักสูตรการฝึกทหารใหม่เบื้องต้นทั่วไป (10 สัปดาห์) พ.ศ. 2563 เพื่อฝึกอบรมทหารกองประจำการใหม่ที่ยังไม่เคยรับราชการทหารมาก่อนให้ได้รับความรู้ในวิชาการทหารเบื้องต้นที่ทหารใหม่ทุกคนจะต้องรู้เหมือนกันทั้งหมดตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกายและจิตใจจากการดำเนินชีวิตแบบพลเรือนมาเป็นการดำเนินชีวิตแบบทหารจำเป็นต้องรู้ในกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้ฝึก โดยวิชาการต่าง ๆ แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ภาคทฤษฎี หมายถึง หลักการตามหลักวิชาที่จะทำการสอนให้กับทหารกองประจำการได้รับเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ได้แก่ วิชาการทหารทั่วไป วิชาการใช้อาวุธ วิชายุทธวิธี

2. ภาคปฏิบัติการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการรบ ได้แก่ การฝึกบุคคลท่าเบื้องต้น การใช้อาวุธ

การที่กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมออกเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัตินั้น ในส่วนของภาคทฤษฎีจะไม่พบว่ามีปัญหาอะไรมากนักเนื่องจากเป้าหมายคือเป็นเพียงสร้างองค์ความรู้ให้แก่ทหารในการพัฒนาตนเอง ส่วนภาคปฏิบัตินั้นมีปัญหาจากการปฏิบัติการที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทหารกองประจำการ เนื่องจากโดยหลักการของกองทัพนั้นมีเป้าหมายที่จะสร้างให้ทหารมีกำลังที่แข็งแกร่งอดทน ดังนั้น กระบวนการฝึกในภาคปฏิบัติจึงไม่มีการคำนึงถึงสุขภาพ และความแข็งแรงที่เป็นทุนเดิมของทหารกองประจำการที่มีความแตกต่างกัน และใช้แนวคิดของการฝึกที่สร้างความอดทนเป็นหลัก ดังนั้น จึงได้ใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและความเจ็บป่วย

ถึงแก่ชีวิตของทหารกองประจำการ ดังปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนต่าง ๆ คือ เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2563 พลทหาร ชัยชนะ เนื่องจากในระหว่างการฝึกทหารกองประจำการผู้นี้ได้รับการลงโทษ ด้วยวิธีการช้อนหนักจนเสียชีวิต ซึ่งจากคำตอบที่ได้จากทหารกองประจำการ คือ การมีสุขภาพ ทางด้านร่างกายไม่แข็งแรง ประกอบกับการที่ต้องฝึกหนัก จึงไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้ฝึกได้ จึงทำให้ต้องถูกลงโทษด้วยวิธีการช้อน นอกจากนี้หากพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และ หน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนร่วมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม” ซึ่งมีความหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารที่ทำหน้าที่ฝึกนั้น ได้ยึดตามแบบแผนของหลักสูตรที่มุ่งเน้น ไปใน ทางการสร้างความเป็นมืออาชีพทางการทหาร ซึ่งต้องอดทนสามารถทนต่อความรุนแรง ความเจ็บปวด โดยไม่คำนึงถึงสุขภาพความเจ็บปวดจากการฝึกภาคปฏิบัติ และที่สำคัญหากพิจารณา จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กับด้านสิทธิมนุษยชนแล้วย่อมมีปัญหว่ากระบวนการฝึกที่ใช้ผู้นั้นอาจจะกระทบต่อประชาชนที่ อยู่ในสถานะของการเป็นทหารกองประจำการที่ต้องปฏิบัติตามแบบแผนของหลักสูตรเพราะพัฒนา ความรู้ ทักษะ และทัศนคติพร้อมทั้งบุคลิกลักษณะทางการทหารเพื่อให้ความพร้อมที่จะปฏิบัติ หน้าที่ในฐานะทหารกองประจำการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากพิจารณาถึงสาระสำคัญของ แบบแผนของหลักสูตรที่กำหนดรายละเอียดเพื่อนำไปสู่การฝึกอบรมแล้วก็จะอาจจะไม่ชอบด้วย หลักนิติธรรม เพราะหลักสูตรการฝึกและอบรมดังกล่าวนั้นถูกกำหนดจากฝ่ายทหารโดยขาดการ มีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงอาจทำให้การกำหนดแบบแผนของหลักสูตรนั้นมุ่งเน้น ไปใน ทางการสร้างความเป็นมืออาชีพทางการทหารมากกว่าการคำนึงถึงด้านสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือผู้ที่ทำหน้าที่ฝึกภาคปฏิบัติดังที่เรียกว่า ครูฝึกนั้น โดยเหตุที่เป็นทหารประจำการ ดังนั้นการทำหน้าที่ตามแบบแผนของหลักสูตรจึงมีความเคร่งครัด อย่างมากปราศจากการใช้ดุลพินิจที่จะยืดหยุ่นได้ในบางกรณีและบางคนซึ่งมีสมรรถนะร่างกาย ที่แตกต่างกัน แต่กลับใช้วิธีการเดียวกันกับทหารประจำการทุกคน โดยคำนึงถึงระเบียบวินัยและ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นหลักจึงใช้เกณฑ์การฝึกตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในกฎหมายของ ความเป็นทหารมากกว่าเกณฑ์ของความเป็นครู จึงเป็นที่มาของปัญหาที่สร้างผลกระทบอย่างรุนแรง เกิดขึ้นกับทหารกองประจำการ เช่น บางคนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง บางคนไม่แข็งแรง บางคน มีโรคประจำตัว อีกทั้งการฝึกยังเน้นการฝึกภาคปฏิบัติกลางแจ้ง ส่งผลให้ได้รับการฝึกหนักตลอด 10 สัปดาห์เท่ากัน ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้มีร่างกายอ่อนแอ ประกอบกับการฝึก ของครูที่ใช้วิธีการเช่นเดียวกับทหารประจำการ จึงมีความรุนแรงและหนักเกินกว่าคนที่มีความสุขภาพ

อ่อนแอจะรับได้ จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย ความเป็นอยู่ และชีวิตของทหารกองประจำการ อีกทั้งยังสร้างความเกลียดชังกับการไม่มีความนับถือเชื่อฟังคำสั่งกับการใช้ชีวิตที่รุนแรงนี้ ก็เสี่ยงต่อโทษและวินัยทหารที่จะได้รับ เพราะว่า มีการกำหนดโทษที่มีลักษณะรุนแรงของการทำร้ายร่างกายของครูนายสิบ หรือครูทหารใหม่ โดยอ้างถึงการสร้างระเบียบวินัย ตลอดจนการฝึกความอดทน ฝึกพละกำลังให้มีความเข้มแข็ง จึงมักเกิดการร้องเรียน หรือพบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากการฝึกจากครูฝึกนายสิบ หรือครูฝึกทหารใหม่ จนกระทั่งบางรายอาจโดนทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต อย่างเช่นเหตุการณ์เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561 พลทหารคชา พะชะ อายุ 22 ปี ถูกพลทหารรุ่นพี่ 3 นาย สั่งกักหน่วยทหารแห่งหนึ่ง จังหวัดลพบุรี ได้กระทำการซ้อมจนได้รับบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตในเวลาต่อมา

ความรุนแรงจากการฝึกทหารใหม่นี้เองที่ส่งผลร้ายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพของทหารกองประจำการ ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบแล้วจะใช้กฎหมายทหารโดยตรง หรือจะถือว่าเป็นข้อบกพร่อง เพราะเกิดจากกระบวนการฝึกตามแบบแผนของหลักสูตรที่กฎหมายกำหนดไว้ย่อมไม่ได้ เพราะความรับผิดชอบจากการกระทำดังกล่าวนั้น เข้าข่ายฐานความผิดต่อร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย...”

มาตรา 296 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 289...” และ มาตรา 297 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส...”

และต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินความผิดในคดีอาญาต่อทหารนั้น พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 16 บัญญัติว่า “บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ

- (1) นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ
- (2) นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำความผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร
- (3) นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการ หรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- (4) นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

(5) ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร...”

จากบทบัญญัติพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารดังกล่าว ได้กำหนดลักษณะของบุคคลเมื่อกระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลทหาร กล่าวคือ เมื่อฝ่ายผู้กระทำความผิดทั้งหมดเป็นทหารไม่ว่าจะกระทำโดยลำพังหรือร่วมกระทำความผิดกับทหารผู้อื่นอีก และต้องถูกดำเนินการสอบสวนกระทำไปตามมาตรา 47 บัญญัติว่า “นายทหารพระธรรมนูญหรืออัยการทหาร มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรทำการสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว เป็นการกำหนดให้สามารถแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจในท้องที่ที่เกิดเหตุเพื่อทำการสอบสวน พร้อมเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องหรือไม่สั่งฟ้องผู้กระทำความผิดไปยังอัยการทหาร หรือผู้บังคับบัญชาของทหารอาจแต่งตั้งนายทหารสัญญาบัตรเป็นคณะกรรมการสอบสวนคดีอาญา เพื่อทำการสอบสวนผู้กระทำความผิดและเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องไปยังอัยการศาลทหาร หากอัยการทหารสั่งฟ้องก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลทหารตามมาตรา 13 บัญญัติว่า “ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำผิด...” และหากถูกศาลพิพากษาจำคุกก็ส่งตัวทหารรายนั้นเข้าควบคุมตัวไว้ในเรือนจำทหารต่อไป

ดังนั้น ทหารกองประจำซึ่งได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกายในช่วงระหว่างประจำการ ที่มาจากการกระทำที่มีความรุนแรงจากครูฝึกเกินกว่าเหตุ แต่เมื่อนำขึ้นร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชา ระดับสูงกลับพบว่าครูฝึกที่ก่อเหตุดังกล่าวได้รับการปกป้องจากผู้บังคับบัญชา โดยอาจว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของการฝึกอบรมของทหารกองประจำการ แต่กลับเป็นความบกพร่องของทหารกองประจำการเองที่ไม่สามารถหรือไม่มีความอดทนเพียงพอ ส่งผลให้ครูฝึกมักจะไม่ถูกลงโทษทางวินัย และหากมีการฟ้องร้องดำเนินการต่อบุคคลที่กระทำความผิดจะต้องถูกดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลทหาร เนื่องจากครูผู้ฝึกมีสถานะเป็นทหารจึงต้องขึ้นศาลทหาร และกฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาของทหารอาจแต่งตั้งนายทหารสัญญาบัตรเป็นคณะกรรมการสอบสวนคดีอาญาเพื่อทำการสอบสวนผู้กระทำความผิดและเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องไปยังอัยการศาลทหารได้ เพราะฉะนั้นก็ไม่ปรากฏเป็นข่าวออกมาว่าครูฝึกจะได้รับโทษอย่างไรบ้าง ซึ่งผิดกับโทษทางอาญา เมื่อบุคคลที่จะต้องพิจารณาพิพากษาก็คือศาลอาญา เพราะฉะนั้นจึงเป็นการสร้างความไม่พอใจหรือการไม่ยอมรับในรูปแบบการเกณฑ์ทหารในปัจจุบัน

ปัญหานี้เมื่อสัมภาษณ์เชิงลึกทหารประจำการจำนวน 3 คน และผู้เข้าการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการจำนวน 2 คน ต่างยืนยันว่าเป็นเช่นนั้นจริง เนื่องจากมีการทำร้ายร่างกายจากครูฝึก หรือครูผู้ช่วยฝึกด้วยการ ตะ ต่อย ถีบ หรือการใช้ด้ามปืนกระแทก จนได้รับบาดเจ็บ หรือบางรายอาจได้รับบาดเจ็บสาหัสจนเสียชีวิต แต่กลับไม่พบว่ามี การดำเนินการลงโทษต่อทหารที่กระทำความผิดดังกล่าว

ในการฝึกและอบรมของทหารประจำการครบกำหนด 10 สัปดาห์ตามระเบียบหลักสูตรการฝึกทหารใหม่เบื้องต้นทั่วไป กำหนดให้มีการปฏิบัติหน้าที่ตามที่อยู่บังคับบัญชาจะได้มอบหมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานรับใช้ส่วนตัวหรือครอบครัวของนายทหารตามแต่จะมอบหมาย เช่น เป็นคนทำสวน เป็นคนทำความสะอาดและดูแลที่พักอาศัยของนายทหาร โดยอ้างว่าเพื่อที่จะให้รู้จักงานในลักษณะการให้บริการทั้ง ๆ ที่งานเช่นนี้ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับการฝึกให้เป็นทหารกองประจำการ ลักษณะการฝึกเช่นนี้หากพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการ ในสถานะที่ได้รับเบี้ยหวัดจากราชการแต่กลับไปปฏิบัติหน้าที่รับใช้นายทหารจึงถือได้ว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชันของกองทัพอีกรูปแบบหนึ่ง และจากการสัมภาษณ์ทหารประจำการ 2 คน ทหารกองประจำการ 2 คน และผู้เข้าการคัดเลือกทหารกองประจำการ 5 คน ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามี การดำเนินการ เช่นที่กล่าวมา และพร้อมกันให้ข้อเสนอว่า ควรมีการกำหนด ประเภทของกิจกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการให้มีความชัดเจนและมีหลักการว่าให้ทหารกองประจำการได้ปฏิบัติหน้าที่ทหารได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการเกณฑ์ทหารเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตขึ้นอีกทั้งยังเป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของกองทัพอีกด้วย

สำหรับด้านการเตรียมความพร้อมให้แก่ทหารกองประจำการ เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ทหารกองประจำการเมื่อพ้นการเป็นทหารกองประจำการเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพนั้น ในทางปฏิบัติพบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ 2 คน ให้คำตอบว่าก่อนการสิ้นสุดการเป็นทหารกองประจำการ 1 เดือน จะมีการแนะแนวการประกอบอาชีพต่าง ๆ เท่านั้น แต่ไม่มีหลักสูตรที่ฝึกและอบรมเพื่อประกอบอาชีพได้หลังปลดกองประจำการ และไม่มี การฝึกอบรมอาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควรในขณะที่ทหารกองประจำการจะต้องสูญเสียโอกาสการศึกษา การทำงานไปถึง 2 ปี โดยไม่มีความรู้ติดตัวมาเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพหลังปลดประจำการ

4) ความรับผิดชอบ

ในกระบวนการจัดการที่จะนำไปสู่การได้มาซึ่งทหารกองประจำการ นั้นย่อมจะเกิดข้อผิดพลาดทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตามแต่ก็สร้างความเสียหายให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกได้ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ นั้นอาจมีการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบ

เบียดบังผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือบุคคลอื่นได้ ดังที่ได้วิเคราะห์รายละเอียดมาแล้วนั้น ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่จะต้องมีความรับผิดชอบเกิดขึ้น ดังนั้นการวิจัยจึงกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ในเรื่องความรับผิดชอบ ออกเป็น

(1) ผู้รับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับความผิดกับสิ่งที่ได้กระทำไป เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง แยกเป็น

(1.1) ทหารที่ทำหน้าที่ในกระบวนการเกณฑ์ทหาร

- **เจ้าหน้าที่สัสดี** คือทหารที่ทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการในราชการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยรับราชการทหาร เพื่อให้ได้ชายฉกรรจ์ที่เป็นคนสัญชาติไทยมาเป็นทหาร ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลเพื่อทำบัญชีดำเนินการเรียกคนขึ้นทะเบียน ดำเนินการออกหมายเรียกทหารกองเกินเข้ารับราชการ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจคัดเลือกคนเข้ากองประจำการ ดำเนินการจัดทำบัญชีทหารกองประจำการ บัญชีการปลด บัญชีทหารกองหนุน และดำเนินการเกี่ยวกับทหารกองประจำการขาดหนีราชการ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สัสดี ดังกล่าวสามารถเป็นช่องทางในการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบแสวงหาประโยชน์ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเกณฑ์ทหาร ดังนี้

1. การขึ้นทะเบียน กฎหมายกำหนดให้ชายไทยทุกคนจะต้องขึ้นทะเบียนทหารกองเกิน โดยมีการกำหนดยอดชายไทยที่จะต้องขึ้นทะเบียน และจำนวนยอดทหารที่จะต้องเกณฑ์ในพื้นที่แต่ละอำเภอ เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่สัสดีด้วยกันสามารถทำการประสานขอความร่วมมือในการแจ้งยอดต่อกันว่า บางพื้นที่จะมีจำนวนผู้ที่สมัครทหารเต็มจำนวน หรือบางพื้นที่มีจำนวนที่มีผู้สมัครทหารขาดจำนวน จึงเป็นช่องทางที่เจ้าหน้าที่สัสดีใช้วิธีการย้ายสำมะโนครัว และภูมิลำเนาทหารไปอยู่ในพื้นที่ที่มีคนสมัครเป็นทหารเต็มแล้ว เพื่อที่จะเข้ารับการตรวจคัดเลือกตามวิธีการที่กำหนดไว้ โดยไม่ต้องจับฉลาก เนื่องจากมีผู้สมัครทหารกองประจำการเต็มจำนวน จึงทำให้รอดพ้นจากการเป็นทหาร

2. การตรวจร่างกาย กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการตรวจคัดเลือกเป็นผู้ตรวจร่างกายและแบ่งประเภทคนออกเป็น 4 จำพวก โดยในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจหน้าที่เป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์จากผู้ที่ต้องการหลีกเลี่ยงไม่เข้ารับราชการทหารกองประจำการ ด้วยการให้ระบุในใบตรวจร่างกายของผู้เข้าตรวจคัดเลือกกว่า มีความผิดปกติทางร่างกาย (ดี 1 ประเภท 2) หรือมีอาการโรคที่ไม่สามารถรับราชการทหารกองประจำการได้ (ประเภท 4) ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นใบรับรองแพทย์มาจากโรงพยาบาลของรัฐเท่านั้น ดังนั้นผู้เข้ารับคัดเลือกอาจใช้ใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาล

เอกชนได้ และทางคณะกรรมการตรวจคัดเลือกที่ตรวจสอบก็ไม่พบว่ามีการตรวจสอบความชอบในเอกสารนั้น ส่งผลให้ผู้เข้าคัดเลือกจึงรอดพ้นจากการเป็นทหารกองประจำการ

ขั้นตอนดังกล่าวจึงเป็นช่องทางให้เกิดการแสวงหาประโยชน์จากการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานของรัฐได้กระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ” จะต้องถูกดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ช.) เมื่อมีการกล่าวหาหรือร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 61 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์หรือมีผู้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานของรัฐหรือบุคคลอื่นในข้อหาใด ๆ บรรดาที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้พนักงานสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริง รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นแล้วส่งให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ” ซึ่ง ป.ป.ช. หรือ ป.ป.ท. (ตามแต่ระดับตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา หากอยู่ในระดับ ซีไม่เกินซีแปดก็เป็นอำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ท. หากเป็นซี 9 ขึ้นไปก็เป็น ป.ป.ช.) จะทำการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 มาตรา 23 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 25 และมาตรา 26 เมื่อมีกรณีดังต่อไปนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ท. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ท. กำหนด

(1) เมื่อได้รับการกล่าวหาตามมาตรา 24

(2) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำการทุจริตในภาครัฐ

(3) เมื่อได้รับเรื่องจากพนักงานสอบสวนตามมาตรา 30

(4) เมื่อได้รับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง

วรรคสอง “บทบัญญัติตามวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย”

อย่างไรก็ตาม ในกรณีผู้บังคับบัญชาตรวจสอบและพบว่ามีการทุจริตของผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องแจ้งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ เพื่อที่จะดำเนินการตามมาตรา 136 บัญญัติว่า “เมื่อผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานของรัฐมีคำสั่งให้ดำเนินการสอบสวนทางวินัยแก่เจ้าพนักงานของรัฐในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ให้แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่ง ในกรณีเช่นนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะสั่งให้ผู้บังคับบัญชารายงาน

ความคืบหน้าและผลดำเนินการ หรือจะส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการต่อไปก็ได้ และให้นำความในมาตรา 66 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

เจ้าหน้าที่สัสดี ผู้กระทำความผิดดังกล่าว ย่อมได้รับความผิดทางด้านวินัยทหาร ด้วยวิธีการถูกต้องคณะกรรมการสอบสวนความผิดทางด้านวินัยทหาร และดำเนินการลงโทษทางวินัยทหารที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ. 2476 มาตรา 7 “ทหารผู้ใดกระทำความผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่ปรากฏในหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ และอาจถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร”

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหารดังกล่าวไว้ในหมวด 2 นั้น ให้มีกำหนดเป็น 5 สถาน คือ

- 1) ภาคทัณฑ์
- 2) ทัณฑ์กรรม
- 3) กัก
- 4) ชัง
- 5) จำขัง”

กล่าวได้ว่า ทหารผู้ใดที่กระทำความผิดต่อวินัยทหารจะต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้จากผู้ที่มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น

- **ครูผู้ฝึก** คือ ทหารที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบการฝึกและอบรมในส่วนของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการ รวมทั้งทำหน้าที่ปกครองทหารกองประจำการ โดยจะดำเนินการหลังจากได้บุคคลเข้ามาเป็นทหารกองประจำการ และทำการฝึกและอบรมตามหลักสูตรระเบียบและหลักสูตรการฝึกทหารใหม่เบื้องต้นทั่วไป (10 สัปดาห์) พ.ศ. 2563

จากหลักสูตรดังกล่าว กำหนดเป้าหมายเพื่อที่จะสร้างให้ทหารมีกำลังที่แข็งแกร่งอดทน และเน้นการฝึกภาคปฏิบัติกลางแจ้ง ส่งผลให้ได้รับการฝึกหนักตลอด 10 สัปดาห์ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้มีร่างกายอ่อนแอ ประกอบกับการฝึกของครูที่ใช้วิธีการเช่นเดียวกับทหารประจำการ จึงมีความรุนแรงและหนักเกินกว่าคนที่มีความสุขภาพอ่อนแอจะรับได้ จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ร่างกาย ความเป็นอยู่ และชีวิตของทหารกองประจำการ ดังนั้น จึงเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและความเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตของทหารกองประจำการได้ หรือบางนายไม่สามารถจะปฏิบัติตามคำสั่งที่ครูผู้ฝึกได้ จึงส่งผลให้ทหารกองประจำการผู้นั้นต้องโดนลงโทษ หรือที่เรียกว่า “ช่อม” ด้วยวิธีการกำหนดโทษที่มีลักษณะรุนแรงของการทำร้ายร่างกายของครูผู้ฝึก โดยอ้างถึงการสร้างระเบียบวินัย ตลอดจนการฝึกความอดทน ฝึกพลังกำลังให้มีความเข้มแข็ง

การลงโทษที่มีลักษณะรุนแรงจากการผิดทหกรองประจําการใหม่ นี้ จึงส่งผลต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพของทหกรองประจําการใหม่ จนได้รับบาดเจ็บบารายถึงขั้นทุพพลภาพ หรือถึงแก่ชีวิต การใช้วิธีการผิดในลักษณะเช่นนี้ย่อมสร้างความเสียหายต่อชีวิต และร่างกายของทหกรองประจําการ จึงอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 บัญญัติว่า “ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี”

และอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

(2) ชายไทยผู้เข้ากระบวนการเกณฑ์ทหาร

การที่กฎหมายกำหนดให้ชายไทยทุกคนที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีหน้าที่เป็นทหกรองประจําการเป็นเวลา 2 ปีนั้นย่อมส่งผลให้มีชายไทยที่ไม่พึงประสงค์จะทำหน้าที่นี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงและหาช่องทางหลีกเลี่ยงภายใต้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ ดังได้กล่าวมาแล้ว ด้วยการหลีกเลี่ยงไม่ไปขึ้นทะเบียนทหกรองประจําการ ไม่ไปรับหมายเรียกหรือกรณีที่ได้ลงทะเบียนทหกรองเกินและรับหมายเรียกแล้วแต่ไม่เข้าไปรับการตรวจคัดเลือกทหกรองประจําการ หรือพยายามนำพยานหลักฐานเท็จที่แสดงความเจ็บป่วยทางกาย ทางจิต หรืออาจใช้วิธีการยอมจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบแต่กรณี ดังนี้

การหลีกเลี่ยงในกรณีชายไทยไม่มาลงทะเบียนทหกรองเกินตามมาตรา 16 หรือมาลงทะเบียนคราวหลังตามมาตรา 18 หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นนายอำเภอสามารถเรียกบุคคลที่ได้ลงทะเบียนทหกรองเกินไว้แล้ว ไปแสดงตนเพื่อลงทะเบียนทหกรองใหม่ตามมาตรา 19 หรือบุคคลใดที่กำหนดฐานะไว้หลีกเลี่ยงไม่ยอมลงทะเบียนทหกรองเกินตามมาตรา 21 หรือชายไทยได้ลงทะเบียนทหกรองเกินไว้แล้วแต่มิได้มารับหมายเรียกเกณฑ์ตามมาตรา 25 จะต้องรับผิดชอบพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 44 บัญญัติว่า “บุคคลใดไม่มาลงทะเบียนทหกรองเกินตามมาตรา 16 หรือมาตรา 18 หรือไม่มาลงทะเบียนทหกรองใหม่ตามมาตรา 19 หรือไม่ยอมลงทะเบียนทหกรองเกิน

ตามมาตรา 21 หรือไม่มารับหมายเรียกที่อำเภอตามมาตรา 25 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

วรรคสอง “ถ้าก่อนที่เจ้าหน้าที่ยกเรื่องขึ้นพิจารณาความผิด บุคคลนั้นได้มาขอ ลงบัญชีทหารกองเกินหรือขอลงบัญชีทหารกองเกินใหม่ หรือมาขอรับหมายเรียกที่อำเภอด้วย ตนเอง หรือให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแทนตน แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

สำหรับในกรณีชายไทยได้ลงบัญชีทหารกองเกินและรับหมายเรียกเกณฑ์ตามที่ กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว แต่หลีกเลี่ยงไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ หรือมาแต่ ไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือก หรือกลับก่อนที่การคัดเลือกยังไม่แล้วเสร็จตามมาตรา 28 ทวิ หรือใช้ วิธีการหลีกเลี่ยงด้วยประการใด ๆ ก็ตามไม่ว่าจะเป็นการให้ผู้อื่นเข้ารับราชการแทน หรืออาจเป็น การเรียกรับ หรือยอมที่จะรับผลประโยชน์ตอบแทนจะต้องรับผิดตามมาตรา 45 บัญญัติว่า “บุคคลใด หลีกเลี่ยงหรือขัดขืนไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกอง ประจำการตามหมายเรียกของนายอำเภอ หรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือก หรือไม่อยู่นกว่า การตรวจคัดเลือกแล้วเสร็จ หรือหลีกเลี่ยง หรือขัดขืนด้วยประการใด ๆ เพื่อจะไม่ให้เข้ารับราชการ ทหารกองประจำการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือบุคคลใดเข้ารับราชการทหารกองประจำการแทน ผู้อื่น หรือเรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือผู้หนึ่งผู้ใดมิให้ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สามปี”

มาตรา 49 บัญญัติว่า “บุคคลใดใช้อุบายหลอกลวงให้เจ้าหน้าที่หลงเชื่อ โดยเจตนา เลี่ยงให้พ้นจากการเข้ารับราชการทหารตามพระราชบัญญัตินี้จนเป็นผลสำเร็จ หรือยุยงเสี้ยมสอน จนเกิดความผิดตามมาตรา นี้ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี”

นอกจากนี้ ยังมีวิธีการหลีกเลี่ยงโดยการใช้อุบายหลอกลวงเจ้าหน้าที่ให้หลงเชื่อ เพื่อจะให้ผู้ที่หลีกเลี่ยงไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการซึ่งมาตรา 49 ก็กำหนดให้เป็น ความผิดด้วย

อย่างไรก็ตาม หากพบว่าการหลีกเลี่ยงเข้ารับราชการทหารบุคคลใดทำร้ายร่างกาย ตนเอง หรือยอมให้ผู้อื่นทำโดยมิผู้รู้เห็นเป็นใจในการที่จะกระทำร้ายร่างกายตนเอง เพื่อให้พ้นจาก การรับราชการทหารต้องได้รับโทษตามพระราชบัญญัติเดียวกัน มาตรา 48 บัญญัติว่า “บุคคลใด ทำร้ายร่างกายตนเอง หรือให้ผู้อื่นทำเพื่อจะให้รอดพ้นจากการรับราชการทหารตามพระราชบัญญัตินี้ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปถึงแปดปี”

วรรคสอง “ผู้สมรู้เป็นใจในการทำร้ายร่างกายตนเองเพื่อความมุ่งหมายดังกล่าวนี้ มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนขึ้นไปจนถึงสี่ปี” ถือได้ว่าเป็นโทษที่หนักที่สุด และเป็นโทษเดียวที่มีอายุความในกฎหมายว่าด้วยรับราชการทหารฉบับนี้ที่มีอายุความถึง 15 ปี

สำหรับกรณีผู้ที่ฝ่าฝืนหลักเลียง ไม่เข้ารับการเรียกพลเพื่อฝึกวิชาทหาร เพื่อทดลองความพร้อม หรือในการระดมพล กฎหมายได้กำหนดความรับผิดไว้ตามมาตรา 46 บัญญัติว่า “ทหารกองเกินหรือทหารกองหนุนผู้ใดหลักเลียงหรือขัดขืน ไม่เข้ารับการราชการในการเรียกพลเพื่อฝึกวิชาทหาร หรือเพื่อทดลองความพร้อม หรือในการระดมพลตามมาตรา 36 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงสี่ปี” และมาตรา 47 บัญญัติว่า “ทหารกองเกินหรือทหารกองหนุนผู้ใดหลักเลียงหรือขัดขืน ไม่เข้ารับการราชการในการเรียกพลเพื่อตรวจสอบตามมาตรา 36 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

กระบวนการสำหรับดำเนินการกับผู้ที่ไม่เข้ารับการราชการ จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สัสดีเป็นผู้ตรวจสอบยอดผู้ที่หลักเลียงไม่เข้ารับการราชการและแจ้งความดำเนินคดีกับผู้หลักเลียงไม่เข้ารับการราชการจากเหตุต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวไว้ เมื่อถูกจับกุมจะดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร โดยศาลทหารจะเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีให้ได้รับความผิด ซึ่งลักษณะความรับผิดจะเป็นโทษปรับ หรือโทษจำคุก จะขึ้นอยู่กับวิธีการที่กำหนดฐานความผิดไว้ในกฎหมาย และจะแตกต่างกันไปตามจำนวนวันที่หนีราชการ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สัสดีจำนวน 3 คน ต่างยืนยันว่ากระบวนการดำเนินการคดีต่อผู้ที่หลักเลียงในปัจจุบันนี้มีจำนวนมาก เนื่องจากชายไทยส่วนมากไม่ต้องการเข้ารับการราชการเนื่องจากสาเหตุของปัญหาทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ และเมื่อถูกจับกุมและดำเนินการทางกฎหมายจะได้รับความผิดตามที่ศาลพิจารณาคดีพิพากษาให้เป็นโทษจำคุก แต่ให้รอลงอาญาไว้

กล่าวโดยสรุปว่า จากความรับผิดที่กล่าวมาทั้งหมดในตัวพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ฉบับนี้พบว่าไม่มีการบัญญัติไว้โดยชัดเจนถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของเจ้าหน้าที่ในกรณีการแสวงหาประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต และในกรณีการลงโทษที่มีลักษณะรุนแรงจากการฝึกภาคปฏิบัติการของครูผู้ฝึก ส่งผลให้การดำเนินคดีความต่าง ๆ เป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงไม่ปรากฏออกมาว่าผู้ที่กระทำความผิดจะได้รับโทษอย่างไรบ้าง และจากการสัมภาษณ์ทหารประจำการ 8 คน ต่างให้ความเห็นว่า ในส่วนความรับผิด ควรให้มีการกำหนดความรับผิดสำหรับผู้กระทำความผิดในด้านการทุจริต การทำร้ายร่างกายจากการปฏิบัติหน้าที่ และควรปรับอัตราโทษสำหรับชายไทยที่หลักเลียงไม่เข้ารับการราชการให้มีความสอดคล้องกับปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความชัดเจน ครบถ้วน และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สามารถป้องกันการกระทำที่อาจเกิดขึ้นได้ อีกทั้งยังส่งผลดีต่อภาพลักษณ์

ของกองทัพทั้งในด้านกระบวนการวิธีการคัดเลือกทหารกองประจำการ และการฝึกอบรมที่มีความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาลสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 และยังส่งผลถึงความเชื่อมั่นศรัทธาต่อในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหาร และการฝึกอบรม อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการได้มาซึ่งทหารกองประจำการด้วยวิธีการร้องขอด้วยความสมัครใจ

5) สิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ตอบแทนผู้เข้ารับการเป็นทหารกองประจำการ ซึ่งกำหนดเป็นสวัสดิการที่ทางราชการจัดให้แก่บุคลากรเพื่อเป็นการตอบแทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีทั้งที่เป็นเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยในการครองชีพ หรือทำให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตและเพื่อเป็นขวัญกำลังใจของบุคลากรในองค์กร สำหรับสวัสดิการทหารกองประจำการ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 กำหนดไว้ในมาตรา 12 บัญญัติว่า “อัตราเงินเดือนข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้” ประกอบมาตรา 12/1 (1) บัญญัติว่า “ทหารกองประจำการ และนักเรียนในสังกัดกระทรวงกลาโหม ให้ได้รับเงินเดือน ระดับ พ. 1” คือ 1,630 บาท โดยประกาศกองทัพว่าด้วยเรื่องชี้แจงการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ประจำปี 2564 ข้อ 10 กำหนดสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการที่จะได้รับ ดังนี้

1. เงินเดือนรวมกับเบี้ยเลี้ยงประจำ

ปัจจุบันทหารกองประจำการได้รับค่าตอบแทน โดยแยกเป็น เงินเดือน 1,630 บาท เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวคนละ 5,394 บาทต่อเดือน เบี้ยเลี้ยงเดือนละประมาณ 2,880 บาท หรือวันละ 96 บาทต่อวัน ซึ่งรวมค่าตอบแทนทั้งหมดแล้วจะได้รับไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท

สิทธิประโยชน์ที่ได้รับตามข้อนี้หากพิจารณาถึงสภาพการณ์ของเศรษฐกิจในปัจจุบันพบว่าไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากการที่จะต้องเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นทหารกองประจำการ ส่งผลให้เสียโอกาสในการทำงานตามปกติ ซึ่งเมื่อเทียบกับอัตราที่ได้กับแรงงานขั้นต่ำ ณ ปัจจุบันนี้ได้รับจำนวน 300 บาท ต่อวัน ซึ่งเท่ากับเดือนละ 15,000 บาท ในขณะที่บางคนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เงินเดือนที่จะได้รับมากกว่าขั้นต่ำอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นถ้าไม่ต้องมาทำหน้าที่เป็นทหารกองประจำการ ก็จะมีหน้าที่ที่จะประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้ไปเลี้ยงครอบครัว แต่การที่เข้ามาเป็นทหารกองประจำการไม่สามารถที่จะปฏิบัติอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวได้ ดังนั้นเงินสวัสดิการที่ได้รับประมาณ 10,000 บาท จำเป็นต้องนำเงินจำนวนนี้ส่งไปเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้กับครอบครัว

ซึ่งไม่เพียงพอ ดังคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการมีความเห็นว่า เป็นจำนวนเงินที่ไม่อาจเพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อดูแลครอบครัว

2. เครื่องแต่งกายและของใช้ เป็นสิทธิประโยชน์ที่ได้รับขณะประจำการซึ่งมีความเหมาะสมแล้ว

3. การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ

ในปัจจุบันมีกฎหมายกำหนดสถานะของประชาชนไว้ 3 สถานะ คือ เป็นข้าราชการ มีสิทธิในการเข้าถึงการให้บริการด้านสุขภาพตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 หากเป็นผู้ใช้แรงงานมีสิทธิในระบบประกันสังคมที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 และหากเป็นประชาชนทั่วไปที่มีสิทธิใช้บัตรทองตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 สำหรับทหารกองประจำการนั้นในช่วงเวลา 2 ปีของการเป็นทหารกองประจำการนั้นมีสถานะเป็นทหารซึ่งมีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 ที่จะได้รับสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ แต่การคุ้มครองสิทธิของการเป็นทหารกองประจำการนั้นไม่ครอบคลุมถึงคนในครอบครัว ทั้งนี้หากเป็นทหารประจำการจะได้รับการคุ้มครองถึงคนในครอบครัวด้วยจึงเป็นถึงความแตกต่างที่ได้รับ ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างสถานะของการเป็นทหารในช่วงเวลา 2 ปี จึงดูประหนึ่งว่าหากจะใช้ประโยชน์ก็ให้มีสถานะเป็นทหาร แต่ก็จำกัดสิทธิบางประการที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกสถานะของการเป็นทหาร ถึงแม้จะเป็นเวลาเพียง 2 ปี แต่ก็ได้รับการปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน

4. การพัฒนาความรู้เพื่อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพหลังพ้นประจำการ

โดยเหตุที่การเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมในสถานะของการเป็นทหารกองประจำการนั้นใช้เวลานาน 2 ปี ทำให้เสียโอกาสในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาประกอบกับมีทหารกองประจำการหลายคนที่มีการศึกษาต่ำที่แม้จะมีสวัสดิการให้สามารถศึกษานอกระบบ (กศน.) ได้ แต่ก็ให้เพียงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และที่เป็นปัญหาก็คือไม่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการยืนยันว่าทหารกองประจำการที่ได้เข้ารับการศึกษานั้นไม่สามารถได้รับการเรียนรู้ได้จริงเนื่องจากไม่มีการจัดให้มีการสอนมีแต่การนำข้อสอบมาให้สอบเทียบความรู้เท่านั้นจึงไม่มีประโยชน์ในการได้ความรู้เพิ่มเติมที่แท้จริง

5. การส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ

ในช่วงเวลาสองปีของชายฉกรรจ์ในวัยขนาดนี้ เป็นช่วงที่เตรียมความพร้อมสำหรับตนเองในการสร้างอนาคตในการประกอบอาชีพ แต่ถูกหยุดช่วงเวลาก่อนหน้านั้นไปสองปีเพื่อใช้เวลาสำหรับการฝึกเป็นทหารกองประจำการ และไม่พบว่ามีการฝึกอบรมอาชีพเลยตลอดเวลา

1 ปี 11 เดือน ส่วนที่เหลืออีก 1 เดือน ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายก่อนการปลดประจำการจะมีการให้คำแนะนำถึงอาชีพใดที่มีความสนใจรับจ้างงานมากที่สุด โดยไม่มีการฝึกหรือสอน หลักสูตรทางวิชาการ และการฝึกภาคปฏิบัติของวิชาชีพนั้น ๆ ทำให้ทหารกองประจำการเหล่านั้นไม่ได้รับประโยชน์จากการฝึกและส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ

แต่อย่างก็ตามในช่วงเวลา 3 เดือนแรกจะเป็นขั้นตอนการฝึกและอบรมตามภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติการ ส่งผลทำให้ในเวลาที่เหลืออีก 1 ปี 8 เดือน ทหารกองประจำการบางรายจะต้องถูกส่งตัวไปรับใช้แก่นายทหารชั้นสูง ทั้งที่ยังปฏิบัติราชการและนอกราชการเพียงอ้างว่าเพื่อที่จะให้รู้จักงานในลักษณะการให้บริการเท่านั้น และจากการสัมภาษณ์ผู้รับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ ได้รับการยืนยันว่าการฝึกอาชีพนั้น จะมีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในเดือนสุดท้ายก่อนปลดกองประจำการ ซึ่งความเป็นจริงนั้นไม่สามารถนำไปใช้งานได้จริง และทหารกองประจำการบางนายจะต้องถูกส่งตัวไปบริการแก่นายทหารระดับสูงจริง

6. เข้ารับราชการต่อได้จนถึงอายุไม่เกิน 25 ปี

สิทธิประโยชน์ในด้านนี้กำหนดให้ไว้เพื่อ ทหารกองประจำการคนใดเมื่อถึงกำหนดปลดประจำการ สามารถสมัครรับราชการในฐานะทหารกองประจำการต่อได้ถึงอายุ 25 ปี แต่ในปัจจุบันนี้ไม่พบว่ามilitaryทหารกองประจำการคนใดที่อยากจะสมัครเป็นทหารกองประจำการต่อ เนื่องจากเมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีผลต่อการสมัครงาน อีกทั้งบางคนนั้นยังศึกษาไม่จบจะต้องกลับไปศึกษาต่อเพื่อนำวุฒิทางการศึกษามาสมัครงาน ซึ่งประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการให้ความคิดเห็นว่า ในประเด็นสวัสดิการส่วนนี้ควรที่จะสามารถที่จะปรับให้เป็นโอกาสในการเลือกที่จะเข้ามารับราชการทหารประจำการได้โดยไม่จำกัดระยะเวลา ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการส่งเสริมและจูงใจให้บุคคลเข้ามาสมัครเป็นทหารกองประจำการ

7. สิทธิประโยชน์หลังปลดออกจากกองประจำการ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทหารกองประจำการหลังปลดออกจากกองประจำการ ก็คืองานประจำที่เคยทำก่อนเข้าประจำการจะต้องยุติลงและเมื่อปลดออกจากกองประจำการแล้วไม่สามารถจะกลับเข้าทำงานที่เดิมได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนทางกระทรวงกลาโหมจึงสมควรที่จะกำหนดให้เป็นคุณสมบัติพิเศษในการพิจารณาเข้ารับราชการทหารเพื่อเป็นการส่งเสริมและจูงใจให้ชายไทยสมัครใจเข้ารับราชการทหาร

ประเด็นปัญหาในเรื่องสวัสดิการนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทหารประจำการ 8 ท่าน และผู้รับเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ 4 ท่าน พบว่าสิทธิประโยชน์ที่ได้รับในระหว่างประจำการยังไม่เหมาะสม เมื่อเทียบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมกับความรับผิดชอบของทหาร

กองประจำการที่มีต่อครอบครัว การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพที่ยังไม่ครอบคลุมถึงคนในครอบครัว การส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ รวมทั้งยังพบว่ามีการเบียดบังเงินสวัสดิการค่าตอบแทนที่เป็นเงิน ด้วยการเสนอข้อตกลงร่วมกันกับการไม่ต้องอยู่ในกองประจำการด้วยวิธีการยอมรับที่จะไม่รับเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ และเมื่อปลดจากกองประจำการก็ไม่พบว่ามีสิทธิประโยชน์ใด ๆ เป็นค่าตอบแทนให้แก่ทหารกองประจำการ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดถึงเรื่องสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการไว้ชัดเจนจึงยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

6) องค์การดำเนินการเกณฑ์ทหาร

องค์การที่ดำเนินการในกระบวนการวิธีการคัดเลือกทหารกองประจำการนั้นพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 51 บัญญัติว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงร่วมกันเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้” จึงเป็นหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกระทรวงกลาโหมมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการกำหนดหน้าที่สัสดี พ.ศ. 2553 กำหนดให้ เจ้าหน้าที่สัสดีทำหน้าที่ในการปฏิบัติราชการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับภารกิจในการคัดเลือกทหารกองประจำการ เพื่อให้ได้ชายที่มีสัญชาติไทยมาเป็นทหารกองประจำการ และมีอำนาจหน้าที่กำหนดผู้ที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้บัญชากองพล ซึ่งตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม 748/15 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 มอบหมายให้แม่ทัพภาคเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคัดเลือกและคณะกรรมการชั้นสูงภายในท้องที่แต่ละจังหวัดภายในเขตท้องที่ของตน หรือในกรณีที่ทำเป็นหรือมีเหตุการณ์พิเศษให้ผู้บัญชาการทหารบกมีอำนาจสั่งให้แม่ทัพภาคเปลี่ยนแปลงกรรมการตรวจคัดเลือกในบางท้องที่ได้โดยปฏิบัติตาม มาตรา 28 บัญญัติว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนดผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าได้ไม่ต่ำกว่าผู้บัญชาการกองพล เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคัดเลือกและคณะกรรมการชั้นสูง” จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวจึงกำหนดให้กองทัพบกเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการเกณฑ์ทหาร โดยมาตรา 28 ทวิ บัญญัติว่า “ให้ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนด แต่งตั้ง คณะกรรมการตรวจเลือกขึ้นในท้องที่แต่ละจังหวัด เพื่อทำการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ โดยให้ประกอบด้วยนายทหารสัญญาบัตรซึ่งมียศไม่ต่ำกว่าพันโทหนึ่งคน เป็นประธานกรรมการ นายทหารสัญญาบัตรซึ่งมียศหรือเทียบเท่าไม่สูงกว่าประธานกรรมการไม่เกินสองคน สัสดีจังหวัดหรือผู้แทนหนึ่งคน ซึ่งมีได้ประจำอยู่ในท้องที่จังหวัดที่ตรวจเลือกนั้น และนายทหารสัญญาบัตร ซึ่งเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้น 1 สาขาเวชกรรม หนึ่งคนหรือหลายคนเป็นกรรมการ ถ้าไม่อาจแต่งตั้งนายทหารสัญญาบัตร

ซึ่งเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะดังกล่าวเป็นกรรมการได้ ก็ได้แต่งตั้งผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้น 1 สาขาเวชกรรมแทน”

วรรคสอง “หน้าที่ของกรรมการตรวจเลือกและวิธีการตรวจเลือกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะกำหนดให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการได้เช่นเดียวกับกระทรวงกลาโหม แต่ในทางปฏิบัติอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการทั้งหมดคงเป็นของกระทรวงกลาโหม แม้พระราชบัญญัติรับราชการทหาร มาตรา 28 ทวิ วรรคสอง กำหนดให้กระทรวงกลาโหม และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกระทรวงกลาโหมได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเลือกและวิธีการตรวจเลือกกระทำไปตามกฎกระทรวงฉบับที่ 37 (พ.ศ. 2516) แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 47 (พ.ศ. 2518) ข้อ 2 กำหนด “ให้คณะกรรมการตรวจเลือกมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการตรวจเลือกโดยแยกหน้าที่กันกระทำดังต่อไปนี้”

(1) ประธานการตรวจเลือก มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและควบคุมการตรวจเลือกให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และออกเสียงชี้ขาดในกรณีที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติเมื่อคณะกรรมการตรวจเลือกไม่อาจตกลงกันโดยเสียงข้างมากได้ กับให้มีหน้าที่ตรวจสอบการปล่อยทหารกองเกิน พร้อมกับมอบใบรับรองผลการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามแบบ สด. 43 ท้ายกฎกระทรวงนี้

(2) กรรมการนายทหารสัญญาบัตร มีหน้าที่

ก. เรียกชื่อทหารกองเกินซึ่งถูกเรียกมาตรวจเลือก จัดดูแลทหารกองเกินซึ่งตรวจเลือกแล้วให้รวมอยู่เป็นจำพวก ป้องกันมิให้ทหารกองเกินซึ่งตรวจเลือกแล้วปะปนกับทหารกองเกินซึ่งยังไม่ได้ตรวจเลือก และรับทหารกองเกินซึ่งคณะกรรมการตรวจเลือกกำหนดให้เข้าไปกองประจำการเพื่อนำขึ้นทะเบียนหรือนำตัวส่งนายอำเภอเพื่อออกหมายนัด

ข. วัดขนาน เก็บยอดจำพวก ตรวจสอบจำนวนสลาก ควบคุมการทำสลากและอ่านสลากในระหว่างการจับสลาก

(3) กรรมการสัสดีจังหวัด มีหน้าที่บันทึกผลการตรวจเลือกในบัญชีเรียกรับเรื่องราวร้องขอในเหตุต่าง ๆ ซึ่งนายอำเภอได้สอบสวนแล้ว เตรียมทำสลากบันทึกผลการจับฉลากและรวบรวมสลากที่จับแล้วไว้เป็นหลักฐานตรวจสอบขึ้นทะเบียนและทำบัญชีคนที่ส่งเข้ากองประจำการ

(4) กรรมการซึ่งเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้น 1 สาขาเวชกรรมมีหน้าที่ตรวจร่างกายผู้ที่เรียกมาตรวจเลือกและออกไปสำคัญให้แก่คนจำพวกที่ 3 และคนจำพวกที่ 4 รวมทั้งควบคุมการจับฉลาก”

จากกฎกระทรวงดังกล่าว กำหนดให้คณะกรรมการตรวจคัดเลือกมีหน้าที่ดำเนินการตรวจคัดเลือกชายไทยที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้เข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการ

กล่าวได้ว่า องค์การดำเนินการกระบวนวิธีการเกณฑ์ทหารในสองส่วน คือ เจ้าหน้าที่ สัสดี และคณะกรรมการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการที่มีความเกี่ยวข้องกับควมรับผิดชอบ ดังที่ได้กล่าวไว้ใน ข้อ 4.ความรับผิดชอบ ซึ่งย่อมมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น

จากการวิเคราะห์มาทั้งหมดจะพบได้ว่าพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมกับบริบทของการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในปัจจุบัน ในปัญหาการลงบัญชีทหารกองเกิน การตรวจร่างกายคนเข้ากองประจำการ การฝึกอบรม ภาคปฏิบัติการและการปฏิบัติหน้าที่ การแสวงหาประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต และสิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ

3. การเกณฑ์ทหารตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศและต่างประเทศ

การเกณฑ์ทหารส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของมนุษย์ เนื่องจากเป็นการเกณฑ์แรงงานประเภทหนึ่งแม้ว่าจะถือว่าเป็นความจำเป็นของการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศก็ตาม การเกณฑ์ทหารในรูปแบบเช่นนี้จึงอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองจากนานาประเทศ และได้มีข้อตกลงระหว่างประเทศภาคีสหประชาชาติในการกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธินี้เป็นกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ ซึ่งย่อมเป็นแนวทางสำหรับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกณฑ์ทหารให้มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศฉบับนี้ เพื่อแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล นอกจากนี้รูปแบบการเกณฑ์ทหารยังมีในต่างประเทศที่การวิจัยนำมาวิเคราะห์เพื่อเห็นถึงแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่จะทำให้การเกณฑ์ทหารของไทยได้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในด้านการเกณฑ์ทหาร การวิจัยได้แยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน คือ การคุ้มครองสิทธิในด้านการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ และการคุ้มครองสิทธิในด้านการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายต่างประเทศ

3.1 การคุ้มครองสิทธิในด้านการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ

การเกณฑ์ทหารหมายถึงการเกณฑ์ให้ประชาชนในประเทศทำการฝึกการเป็นทหาร เพื่อการเตรียมความพร้อมที่จะรับใช้ชาติเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นจึงถือได้ว่าเป็นการเกณฑ์ประชาชนให้มาใช้แรงงานโดยการกำหนดให้เป็นชายฉกรรจ์ซึ่งมีการดำเนินการเกือบทุกประเทศ แต่เมื่อการเกณฑ์ทหารมาใช้แรงงานจึงอาจกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกเกณฑ์ที่อาจเป็นสิทธิในฐานะที่ชายฉกรรจ์

ก็เป็นมนุษย์ที่มีสิทธิมนุษยชนให้การคุ้มครองในกรณีระหว่างการถูกเกณฑ์ทหารหรือระหว่างการฝึกทหารที่มีการใช้ความรุนแรงเกินขอบเขต นอกจากนี้ยังอาจกระทบต่อสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้ ซึ่งทั้งสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ ดังนั้นการวิจัยจึงได้นำเอาวิเคราะห์ ดังนี้

1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกิดจากข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ทุกคนในโลกไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด โดยการกำหนดเป็นมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศภาคีสหประชาชาติที่จะได้นำไปดำเนินการต่อไปภายในประเทศของตน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมาย (Non legal binding) แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติระหว่างประเทศที่ประเทศภาคีมีการนำไปปฏิบัติ (Implement) ซึ่งในส่วนของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้กำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล โดยมีหลักการสำคัญของปฏิญญาฯ ที่แสดงถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีปรากฏในคำปรารภ (Preamble) ว่า

“โดยที่การยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด และสิทธิที่เท่าเทียมกันและที่ไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งมวลแห่งครอบครัวมนุษยชาติ เป็นพื้นฐานแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยที่การไม่นำพาและการหมิ่นในคุณค่าของสิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อนซึ่งเป็นการขัดอย่างร้ายแรงต่อมโนธรรมของมนุษยชาติ และการมาถึงของโลกที่ได้มีการประกาศให้ความมีอิสรภาพในการพูด และความเชื่อ และอิสรภาพจากความหวาดกลัวและความต้องการของมนุษย์ เป็นความปรารถนาสูงสุดของประชาชนทั่วไป

โดยที่เป็นการจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าจะไม่บังคับให้คนต้องหันเข้าหาการลุกขึ้นต่อต้านทรราชและการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นการจำเป็นที่จะส่งเสริมพัฒนาการแห่งความสัมพันธ์ฉันท์มิตรระหว่างชาติต่าง ๆ

โดยที่ประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันอีกครั้งไว้ในกฎบัตรถึงศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิที่เท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นในอิสรภาพอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฏิบัติตามที่จะบรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพและการยึดถือสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐานโดยสากล โดยความร่วมมือกับสหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพื่อให้ปฏิญานี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์”

จากอารัมภบทนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของปฏิญานี้ว่ามุ่งถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่มนุษย์ที่เรียกว่า สิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ และจากสาระสำคัญของข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ปฏิญานี้ มีกำหนดไว้ ดังนี้

ข้อ 1 “ทุกคนมีศักดิ์ศรี สิทธิ และเสรีภาพเท่าเทียมกัน”

เมื่อกล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานของสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะชีวิต ร่างกาย ความเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นคนชาติใด หรือเชื้อชาติใด ย่อมมีสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ดังนั้นข้อบัญญัติที่กำหนดไว้หากพิจารณาถึงกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารของไทยย่อมจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย

ข้อ 2 “ทุกคนมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงจะไม่มีแบ่งแยก”

สิทธิและอิสรภาพที่ไม่มีแบ่งแยก นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน

ข้อ 3 “ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่และมีความมั่นคง”

การมีชีวิตอยู่และมีความมั่นคงนั้นถือว่าเป็นสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่ให้ความสำคัญต่อการรักษาชีวิตให้คงมีอยู่อย่างมั่นคง

ข้อ 4 “ห้ามบังคับคนให้เป็นทาส และห้ามค้าทาสทุกรูปแบบ”

ข้อ 5 “ห้ามการทรมาน หรือการลงโทษทารุณ โหดร้ายผิดมนุษย์”

การที่มนุษย์ได้รับการปฏิบัติอย่างทรมาน หรือการลงโทษทารุณ โหดร้ายผิดวิสัยความเป็นมนุษย์ย่อมถือว่าเป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และขัดต่อสิทธิพื้นฐานของความเป็นมนุษย์

ข้อ 6 “สิทธิในการได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย”

ข้อ 7 “สิทธิในการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ”

การเลือกปฏิบัติเป็นวิธีการที่ใช้ปฏิบัติต่อมนุษย์ที่มีสถานะแตกต่างกันในลักษณะของการสร้างความไม่เสมอภาคเกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่ความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดย่อมมีศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน ดังนั้นเมื่อนำมาวิเคราะห์สภาพการณ์ของกระบวนการวิธีดำเนินการเกณฑ์ทหารกองประจำการแล้วก็น่าจะมีโอกาสที่จะทำให้ขั้นตอนการดำเนินการฝึกอบรมกระทบต่อศักดิ์ความเป็นมนุษย์และขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนได้ ทั้งนี้เพราะในระหว่างการฝึกอบรมนั้นอาจมีการใช้มาตรการลงโทษที่รุนแรง ทรมาณ ทารุณ หรือโหดร้ายจนได้รับบาดเจ็บจนพิการ หรือเสียชีวิต ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการที่อาจเข้าข่ายละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนเนื่องจากปฏิกิริยาฯ ฉบับนี้มุ่งถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นรากฐานของสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะ ชีวิต ร่างกาย และความเสมอภาคของบุคคลที่จะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน และต้องมีชีวิตให้คงอยู่อย่างมั่นคง โดยปราศจากการได้รับปฏิบัติด้วยวิธีการทรมาณ หรือเป็นการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายผิดวิสัยความเป็นมนุษย์ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อมนุษย์ที่มีสถานะแตกต่างกันในลักษณะของการสร้างความไม่เสมอภาคเกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่ความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใดย่อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน

2) พันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 1966 (พ.ศ. 2509)

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักการกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ ได้รับการคุ้มครองไว้ในพันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 มีหลักการสำคัญว่า รัฐภาคียอมรับในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งปวงของมวลมนุษยชาติเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม สันติธรรมในโลก ซึ่งเป็นการยอมรับว่าสิทธิเหล่านี้มาจากศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ตามปฏิกิริยาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ผูกพันตามพันธกรณีแห่งรัฐบาลภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติที่จะส่งเสริมการเคารพและการยอมรับโดยสากลต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และตระหนักว่า ปัจเจกบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลอื่นและต่อประชาคมของตน มีความรับผิดชอบที่จะเพียรพยายามในการส่งเสริมและการยอมรับสิทธิที่รับรองไว้ และจากสาระสำคัญของข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ กติกาฯ มีกำหนดไว้ คือ

ข้อ 8 การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในด้านการเกณฑ์แรงงานและการบังคับใช้แรงงาน ดังนี้

(3) (ก) บุคคลจะถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานมิได้

(ข) ในประเทศที่การลงโทษจำคุกควบกับการทำงานหนักเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งความในวรรค 3 (ก) มิได้ห้ามการทำงานหนักตามคำพิพากษาที่ให้ลงโทษเช่นนั้นของศาลที่มีอำนาจ

(ค) เพื่อวัตถุประสงค์ของวรรคนี้ คำว่า แรงงานที่ถูกเกณฑ์หรือถูกบังคับ ไม่หมายรวมถึง

(1) งานหรือบริการใด ซึ่งมีได้เข้าถึงในอนุวรรค (จ) ซึ่งโดยปกติบุคคลผู้ควบคุม โดยผลของคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล หรือบุคคลผู้อยู่ระหว่างการปล่อยตัวจากการควบคุม โดยมีเงื่อนไขไปต้องกระทำตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(2) การปฏิบัติงานใดในลักษณะทางทหาร และรับใช้ชาติที่กฎหมายกำหนด ให้คัดค้านการเป็นทหารเพราะขัดกับมโนธรรมต้องปฏิบัติ ในประเทศที่ยอมรับการคัดค้านเช่นนั้น

(3) การเกณฑ์ให้ปฏิบัติงานใดในกรณีฉุกเฉินหรือกรณีภัยพิบัติที่คุกคาม ความอยู่รอดหรือความผาสุกของชุมชน

ข้อบัญญัติดังกล่าว เป็นการกำหนดการคุ้มครองสิทธิในเรื่องการถูกเกณฑ์แรงงาน หรือบังคับใช้แรงงานจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน ตามกฎหมาย โดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งไม่สามารถเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานได้ อย่งไรก็ตาม หากมีการเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานได้นั้น จะต้องมีกฎหมายกำหนด หรือต้องเป็นการ ปฏิบัติงานใดที่มีลักษณะทางทหารและรับใช้ชาติ หรือเป็นการปฏิบัติงานเมื่อประเทศมีเหตุฉุกเฉิน หรือภัยพิบัติเกิดขึ้นต่อความเป็นอยู่ของประชาชนสามารถกระทำได้ตามข้อบัญญัติที่ได้ยกเว้นไว้ ซึ่งหากพิจารณาตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของชายไทย ต้องเข้ารับการฝึกทหารเพื่อเตรียมความพร้อมด้านความมั่นคงของประเทศ ถือว่าเป็นการเกณฑ์ แรงงานที่ได้รับการยกเว้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 30 ซึ่งสอดคล้องกับข้อยกเว้นตามข้อบัญญัติของพันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ สิทธิทางการเมือง ดังนั้นการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายฉบับนี้ย่อมถือได้ว่าเกิดจากผลของบทบัญญัติ กฎหมาย ดังนั้นการที่พันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองกำหนด วัตถุประสงค์ของการเกณฑ์แรงงานเช่นนี้ย่อมทำให้การเกณฑ์ทหารมีเป้าหมายชัดเจนที่น่าจะทำได้ หากแต่กระบวนการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งถือว่าเป็นการใช้แรงงานทหารกอง ประจำการจะต้องได้รับการปฏิบัติที่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์อยู่ด้วยมิใช่จะอ้างแต่เฉพาะเพื่อ สร้างระเบียบวินัยและความเข้มแข็งให้แก่ทหารเกณฑ์โดยไม่คิดถึงสถานะของความเป็นมนุษย์ ปุถุชนที่จะทนได้มากนักน้อยเพียงใด

บทบัญญัติของกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศทั้ง 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 และพันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 นี้ย่อมเป็นข้อกำหนดที่ประเทศภาคีสหประชาชาติ ที่ให้การรับรองจะต้องยึดถือเป็นแนวทาง ในการนำไปปฏิบัติ ประเทศไทยมีสถานะของการเป็นภาคีสหประชาชาติและได้ให้การรับรองกฎหมาย

มหาชนระหว่างประเทศทั้ง 2 ฉบับนี้จึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสาระสำคัญของกฎหมายด้วย และเนื่องจากพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 แม้จะเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นฐานรองรับว่าอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมที่ต้องเตรียมความพร้อมด้านกำลังพลเพื่อความมั่นคงของประเทศ แต่ในกระบวนการดำเนินการที่ใช้กับทหารกองประจำการนี้คงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อจะได้ไม่ขัดกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกเกณฑ์เข้ามาฝึกอบรมตามเป้าหมายดังกล่าว

3.2 การคุ้มครองสิทธิในด้านการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายต่างประเทศ

ปัญหาของความสำคัญและความจำเป็นของการเกณฑ์ทหารมีทุกประเทศ เนื่องจากต้องการความมั่นคงของประเทศ และแม้ว่าจะมีบริบทของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของข้อพิพาทระหว่างประเทศที่นำไปสู่การสงครามจะได้น้อยลงไปแล้วก็ตามแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความหิวโหย ยืนยันได้ว่าจะปลอดภัยจากการรุกราน หรือจากภัยสงครามได้ ดังที่ยังคงปรากฏการต่อสู้ระหว่างประเทศเกิดขึ้น ดังนั้นแนวคิดหรือนโยบายเพื่อการป้องกันประเทศจึงยังคงมีอยู่ด้วยการเตรียมความพร้อมด้านกำลังพล ดังเช่นประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ดังนั้นเพื่อเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติกับชายที่ถูกเกณฑ์เข้ารับการฝึกอบรมของต่างประเทศเพื่อจะได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างที่มีการดำเนินการในต่างประเทศเพื่อจะได้นำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์สำหรับหลักการและวิธีดำเนินการของไทย โดยการวิจัยได้กำหนดประเทศที่นำมาศึกษาและวิเคราะห์ ประกอบด้วย 4 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย เนื่องจากเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคให้กับบุคคลที่ต้องการเข้ามาเป็นทหาร และมีรูปแบบการสมัครใจเป็นทหาร มีการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสอดคล้องกับหลักการสากล และมีสวัสดิการเป็นค่าตอบแทน การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาซึ่งกำลังพลสำรองในรูปแบบของการสมัครใจทั้ง 4 ประเทศมาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายว่าด้วยรูปแบบการเกณฑ์ทหารเป็นกฎหมายต้นแบบในการปรับปรุงแก้ไขสำหรับประเทศไทยเพื่อคุ้มครองสิทธิชายไทยในด้านการเกณฑ์ทหารตามกระบวนการเกณฑ์ทหาร การฝึกอบรม การปฏิบัติหน้าที่ และการได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของทหารกองประจำการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสงครามและการทหารมา นับตั้งแต่ได้ก่อตั้งประเทศจนสามารถยกเลิกการเกณฑ์ทหารได้นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 และนำวิธีการใช้อาสาสมัครมาเป็นทหารแทน (เป็นระบบกำลังสำรอง) เพราะสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็น

ประเทศที่ให้ความเคารพในสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชนเป็นอย่างมาก การดำเนินการในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ถ้าไม่มีภัยต่อความมั่นคงของประเทศจะหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหาร

หลักการจัดกำลังสำรองของสหรัฐอเมริกามีรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1787 (พ.ศ. 2330) อนุมาตรา 8 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการรับราชการทหาร โดยกำหนดให้รัฐสภา มีอำนาจในการจัดเตรียมกองกำลังและฝึกฝนกองกำลังทหารในประเทศตามกฎหมาย The Military Selective Service Act 1967 (พ.ศ. 2510) มาตรา 3 กำหนดให้ประชาชนซึ่งเกิดภายในประเทศที่มีอายุครบ 18-26 ปีบริบูรณ์ ในเวลาปกติจะต้องไปขึ้นทะเบียนแสดงตนไว้ เพื่อเป็นการควบคุมกำลังสำรองไว้ ดังนั้นการจะเกณฑ์ทหารได้ต่อเมื่อประเทศเกิดภาวะสงคราม สามารถระดมพลในยามฉุกเฉิน โดยออกเป็นกฎหมายบังคับโดยมีรัฐสภาหรือประธานาธิบดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งการ และมีระดับของการระดมพลและห้วงเวลาการระดมพลต่างกัน

การระดมพลแบ่งเป็น

การระดมพลในภาวะไม่ปกติ เป็นการระดมพลกำลังบางส่วน การระดมพลตามอัตราเต็มจนถึงการระดมพลเต็มขนาดในที่สุด

การระดมพลในภาวะปกติ เป็นการเรียกพล เพื่อเข้ารับการศึกษา โดยใช้รูปแบบของอาสาสมัครและทำเป็นสัญญา และเมื่อจะระดมพลมีกระบวนการวิธีการ ดังนี้

1) คุณสมบัติของกำลังสำรอง

สหรัฐอเมริกาคำหนดคุณสมบัติของกำลังสำรองตามกฎหมาย The Military Selective Service Act 1967 (พ.ศ. 2510) โดยรับสมัครจากพลทหารกองหนุนเพศชายหรือหญิงซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ การที่สหรัฐอเมริกาไม่จำกัดเฉพาะเพศชายที่จะเข้าชายของคุณสมบัติการเป็นกำลังสำรองได้ แต่รวมถึงเพศหญิงด้วย ก็เพราะ สหรัฐอเมริกายึดถือหลักความเสมอภาคโดยไม่เลือกเพศ ที่จะมีความสามารถได้เท่าเทียมกัน

สหรัฐอเมริการแยกประเภทกำลังสำรองเป็น 2 ประเภท คือ Reserve (หน่วยทหารกองหนุน) และ National Guard (หน่วยรักษาดินแดน)

2) องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก

องค์กรที่มีหน้าที่ในการคัดเลือกกำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกา คือ กระทรวงกลาโหม ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักซึ่งนำนโยบายทางทหารไปปฏิบัติโดยมอบหมายให้กองทัพเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นกำลังพลสำรองภายในกองทัพ

3) การฝึกอบรมของกำลังพลสำรอง

เป็นขั้นตอนเมื่อรับบุคคลเข้ามาเป็นกำลังสำรองแล้วจะได้รับการฝึกอบรมเป็นระบบ คือ กำลังพลสำรองจะได้รับการฝึกอย่างต่อเนื่อง และเมื่อจบการฝึกจะเริ่มปฏิบัติงานที่หน่วย เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งการฝึกออกเป็น

1. การฝึกขั้นต้นสำหรับบุคคลซึ่งไม่เคยเป็นทหารมาก่อน เพศชายจะได้รับการฝึก 12 สัปดาห์ และเพศหญิงจะได้รับการฝึก 8 สัปดาห์

2. การฝึกประจำหน่วยตามวงรอบ 1 ปี กำลังพลสำรองจะต้องได้รับการฝึกกับหน่วย โดยฝึกรวม 48 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ (วันละ 2 ชั่วโมง) เท่ากับปีละ 24 วัน

3. การฝึกประจำปี 2 สัปดาห์ กำลังพลสำรองจะได้รับการฝึกภาคสนาม ดังนั้น กำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกาที่ประจำหน่วยทุกคนจะได้เข้ารับการฝึกปีละ 38 วัน หรือมีเวลาฝึกเป็น 1 ใน 6 ของกำลังพลประจำการ

4) การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรอง

การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่กำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกาใช้เกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังสำรองที่จะแยกบทบาทหน้าที่ได้เป็น 3 กองพล คือ

1. กำลังพลสำรองพร้อมรบ จะบรรจุอยู่ในหน่วยทหารกองหนุน (Reserve) และหน่วยรักษาดินแดน (National Guard) สามารถเรียกเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ทันที แบ่งเป็นกำลังพลสำรองประจำหน่วยและกำลังพลสำรองพร้อมรบ

2. กำลังพลสำรองเตรียมพร้อม ถูกกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้ว่า หากจะใช้กำลังพลประเภทนี้จะต้องเรียกเข้ารับการฝึกทบทวนระยะหนึ่งจึงจะออกปฏิบัติหน้าที่ได้

3. กำลังพลสำรองนอกประจำการ เป็นกำลังพลสำรองที่ปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาตามความรู้ความสามารถอย่างเป็นประโยชน์

การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังสำรอง คือ กำลังพลสำรองพร้อมรบจะรับจากกำลังพลสำรองอาสา โดยจะมีระยะเวลาเป็นกำลังพลสำรองประเภทนี้ 8 ปี ส่วนประเภทของกำลังพลสำรองเตรียมพร้อม คือ กำลังพลสำรองพร้อมรบที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบ 8 ปี และกำลังพลสำรองนอกประจำการจะเป็นกำลังสำรองที่ปฏิบัติหน้าที่ครบตามสัญญา และขอลาออก แต่ยังมีความรู้ความสามารถบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อกองทัพ โดยจะใช้สัญญาควบคุมเป็น 3 ชั้นจนถึงอายุ 60 ปี

5) สิทธิประโยชน์

การได้รับสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกา กำหนดสิทธิประโยชน์มาจาก 2 แห่ง คือ

(1) รัฐบาลกลาง จะมอบสิทธิประโยชน์จากการเข้ามาเป็นกำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกา ดังนี้

- สามารถเลื่อนยศได้ถึง พลโท (ตำแหน่ง ผบ.พล. หรือเทียบเท่า)
- ผู้ร่วมโครงการ Officer Candidate School (OCS) และ Reserve Officer Training Corps (ROTC) จะได้รับทุนการศึกษา
 - ได้รับพิจารณาเข้ามหาวิทยาลัย
 - ได้สิทธิในการรักษาพยาบาล
 - ได้รับการใช้ร้านสวัสดิการทั้งตัวเองและครอบครัว
 - ได้รับเบี้ยเลี้ยง
- หากรับราชการกำลังพลสำรองครบกำหนดตามสัญญาจะได้รับโบนัส
- หากรับราชการครบ 20 ปีจะได้รับพิจารณาการให้บำนาญ
- ในส่วนของผู้ที่ได้รับบรรจุในตำแหน่งพิเศษ เช่น นักบิน แพทย์ จะได้รับเงินค่าตอบแทนเป็นพิเศษ

- ได้รับการแจกจ่ายเครื่องแต่งกาย

(2) มลรัฐ (ไม่เหมือนกันทุกมลรัฐ) จะมอบสิทธิประโยชน์จากการเข้าเป็นกำลังพลสำรองของประเทศ ดังนี้

- ได้รับทุนการศึกษา
- ได้รับการยกเว้นภาษีต่อใบขับขี่รถยนต์
- ได้รับการประกันชีวิตตามวงเงินที่ได้กำหนด
- ได้รับการลดหย่อนภาษีในระหว่างถูกระดมพลและในการออกปฏิบัติหน้าที่

จากสิทธิประโยชน์ดังกล่าว พบว่าบุคคลที่สมัครเข้ามาเป็นกำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกานั้น เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับการแต่งตั้งเป็นพลทหารนายทหารประทวนกองหนุน โดยทำหน้าที่แบ่งเป็นกำลังพลสำรองประจำหน่วยและกำลังพลสำรองพร้อมรบ หรือจะบรรจุในตำแหน่งพิเศษ เช่น นักบิน แพทย์ ซึ่งสามารถเลื่อนขั้นได้ตามแนวทางรับราชการที่กำหนดจนถึงยศ จ่าสิบเอก

กฎหมายว่าด้วยการระดมพลของสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นกฎหมายระดับสหรัฐ (Federal) แต่รายละเอียดในแต่ละมลรัฐสามารถที่จะกำหนดได้ตามบริบทของแต่ละมลรัฐ ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศ

สหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) จึงให้ความสำคัญต่อการเคารพสิทธิของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นในเรื่องการเกณฑ์ทหาร

หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ประมาณช่วงปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) สหราชอาณาจักรก็ได้ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหาร และเปลี่ยนมาใช้ระบบอาสาสมัครแทน

สหราชอาณาจักร เป็นประเทศที่ใช้นิติวิธีแบบกฎหมายจารีตประเพณี จึงไม่มีการบัญญัติรัฐธรรมนูญไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หลักการเกณฑ์ทหารของสหราชอาณาจักร โดยกฎหมาย National Service (Armed Forces) Act 1948 (พ.ศ. 2491) เป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับในการฝึกพลเมืองของประเทศให้มีความพร้อมในการทำสงคราม ดังนั้นการเกณฑ์ทหารของสหราชอาณาจักร จะกระทำได้อีกต่อเมื่อเกิดภาวะของสงครามเกิดขึ้น แต่ในยามปกติจะเป็นรูปแบบอาสาสมัครที่อาศัยความยินยอมของพลเมืองของประเทศเป็นที่ตั้งแทนการบังคับ กล่าวคือ เป็นการใช้ระบบกำลังสำรอง ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกระบวนการวิธีการดังนี้

1) คุณสมบัติกำลังพลสำรอง

กำลังสำรองจะต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมาย National Service (Armed Forces) Act 1948 (พ.ศ. 2491) โดยรับจากเพศชายหรือเพศหญิงที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ตามที่กฎหมายกำหนด และเมื่อจบการฝึกจะเริ่มปฏิบัติงานที่หน่วย โดยการจัดกำลังสำรองจะแยกออกเป็น

1. กำลังสำรองอาสาสมัคร (Volunteer Reserves) ได้แก่ กองรักษาดินแดน (Territorial Army - TA) โดยจะแบ่งระดับเป็น

1.1 พลทหารกองหนุน TA กลุ่ม A/B ซึ่งมีการจัดกำลังของหน่วยตั้งแต่ระดับกองพันถึงหมวดจะรับสมัครจากพลเรือนในพื้นที่

1.2 หน่วยชำนาญการพิเศษ รับสมัครจากอาสาสมัครพลเรือนที่มีทักษะทางทหาร

1.3 นายทหารประทวนกองหนุน (TA กลุ่ม A/B) ได้มาจากการคัดเลือกพลทหารกองหนุนโดยสำเร็จหลักสูตรที่กำหนด

1.4 นายทหารสัญญาบัตรกองหนุน (TA กลุ่ม A/B) ได้มาจากนักศึกษาวิชาทหารในมหาวิทยาลัยหรือที่เรียกว่า Officer Training Corps (OTC) มีอยู่ทั้งสิ้น 19 หน่วย โดยบรรจุในหน่วยกำลังสำรองรักษาดินแดน (TA) หน่วยรับการบรรจุ (Central Volunteer Headquarters – CVHQ)

2. กำลังสำรองบุคคล (Individual Reserve) กำลังพลส่วนนี้มาจาก

2.1 พลทหารกองหนุน มาจากพลทหารที่ปลดจากประจำการ ซึ่งอยู่ในราชการไม่ครบกำหนดและต้องอยู่ในสถานะ Regular Reserve Section A จนครบ 12 ปี

2.2 นายทหารประทวนกองหนุน ได้มาจากกำลังพลประจำการไม่ครบกำหนดและจะต้องอยู่ในสถานะ Regular Reserve Section A จนครบ 12 ปี

2.3 นายทหารสัญญาบัตรกองหนุน (Regular Army Reserve of Officer) (RARO) ได้มาจากการโอนมาจาก Regular Army, TA และ กรมทหารไอริช (Royal Irish Regiment) กรณีปลด

จาก Regular Reserve Section A และจะเป็น Long Term Reserve (LTR) จนถึงอายุ 45 ปี LTR คือ กำลังพลสำรองที่ปลดจากประจำการ และ Army Pensioners คือ กำลังพลสำรองที่เกษียณอายุราชการ และรับบำนาญจากกองทัพจะเป็นกำลังพลสำรองประเภทนี้จนถึงอายุ 60 ปี

2) องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก

สหราชอาณาจักร มีกระทรวงกลาโหมเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับราชการทางทหาร และมอบหมายให้ทางกองทัพดำเนินการคัดเลือกกำลังพลสำรอง

3) การฝึกอบรมของกำลังพลสำรอง

รูปแบบการฝึกของกำลังพลสำรองของสหราชอาณาจักรจะได้รับการฝึกเป็นระบบ โดยจะทำการฝึกแยกออกเป็น

1. กำลังพลอาสาสมัคร

1.1 พลทหารกองหนุน TA กลุ่ม A/B จะได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วัน ในที่ตั้งอย่างต่อเนื่องและนอกที่ตั้งอีก 16 วัน

1.2 หน่วยชำนาญการพิเศษ จะได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วัน ต่อเนื่องในพื้นที่ และ 4 วันนอกที่ตั้ง

2. กำลังพลบุคคล

การฝึกของกำลังพลบุคคลนั้น จะได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วัน ฝึกภาคสนาม 16 วัน ฝึกตามวงรอบประจำปี โดยถ้าเป็นกำลังพลรักษาดินแดน (TA) หน่วยอิสระจะฝึกประจำปี ในที่ตั้งอย่างน้อย 12 วัน (ไม่ต่อเนื่อง) และฝึกภาคสนาม 15 วัน (ต่อเนื่อง) หน่วยชำนาญการพิเศษ ฝึกประจำปีในที่ตั้ง 15 วัน (ต่อเนื่อง) และฝึกภาคสนามทั้งหมด 4 วัน และสำหรับกำลังพลบุคคล Regular Reserve ฝึกประจำปี ปีละ 15 วัน Longterm Reserve (LTR) ปกติไม่เรียกฝึก Army Pensioners ไม่เรียกฝึก และสุดท้ายฝึกศึกษาตามแนวทางรับราชการตามความสมัครใจของแต่ละคน

4) การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรอง

การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกำลังพลสำรองอาสาสมัคร โดยจะมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นทหารกองหนุนทั่วไป (General Reserve) ของฝ่ายอำนวยการกองทัพบกบรรจุกำลังพลประจำการไว้ในหน่วยส่วนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ทางธุรการ และมีลูกจ้างอีกส่วนหนึ่งทำหน้าที่บำรุงรักษายุทธโศปกรณ์ของหน่วย จัดตั้งศูนย์ระดมพลรับผิดชอบระดมพลในเขตพื้นที่ แจกจ่ายเครื่องแบบ และเอกสารระดมพลไว้ตั้งแต่ยามปกติ

5) สิทธิประโยชน์

การได้รับสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรองของสหราชอาณาจักร กำหนดให้กำลังพลสำรองมีสิทธิดังนี้

- สามารถสมัครรับราชการครั้งแรกเป็นระยะเวลา 3 ปี และสามารถสมัครต่อได้ครั้งละ 2-4 ปี
- ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินประจำวัน
- ได้สิทธิในการรักษาพยาบาล
- ได้รับโบนัส
- ได้รับเงินค่าเดินทางต่าง ๆ
- ได้รับการแจกจ่ายเครื่องแต่งกาย

กล่าวได้ว่าสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรองดังกล่าว พบว่าบุคคลที่สมัครเป็นกำลังสำรองอาสาสมัครของสหราชอาณาจักรมีสิทธิสมัครเข้ารับราชการครั้งแรกเป็นระยะเวลา 3 ปี และสามารถสมัครต่อไปได้ครั้งละ 2-4 ปี ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นกองหนุนทั่วไป (General Reserve) ของฝ่ายอำนวยการกองทัพบก และบรรจุกำลังพลประจำการไว้ในหน่วยส่วนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ทางธุรการ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่การปกครองที่ให้ความสำคัญเป็นธรรมแก่ทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันซึ่งในส่วนของกาเกณฑ์ทหารนั้นจากเดิมใช้ระบบการบังคับแต่ก็ได้ปฏิรูประบบการเกณฑ์ทหารมาเป็นรูปแบบสมัครใจ ทำให้จำนวนกองกำลังทหารเกณฑ์ที่เคยมีขนาดใหญ่เป็นขนาดเล็กลงแต่ก็พัฒนาให้มีความทันสมัยและมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) และมีหลักการเกณฑ์ทหารตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดหน้าที่ของพลเมืองในการรับราชการทหารไว้ในหมวดพื้นฐาน มาตรา 12a กำหนดให้พลเมืองเยอรมันทุกคนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ จะต้องเข้ารับราชการในกองทัพ และมีกฎหมาย German Compulsory Military Service Act 1956 (พ.ศ. 2499) เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับพลเมืองของประเทศ ถ้าประเทศเกิดสถานการณ์ต้องเผชิญกับภัยคุกคามสามารถบังคับพลเมืองมาเกณฑ์ทหารได้ ดังนั้นการเกณฑ์ทหารของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะกระทำได้อีกต่อเมื่อเกิดภัยทางด้านความมั่นคงของประเทศ แต่ในยามที่ประเทศอยู่ในสถานการณ์ปกติจะใช้รูปแบบของกำลังพลสำรองที่ได้มาจากความสมัครใจ โดยมีข้อกำหนดตามกระบวนการ ดังนี้

1) คุณสมบัติกำลังพลสำรอง

กฎหมาย German Compulsory Military Service Act 1956 (พ.ศ. 2499) ได้กำหนดคุณสมบัติของกำลังสำรองให้รับจากเพศชายที่มีอายุ 17 ปี โดยจะแบ่งกำลังพลสำรองออกเป็น 3 ประเภท กำลังพลสำรองพร้อมรบ กำลังพลสำรองเตรียมพร้อม กำลังพลสำรองทั่วไป

2) องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก

องค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการได้มาของกำลังสำรองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่กำหนดนโยบายทางการทหาร และมอบหมายให้ทางกองทัพไปดำเนินการคัดเลือกกำลังพลสำรอง

3) การฝึกอบรมของกำลังพลสำรอง

รูปแบบการฝึกศึกษาของกำลังพลสำรองจะกระทำเป็นรายบุคคลและหน่วยจะแบ่งออกเป็น

1. ฝึกเป็นรายบุคคลปีละ 28 วัน
2. ฝึกการระดมพลเป็นหน่วย 6 ถึง 12 วัน
3. ฝึกความพร้อมรบระยะเวลา 3 วัน โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า
4. ฝึกระดมทรัพยากรระยะเวลา 3 วัน โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า
5. การฝึกระดับกองพันจะไม่กระทำทุกปี เนื่องจากงบประมาณจำกัดใช้เวลาฝึก 12 วัน
6. การฝึกระดับที่สูงกว่ากองพัน ทำการฝึกที่เป็นลักษณะการฝึกปัญหาที่บังคับการ
7. กำลังพลสำรอง จะได้รับการฝึกตลอดระยะเวลาที่เป็นกำลังพลสำรองของหน่วย

หรือจนกว่าจะพ้นราชการ

4) การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรอง

การกำหนดขอบเขตหน้าที่ของกำลังพลสำรอง ซึ่งจะมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังสำรองทั่วไปที่เป็นทหารกองหนุนสนใจเข้ามาสมัครทำงานกับกองทัพด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่ 6-23 เดือนหรือจนกว่าอายุไม่เกิน 45 ปีบริบูรณ์ โดยมีหน้าที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น กำลังพลพร้อมรบ กำลังสำรองเตรียมพร้อม และกำลังสำรองทั่วไป ทำหน้าที่เมื่อเกิดเหตุการณ์ในยามฉุกเฉินและยามสงคราม และในยามปกติจะบรรจุเข้าหน่วยงานต่าง ๆ ทางราชการในกองทัพทำหน้าที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานทางทหารโดยตรง และมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังสำรองทั่วไปที่เป็นทหารกองหนุนสนใจเข้ามาสมัครทำงานกับกองทัพด้วยความสมัครใจตั้งแต่ 6-23 เดือนหรือจนกว่าอายุไม่เกิน 45 ปีบริบูรณ์

5) สิทธิประโยชน์

การรับสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรอง คือ เมื่อได้สมัครเข้าเป็นกำลังสำรองตามที่กองทัพต้องการแล้วจะได้รับสิทธิประโยชน์ ดังนี้

- ได้รับการพิจารณาเลื่อนยศ
- ได้รับการเลื่อนฐานะตามผลของการศึกษาและผลการปฏิบัติงาน โดยมีประสบการณ์

ในห้วงเวลาเป็นมาตรฐานในการพิจารณา

- ได้สิทธิในการรักษาพยาบาล
- ได้รับเงินค่าตอบแทนต่าง ๆ ในห้วงเวลาของการที่ได้รับเข้าการศึกษาเป็นกำลังพลสำรองในอัตราเงินเบี้ยเลี้ยงสนาม
- ได้รับการแจกจ่ายเครื่องแต่งกาย

เครือรัฐออสเตรีย

เครือรัฐออสเตรียมีรัฐธรรมนูญเครือรัฐออสเตรีย ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) มาตรา 9a กำหนดให้พลเมืองชายชาวออสเตรียมีหน้าที่รับราชการทหาร และปฏิบัติตามกฎหมาย The Austrian National Defense Act 1990 (พ.ศ. 2533) มาตรา 9 กำหนดหลักการได้มาของกำลังพลทหาร โดยการให้กองทัพออสเตรียจัดตั้งตามหลักของระบบอาสาสมัคร โดยมุ่งเน้นถึงการเกณฑ์ทหารเฉพาะเมื่อเกิดภาวะของสงคราม เมื่อประเทศอยู่ในสภาวะความสงบจะใช้รูปแบบของระบบอาสาสมัครโดยมีการดำเนินการตามกระบวนการวิธีการ ดังนี้

1) คุณสมบัติกำลังพลสำรอง

The National Defense Act 1990 (พ.ศ. 2533) ได้กำหนดรับประชาชนที่เป็นเพศชายและหญิงที่ อาสาสมัครเข้าเป็นกำลังพลสำรอง ซึ่งแยกออกเป็น 3 ประเภท

(1) พลทหารกองหนุน รับกำลังพลสำรองระหว่างอายุ 17-24 ปี

(2) นายทหารประทวนกองหนุน คัดเลือกจากกำลังพลสำรองประเภทพลทหารที่มีผลการปฏิบัติงานดี สามารถเลื่อนยศได้ถึงนายดาบ โดยมีระยะเวลา มีการศึกษา ตามแนวทางรับราชการตามโรงเรียนเหล่าและหน่วยฝึกอื่น ๆ ในพื้นที่

(3) นายทหารสัญญาบัตรกองหนุน ได้มาจาก 2 แหล่ง คือ เข้ามาโดยตรงเฉพาะกำลังพลสำรองของเหล่าพิเศษ เช่น แพทย์ หรือ นักกฎหมาย ซึ่งก่อนบรรจุต้องทำการอบรมเป็นเวลา 14 วัน และได้มาจากหน่วยฝึกนักเรียนทหารหรือกรมฝึกมหาวิทยาลัย (University Regiment) ระยะเวลาศึกษา 3 ปี ซึ่งมีอยู่ 8 แห่งทั่วประเทศ

2) องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก

ตามกฎหมายของเครือรัฐออสเตรียกำหนดให้ กระทรวงกลาโหม มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการของกองกำลังป้องกันและทหาร โดยมอบหมายให้กองทัพดำเนินการจัดคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นกำลังพลสำรอง

3) การฝึกอบรมกำลังพลสำรอง

รูปแบบการฝึกกำลังพลสำรองของเครือรัฐออสเตรีย จะได้รับการฝึกเป็นระบบ ประกอบด้วยการศึกษาในระดับบุคคลจะทำการฝึกทั่วประเทศเป็นการฝึกขั้นพื้นฐาน และเป็น

หน่วยรวมฝึกปีละประมาณ 26 วัน แยกเป็นการฝึกภาคสนามประมาณ 14 วันต่อเนื่องกัน การฝึกเวลากลางคืนและการฝึกกับกองกำลัง ประจำการเป็นครั้งคราว โดยใช้เวลาในวันหยุด

4) การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรอง

การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรอง ประกอบด้วยกำลังประจำการ และกำลังพลสำรอง โดยมีกำลังพลสำรองประมาณ 3 ใน 4 ของกำลังทหารบกเต็มอัตราศึก กองทัพบกแบบเต็มอัตราศึกมี 3 กองพล ประกอบด้วยกองพล 1 ประจำการ ส่วนกองพลที่ 2 และ 3 เป็นกองพลที่ประกอบด้วยกำลังพลสำรองเกือบทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 90 ซึ่งเป็นกำลังพลสำรอง โดยในกองพลที่ 2 และ 3 มีพลประจำการที่ เรียกว่า “Cadre Staff” จำนวนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความเรียบร้อย

การกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรองอาสาสมัคร แบ่งออกเป็นทหารกองหนุน นายทหารกองหนุน นายทหารสัญญาบัตรกองหนุน ปฏิบัติหน้าที่ตามหน่วยงานทางราชการทางกองทัพ โดยจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับทหารโดยตรง

5) สิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่กำลังพลสำรอง จะได้รับ มีดังนี้

- ได้รับเงินค่าตอบแทนในช่วงที่เข้ารับการศึกษาและปฏิบัติหน้าที่

- ได้สิทธิในการรักษาพยาบาล

- ได้รับเงินค่าเดินทาง ค่าพาหนะแบบเหมาจ่าย

- ได้รับค่าเช่าที่พักชั่วคราวระหว่างการเข้ารับการศึกษา

- ได้รับการแจกจ่ายเครื่องแต่งกายเช่นเดียวกับทหารประจำการ

- การปฏิบัติงานของกำลังพลสำรองอาสาภายนอกประเทศนั้น กำหนดให้ได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่นเดียวกับทหารประจำการ

- ในส่วนของกำลังพลสำรองพร้อมรบ จะได้รับการลดหย่อนภาษีรายได้ของทุก ๆ ปี ได้รับการเลื่อนยศสูงขึ้นตามแนวทางของรัฐ เช่น นายทหารประทวนจะได้รับยศถึง จ่าสิบเอกพิเศษ และนายทหารสัญญาบัตรจะได้รับยศถึง พลตรี

กฎหมายฉบับนี้ของเครือรัฐออสเตรเลียให้ความสำคัญในสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรองอาสาที่จะได้รับ

3.3 การเปรียบเทียบรูปแบบการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย เป็นประเทศที่เป็นภาคีสหประชาชาติและได้ให้การรับรองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ส่งผลให้ประชาชนที่เข้าสู่การเกณฑ์ทหารได้รับการคุ้มครอง

ตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งการวิจัยได้นำเอารูปแบบการเกณฑ์ทหารของทั้ง 4 ประเทศมาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้

1) หลักการของการเกณฑ์ทหาร

หลักการของการเกณฑ์ทหาร เป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการเกณฑ์ทหารมีได้ 2 กรณี คือ ในสภาวะไม่ปกติ เมื่อมีภัยสงครามหรือมีภัยคุกคามทางด้านความมั่นคง กับสภาวะปกติ ประเทศใช้หลักเกณฑ์บังคับบุคคลเข้ามาเป็นทหารตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของประเทศ ซึ่ง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดหลักเกณฑ์ของการเกณฑ์ทหารเมื่อประเทศตกอยู่ในสภาวะไม่ปกติ จึงสามารถเกณฑ์ทหารได้ แต่ถ้าประเทศอยู่ในสภาวะปกติที่ไม่มีการรบหรือไม่มีภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงเกิดขึ้น จะไม่ใช้วิธีการเกณฑ์ทหาร เนื่องจากแต่ละประเทศจะใช้ระบบกำลังสำรอง ด้วยวิธีการรับสมัครจากบุคคลภายในประเทศ เพราะฉะนั้นทั้ง 4 ประเทศจะปฏิบัติตามหลักการของการเกณฑ์ทหารเหมือนกัน

2) คุณสมบัติ

ผู้ที่เข้าระบบการเกณฑ์ทหารจะมีการกำหนดคุณสมบัติผู้นั้นไว้ แยกเป็น

- อายุ

การกำหนดอายุของกำลังพลทางทหารที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นกำลังพลสำรอง ซึ่งสหราชอาณาจักร กำหนดอายุ 16 ปี ซึ่งแตกต่างกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่กำหนดอายุไว้ 17 ปี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดอายุ 17-24 ปี กำหนดไว้เหมือนกัน แต่ในขณะที่ สหรัฐอเมริกา กำหนดอายุไว้ 18-26 ปี กล่าวได้ว่าการกำหนดอายุของกำลังพลสำรองของแต่ละประเทศนั้น มีเพียงสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกับเครือรัฐออสเตรเลียที่กำหนดอายุไว้เหมือนกัน

- เพศ

การรับสมัครบุคคลเข้ามาเป็นกำลังสำรองนั้น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และเครือรัฐออสเตรเลียจะรับสมัครบุคคลทั้งเพศชายและหญิงเหมือนกัน ซึ่งแตกต่างกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะรับสมัครจากบุคคลเพศชายเท่านั้น

3) รูปแบบการคัดเลือก

การขึ้นทะเบียน เป็นวิธีการควบคุมกำลังสำรองของประเทศในสภาวะปกติ ซึ่ง สหรัฐอเมริกา กำหนดให้ประชาชนซึ่งเกิดภายในประเทศ ในเวลาปกติจะต้องไปขึ้นทะเบียนแสดงตน เพื่อเป็นการควบคุมกำลัง ในขณะที่ สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ไม่พบว่ามีกำหนดให้ประชาชนภายในประเทศจะต้องไปขึ้นทะเบียนแสดงตนไว้ จึงมีความแตกต่างกัน

การคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร

ประเภทกำลังพลสำรอง จะใช้รูปแบบวิธีการสมัครใจของบุคคล ซึ่งสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียจะใช้รูปแบบวิธีการรับสมัครจากประชาชนภายในประเทศเข้ามาทำหน้าที่เป็นทหาร ในฐานะกำลังพลสำรองของประเทศในกรณี ที่ประเทศอยู่สภาวะปกติ

4) การฝึกและอบรม

การกำหนดเวลาการฝึก เมื่อได้บุคคลเข้ามาเป็นกำลังสำรองแล้วจะต้องได้รับการฝึก และอบรม ซึ่งสหรัฐอเมริกา จะแบ่งการฝึกออกเป็น การฝึกขั้นต้นสำหรับบุคคลซึ่งไม่เคยเป็นทหาร มาก่อน เพศชายจะได้รับการฝึก 12 สัปดาห์ และเพศหญิงจะได้รับการฝึก 8 สัปดาห์ ซึ่งตามวงรอบ 1 ปี กำลังพลสำรองจะได้การฝึกประจำหน่วย โดยฝึกรวม 48 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ (วันละ 2 ชั่วโมง) เท่ากับปีละ 24 วัน และต้องได้รับการฝึกประจำปีอีก 2 สัปดาห์ รวมถึงกำลังพลสำรอง จะต้องได้รับการฝึกภาคสนามด้วย ในขณะที่ สหราชอาณาจักร จะแบ่งกำลังพลสำรองออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ กำลังสำรองอาสาสมัคร ประเภทพลทหารกองหนุนได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วัน ในที่ตั้งอย่างต่อเนื่องและนอกที่ตั้งอีก 16 วัน และหน่วยชำนาญการพิเศษ ต้องได้รับการฝึก เบื้องต้น 15 วันต่อเนื่องในพื้นที่ และ 4 วันนอกที่ตั้ง สำหรับส่วนที่ 2 คือ กำลังสำรองบุคคล จะได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วัน ฝึกภาคสนาม 16 วัน และการฝึกตามวงรอบประจำปีนั้น ถ้าเป็นกำลังสำรอง รักษาดินแดน (TA) หน่วยอิสระจะฝึกประจำปีในที่ตั้งอย่างน้อย 12 วัน (ไม่ต่อเนื่อง) และฝึกภาคสนาม 15 วัน (ต่อเนื่อง) หน่วยชำนาญการพิเศษ ฝึกประจำปีในที่ตั้ง 15 วัน (ต่อเนื่อง) และฝึกภาคสนาม ทั้งหมด 4 วัน และสำหรับกำลังสำรองบุคคล Regular Reserve ฝึกประจำปี ปีละ 15 วัน อีกทั้งการฝึก และศึกษาตามแนวทางรับราชการตามความสมัครใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีรูปแบบการฝึกที่มีความแตกต่างกันออกไป คือ กำลังสำรองจะได้รับการฝึกศึกษาเป็นรายบุคคล และหน่วย โดยจะแบ่งการฝึกศึกษาออกเป็น ฝึกเป็นรายบุคคล 28 วัน ฝึกการระดมพลเป็นหน่วย 6 ถึง 12 วัน ฝึกความพร้อมรบระยะเวลา 3 วัน โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ฝึกระดมทรัพยากรระยะเวลา 3 วัน โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า การฝึกระดับกองพันจะไม่กระทำทุกปี เนื่องจากงบประมาณจำกัด ใช้เวลาฝึก 12 วัน และการฝึกระดับที่สูงกว่ากองพัน ทำการฝึกที่เป็นลักษณะการฝึกปัญหาที่บังคับการ กล่าวได้ว่าการฝึกของกำลังพลสำรองจะได้รับการฝึกตลอดระยะเวลาที่เป็นกำลังพลสำรองของหน่วย หรือจนกว่าจะพ้นราชการ และสำหรับเครือรัฐออสเตรเลียกำหนดการฝึกอบรมสำหรับกำลังสำรองไว้ ซึ่งประกอบด้วย การฝึกในระดับบุคคลจะทำการฝึกทั่วประเทศเป็นการฝึกขั้นพื้นฐาน และเป็นหน่วย รวมฝึกปีละประมาณ 26 วัน แยกเป็นการฝึกภาคสนามประมาณ 14 วันต่อเนื่องกัน การฝึกเวลากลางคืน

และการฝึกกับกองกำลัง ประจำการเป็นครั้งคราว โดยใช้เวลาในวันหยุด สรุปได้ว่า การกำหนดเวลาในการฝึกและอบรมทั้ง 4 ประเทศ จึงมีความแตกต่างกัน

- หลักสูตร

เป็นการกำหนดให้บุคคลที่เข้าเป็นกำลังสำรองภายในประเทศต่าง ๆ จะต้องได้รับการฝึกและอบรมตามหลักสูตรของกองทัพที่ได้กำหนดรายละเอียดของรูปแบบการฝึกและอบรมไว้ ซึ่ง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้กำลังพลสำรองทุกคนจะต้องรับการฝึกและอบรมตามระเบียบของทางกองทัพ โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการฝึกและอบรมที่มีความชัดเจนและเป็นระบบ รวมถึงรูปแบบการฝึกภาคปฏิบัติการต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน กล่าวได้ว่าทั้ง 4 ประเทศมีกระบวนการฝึกและอบรมกำลังพลสำรองที่มีความชัดเจนเป็นระบบทั้งในเรื่องการอบรมภาคทฤษฎีและการฝึกภาคปฏิบัติ

5) การปฏิบัติหน้าที่

การปฏิบัติหน้าที่ เป็นขั้นตอนหลังจากการได้รับฝึกและอบรมครบกำหนด จึงสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกำลังพลสำรอง ซึ่งสหรัฐอเมริกา กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังสำรองเป็นประเภทกำลังสำรองพร้อมรบ กำลังสำรองเตรียมพร้อม และกำลังสำรองนอกประจำการ ซึ่งสหราชอาณาจักร กำหนดขอบเขตหน้าที่ของกำลังสำรองอาสาสมัครไว้โดยจะมีหน้าที่เป็นทหารกองหนุนทั่วไปของฝ่ายอำนาจการกองทัพก และบรรจุกำลังพลบางส่วนไว้ทำหน้าที่ทางด้านธุรการ สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรองแยกเป็น กำลังสำรองพร้อมรบ กำลังสำรองเตรียมพร้อม และกำลังสำรองทั่วไป ทำหน้าที่เมื่อเกิดเหตุการณ์ในยามฉุกเฉินและยามสงคราม และในยามปกติจะบรรจุเข้าหน่วยงานต่าง ๆ ทางราชการในกองทัพทำหน้าที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานทางทหารโดยตรง และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้กำลังพลสำรองอาสาสมัครมีขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่แบ่งออกเป็น ทหารกองหนุน นายทหารกองหนุน นายทหารสัญญาบัตรกองหนุน ปฏิบัติหน้าที่ตามหน่วยงานทางราชการทางกองทัพ โดยจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานทางทหารโดยตรง กล่าวได้ว่าทั้ง 4 ประเทศ มีการกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรองไว้โดยชัดเจน

- การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

เมื่อพิจารณาระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังสำรองพบว่า สหรัฐอเมริกา กำหนดระยะเวลาไว้ 8 ปี โดยมีรูปแบบเป็นการทำสัญญา เมื่อหมดสัญญาสามารถต่อสัญญาได้ แต่จะต้องได้รับการพิจารณาจากการประเมินผลงานในด้านต่าง ๆ จากการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร ส่วนสหราชอาณาจักร กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ครั้งแรกไว้ 3 ปี และสามารถสมัครต่อได้

ครั้งละ 2-4 ปี ด้วยวิธีการทำสัญญา ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรองไว้ตั้งแต่ 6-23 เดือน หรือจนกว่าอายุไม่เกิน 45 ปี และเครือรัฐออสเตรเลียพบว่าไม่ได้กำหนดระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลสำรองไว้

6) สิทธิประโยชน์

ในระหว่างการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ กำลังพลสำรองจะได้รับสิทธิประโยชน์ที่กำหนดไว้เป็นสวัสดิการ เพื่อตอบแทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย สำหรับสิทธิประโยชน์ของกำลังพลสำรองของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียเมื่อนำมาเปรียบเทียบในแต่ละด้านพบว่าการกำหนดสิทธิประโยชน์ของทั้ง 4 ประเทศมีทั้งที่เหมือนกันและต่างกันในแต่ละด้าน ดังนี้

- ด้านการได้รับสิทธิเดือนยศ

สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้สามารถได้รับการพิจารณาให้เลื่อนยศที่สูงขึ้นได้ ในขณะที่สหราชอาณาจักร และเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านสิทธิรักษาพยาบาล

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียมีการกำหนดให้สิทธิการรักษาพยาบาลไว้เหมือนกัน

- ด้านการได้รับสิทธิทุนการศึกษาและการพิจารณาเข้ามหาวิทยาลัย

สหรัฐอเมริกา กำหนดให้สามารถได้รับทุนการศึกษาและมีสิทธิได้รับการพิจารณาเข้ามหาวิทยาลัยไว้ แต่สำหรับสหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านค่าตอบแทนประจำเดือน

สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดค่าตอบแทนที่จะได้รับไว้เหมือนกัน แต่สำหรับสหราชอาณาจักร กำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินประจำวัน

- ด้านเบี้ยเลี้ยงการฝึก

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้ได้รับเบี้ยเลี้ยงในการฝึกไว้ตามชั้นยศ

- ด้านเงินค่าตอบแทนในการเดินทาง

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดเงินให้ได้รับค่าตอบแทนในส่วนนี้ไว้สำหรับกำลังพลสำรองของแต่ละประเทศ

- ด้านเงินโบนัส

สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร กำหนดให้กำลังพลสำรองภายในประเทศมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ในส่วนนี้ โดยการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของแต่ละประเทศ แต่สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านการได้รับบรรจุในตำแหน่งพิเศษ

สหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการบรรจุกำลังพลในตำแหน่งพิเศษ เช่น นักบิน แพทย์ ในขณะที่สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียนั้น ไม่มีการกำหนดถึงการได้รับบรรจุในตำแหน่งพิเศษนี้ไว้

- ด้านการให้บำนาญ

สหรัฐอเมริกา กำหนดให้ได้รับการพิจารณาการให้บำนาญแก่กำลังพลสำรองที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หากับราชการครบตามหลักเกณฑ์ สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านได้รับยกเว้นการต่อภาษีใบขับขี่รถยนต์

สหรัฐอเมริกา กำหนดให้กำลังพลสำรองที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางทหารได้รับสิทธิประโยชน์ด้านนี้ไว้ แต่ สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านได้รับการประกันชีวิตตามวงเงิน

สหรัฐอเมริกา กำหนดให้ได้รับการทำประกันชีวิตสำหรับกำลังสำรองที่สมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางทหารไว้ ในขณะที่สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้กำหนดในเรื่องนี้ไว้

- ด้านได้รับการลดหย่อนภาษี

สหรัฐอเมริกา กำหนดให้กำลังพลสำรองภายในประเทศที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือในระหว่างการถูกระดมพลได้รับการลดหย่อนภาษี แต่สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ไม่ได้กำหนดสิทธิประโยชน์ในการทำประกันชีวิตให้กับกำลังพลสำรอง

- ด้านการได้รับแจกจ่ายเครื่องแต่งกาย

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้กำลังพลที่เข้ามาฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ได้รับการแจกจ่ายเครื่องแต่งกายประจำตัวทุกคน

- ด้านการสิ้นสุดการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่

เมื่อครบกำหนดการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกำลังพลสำรอง พบว่า สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ไม่ได้กำหนดถึงสิทธิประโยชน์ที่กำลังพลสำรองจะได้รับเมื่อปลดจากกำลังสำรอง

7) องค์กรทำหน้าที่การคัดเลือก

สำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่การคัดเลือกนั้น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้องค์กรของรัฐที่รับผิดชอบทางด้านความมั่นคงของประเทศ คือ กระทรวงกลาโหม โดยมีหน้าที่กำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านความมั่นคงของประเทศ และมอบหมายให้กองทัพภายในประเทศไปดำเนินการตามกระบวนการในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นกำลังสำรอง ซึ่งปฏิบัติเหมือนกันทั้ง 4 ประเทศ

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายต่างประเทศสรุปได้ว่าประกอบด้วยขั้นตอน

- หลักการเกณฑ์ทหาร
- รูปแบบกระบวนการวิธีการได้มา
- การฝึกอบรม
- การปฏิบัติหน้าที่
- สิทธิประโยชน์ และ
- องค์กรที่ทำหน้าที่คัดเลือก

จากขั้นตอนดังกล่าว จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิด้านการเกณฑ์ทหารจำนวน 4 ประเทศดังกล่าวแล้วนั้น ผู้วิจัยได้จัดทำตารางสรุปเปรียบเทียบในแต่ละด้านของประเทศต่าง ๆ ดังตารางที่ 4.1 (ดูตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบรูปแบบการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายต่างประเทศ

หลักเกณฑ์การเกณฑ์ทหาร	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	เครือรัฐออสเตรเลีย
หลักการของการเกณฑ์ทหาร				
- สถานะไม่ปกติ ใช้ระบบการเกณฑ์	✓	✓	✓	✓
- สถานะปกติ ใช้วิธีการสมัครใจ	✓	✓	✓	✓
คุณสมบัติ				
- อายุ 16 ปีขึ้นไป	✗	✓	✗	✗
- อายุ 17 ปีขึ้นไป	✗	✗	✓	✓
- อายุ 18 ปีขึ้นไป	✓	✗	✗	✗
- เพศชาย	✓	✓	✓	✓
- เพศหญิง	✓	✓	✗	✓
รูปแบบการคัดเลือก				
- การขึ้นทะเบียน	✓	✗	✗	✗
- รูปแบบบังคับ	✗	✗	✗	✗
- สมัครใจ	✓	✓	✓	✓
การฝึกอบรม				
- กำหนดระยะเวลาฝึกและอบรม	✓	✓	✓	✓
- มีหลักสูตรการฝึกและอบรม	✓	✓	✓	✓
- การฝึกภาคปฏิบัติการเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน	✓	✓	✓	✓
การปฏิบัติหน้าที่				
- การปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด	✓	✓	✓	✓
- กำหนดระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่	✓	✓	✓	✗
- ไม่กำหนดระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่	✗	✗	✗	✓
- กำหนดเป็นรูปแบบสัญญา	✓	✓	✗	✗

หลักเกณฑ์การเกณฑ์ทหาร	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	เครือรัฐออสเตรเลีย
- กำหนดโดยกฎหมาย	x	x	✓	✓
สิทธิประโยชน์				
- ได้รับสิทธิเลื่อนยศ	✓	x	✓	x
- ได้รับสิทธิรักษาพยาบาล	✓	✓	✓	✓
- ได้รับสิทธิทางทุนการศึกษาและการพิจารณาเข้ามหาวิทยาลัย	✓	x	x	x
- ค่าตอบแทนประจำเดือน	✓	x	✓	✓
- ค่าตอบแทนประจำวัน	x	✓	x	x
- ได้รับเบี้ยเลี้ยงการฝึก	✓	✓	✓	✓
- ได้รับเงินค่าตอบแทนในการเดินทาง	✓	✓	✓	✓
- ได้รับเงินโบนัส	✓	✓	x	x
- ได้รับบรรจุในตำแหน่งพิเศษ	✓	x	x	x
- ได้รับพิจารณาการให้บำนาญ	✓	x	x	x
- ได้รับยกเว้นการต่อภาษีใบขับขี่รถยนต์	✓	x	x	x
- ได้รับการประกันชีวิตตามวงเงิน	✓	x	x	x
- ได้รับการลดหย่อนภาษี	✓	x	x	x
- ได้รับแจกจ่ายเครื่องแต่งกาย	✓	✓	✓	✓
- สิ้นสุดการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่	x	x	x	x
องค์กรดำเนินการคัดเลือก				
- กระบวนการใหม่	✓	✓	✓	✓

3.4 การเปรียบเทียบรูปแบบการเกณฑ์ทหารตามกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ

กฎหมายต่างประเทศที่กล่าวมาพบว่าทุกประเทศได้ให้การรับรองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน ส่งผลทำให้แต่ละประเทศมีการคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่จะต้องถูกเกณฑ์ทหาร ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบการคุ้มครองสิทธินี้ระหว่าง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย พบว่าทุกประเทศเป็นภาคีสหประชาชาติและให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) สิทธิมนุษยชนได้ให้การคุ้มครองแก่ทุกคนที่จะถูกเกณฑ์ทหารได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน แม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะเป็นเพียงข้อตกลงร่วมกันของภาคีสมาชิกสหประชาชาติ แต่ก็เป็นกฎหมายจารีตประเพณีที่มีความสำคัญส่งผลให้ภาคีสมาชิกที่รับรองจะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้นประเทศไทยจึงได้มีการอนุวัติการในเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) นี้ และเมื่อนำข้อบัญญัติมาพิจารณาถึงความเป็นมนุษย์ของประชาชนไทย ซึ่งประเทศไทยได้ให้การรับรองไว้ ส่งผลให้มีพันธะผูกพันที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการรับรองและคุ้มครองสิทธินี้ โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 “คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” มาตรา 25 “คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน” มาตรา 27 “บุคคลมีสิทธิเสรีภาพเท่ากัน” มาตรา 28 “สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย” และมาตรา 30 “ห้ามเกณฑ์แรงงาน” สิทธิดังที่ได้กล่าวจึงเป็นสิทธิที่ปวงชนชาวไทยทุกคนจะต้องได้รับ ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการ ซึ่งถือว่าการคุ้มครองสิทธิในด้านกระบวนการได้มาซึ่งทหารกองประจำการให้เป็นไปตามหลักการที่รับรองและคุ้มครองสิทธิจากการได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้นการวิจัยจึงได้นำเอารูปแบบการเกณฑ์ทหารของต่างประเทศกับประเทศไทยมาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการของการเกณฑ์ทหาร

การเกณฑ์ทหารมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้ 2 กรณี ได้แก่ กรณีสภาวะไม่ปกติ เมื่อมีภัยสงครามหรือมีภัยคุกคามทางด้านความมั่นคง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย และไทยใช้วิธีการเกณฑ์ทหารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ส่วนในสภาวะปกติ เมื่อไม่มีภัยสงคราม หรือไม่มีภัยทางด้านความมั่นคง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ใช้วิธีการสมัครใจเข้ารับการเกณฑ์ทหาร ต่างจากไทยใช้กฎหมายกำหนดการเกณฑ์ทหาร

2) คุณสมบัติ

การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าระบบการเกณฑ์ทหาร เพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการทางทหารนั้น แยกเป็น

- อายุ

การกำหนดอายุของกำลังพลเข้ามาเป็นกำลังสำรองนั้น สหราชอาณาจักร กำหนดอายุ 16 ปี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดอายุ 17 ปี เครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดอายุ 17-24 ปี และสหรัฐอเมริกา กำหนดอายุไว้ 18-26 ปี สำหรับประเทศไทยกำหนดอายุ 18-30 ปีเข้าเป็นทหารกองประจำการ

- เพศ

การกำหนดเพศของบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่ทางทหารนั้นสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และเครือรัฐออสเตรเลีย จะรับสมัครบุคคลทั้งเพศชายและหญิงเหมือนกัน ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะรับสมัครจากเพศชาย และประเทศไทยจะรับสมัครบุคคลเพศชายเข้ามาเป็นทหารกองประจำการเท่านั้น

3) รูปแบบการคัดเลือก

การขึ้นทะเบียน เป็นการควบคุมกำลังพลสำรองในสภาวะปกติของประเทศ ซึ่งสหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ไม่พบว่ามีกำหนดไว้ ซึ่งแตกต่างกับสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการควบคุมกำลังพล โดยให้ประชาชนซึ่งเกิดภายในประเทศในเวลาปกติต้องไปขึ้นทะเบียนแสดงตนไว้ แต่สำหรับประเทศไทยจะใช้วิธีการขึ้นทะเบียนเป็นทหารกองเกิน เพื่อรับราชการทหารกองประจำการเมื่ออายุครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งมีความแตกต่างกับทั้ง 4 ประเทศ

การคัดเลือก ซึ่งสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย จะใช้รูปแบบวิธีการรับสมัครจากประชาชนภายในประเทศเข้ามาทำหน้าที่เป็นทหารในฐานะกำลังพลสำรองของประเทศในสภาวะปกติ ในขณะที่ประเทศไทยใช้วิธีการรับสมัครเช่นเดียวกัน แต่อัตรากำลังพลที่รับสมัครมีจำนวนไม่ถึงตามยอดที่กำหนดไว้ในปีใด ยังคงใช้วิธีบังคับเกณฑ์ทหารต่อไป ซึ่งพบว่าเหมือนกับต่างประเทศในเรื่องของการรับสมัคร แต่แตกต่างกันในเรื่องของการบังคับเกณฑ์ทหาร

4) การฝึกและอบรม

การฝึกและอบรม หมายความว่า เมื่อได้บุคคลเข้ามาเป็นกำลังสำรองแล้วจะต้องได้รับการฝึกและอบรมตามหลักสูตรที่ทางกองทัพได้กำหนดไว้ ซึ่งพบว่าการฝึกของกำลังพลสำรองสหรัฐอเมริกา แบ่งการฝึกออกเป็น การฝึกขั้นต้นสำหรับบุคคลซึ่งไม่เคยเป็นทหารมาก่อน เพศชาย จะได้รับการฝึก 12 สัปดาห์ และเพศหญิงจะได้รับการฝึก 8 สัปดาห์ ตามวงรอบ 1 ปี กำลังพลสำรอง จะได้รับการฝึกประจำหน่วย โดยฝึกรวม 48 ครั้ง ครั้งละ 4 ชั่วโมง เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ (วันละ 2 ชั่วโมง) เท่ากับปีละ 24 วัน และต้องได้รับการฝึกประจำปีอีก 2 สัปดาห์ รวมถึงกำลังพลสำรองจะต้องได้รับ

การฝึกภาคสนามด้วย สหราชอาณาจักร แบ่งกำลังพลสำรองออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ กำลังสำรองอาสาสมัคร ประเภทพลทหารกองหนุนได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วันในที่ตั้งอย่างต่อเนื่อง และนอกที่ตั้งอีก 16 วัน และหน่วยชำนาญการพิเศษ ต้องได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วันต่อเนื่องในพื้นที่ และ 4 วันนอกที่ตั้ง สำหรับส่วนที่ 2 คือ กำลังสำรองบุคคล จะได้รับการฝึกเบื้องต้น 15 วัน ฝึกภาคสนาม 16 วัน และการฝึกตามวงรอบประจำปีนั้น ถ้าเป็นกำลังสำรองรักษาดินแดน (TA) หน่วยอิสระจะฝึกประจำปีในที่ตั้งอย่างน้อย 12 วัน (ไม่ต่อเนื่อง) และฝึกภาคสนาม 15 วัน (ต่อเนื่อง) หน่วยชำนาญการพิเศษ ฝึกประจำปีในที่ตั้ง 15 วัน (ต่อเนื่อง) และฝึกภาคสนามทั้งหมด 4 วัน และสำหรับกำลังสำรองบุคคล Regular Reserve ฝึกประจำปี ปีละ 15 วัน อีกทั้งการฝึกและศึกษาตามแนวทางรับราชการตามความสมัครใจของแต่ละบุคคล สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีรูปแบบการฝึกที่มีความแตกต่างกันออกไป คือ กำลังสำรองจะได้รับการฝึกศึกษาเป็นรายบุคคลและหน่วย โดยจะแบ่งการฝึกศึกษาออกเป็น ฝึกเป็นรายบุคคล 28 วัน ฝึกการระดมพลเป็นหน่วย 6 ถึง 12 วัน ฝึกความพร้อมรบระยะเวลา 3 วัน โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ฝึกระดมทรัพยากรระยะเวลา 3 วัน โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า การฝึกระดับกองพันจะไม่กระทำทุกปี เนื่องจากงบประมาณจำกัดใช้ เวลาฝึก 12 วัน และการฝึกระดับที่สูงกว่ากองพัน ทำการฝึกที่เป็นลักษณะการฝึกปัญหาที่บังคับการ กล่าวได้ว่าการฝึกของกำลังพลสำรองจะได้รับการฝึกตลอดระยะเวลาที่เป็นกำลังพลสำรองของ หน่วยหรือจนกว่าจะพ้นราชการ และสำหรับเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดการฝึกอบรมสำหรับกำลัง สำรองไว้ ประกอบด้วย การฝึกในระดับบุคคลจะทำการฝึกทั่วประเทศเป็นการฝึกขั้นพื้นฐาน และเป็นหน่วยรวมฝึกปีละประมาณ 26 วัน แยกเป็นการฝึกภาคสนามประมาณ 14 วันต่อเนื่องกัน การฝึกเวลากลางคืนและการฝึกกับกองกำลัง ประจำการเป็นครั้งคราว โดยใช้เวลาในวันหยุด ส่วนประเทศไทย กำหนดให้ทหารกองประจำการได้รับการฝึกอบรม 10 สัปดาห์ โดยแยกออกเป็น ภาคทฤษฎี ทำการสอนให้กับทหารกองประจำการได้รับเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ได้แก่ วิชาการทหารทั่วไป วิชาการใช้อาวุธ วิชายุทธวิธี และภาคปฏิบัติการ เป็นการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการรบ ได้แก่ การฝึก บุคคลทำเบื้องต้น การใช้อาวุธ กล่าวได้ว่า การกำหนดเวลาในการฝึกและอบรมของแต่ละประเทศกับ ประเทศไทยมีความแตกต่างกัน

- หลักสูตร

สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้กำลังพลสำรองทุกคนจะต้องรับการฝึกและอบรมตามหลักสูตรของทางกองทัพ โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการฝึกและอบรมที่มีความชัดเจนและเป็นระบบ รวมถึงรูปแบบ การฝึกภาคปฏิบัติการต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน แต่ในขณะที่ประเทศไทยมี

หลักสูตรการฝึกและอบรม โดยจะกระทำตามหลักสูตรของกองทัพเช่นเดียวกับต่างประเทศ แต่มีความแตกต่างในวิธีการฝึกภาคปฏิบัติที่นั่นพบว่าในปัจจุบันไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้แล้ว

5) การปฏิบัติหน้าที่

การปฏิบัติหน้าที่ หมายความว่า กำลังสำรองทางทหารที่ได้รับการฝึกและอบรม ครบกำหนดพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้น จากการเปรียบเทียบของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย พบว่ามีการกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ ของกำลังพลสำรอง โดยจะมุ่งเน้นการปฏิบัติไปในทางทหารเป็นหลัก และมีการกำหนดขอบเขต ของอำนาจหน้าที่ไว้เป็นกฎหมาย โดยจะแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ของกำลังพลสำรองที่ได้สมัครเข้ามา ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการนั้น พบว่าไม่ได้ กำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารไว้โดยเฉพาะ และไม่มีมีการกำหนดไว้เป็นกฎหมาย

- การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่

การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของ กำลังสำรองนั้น สหรัฐอเมริกาคำหนดรูปแบบของการทำสัญญา ซึ่งมีระยะเวลา 8 ปี แต่สามารถ ต่อสัญญาได้เมื่อครบกำหนด โดยจะต้องพิจารณาจากการประเมินผลงานในด้านต่าง ๆ จากการ ปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร และสหราชอาณาจักร กำหนดเป็นรูปแบบของการทำสัญญาเช่นเดียวกัน แต่จะมีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งแรก 3 ปี และครั้งต่อไปสามารถต่อสัญญาได้ครั้งละ 2-4 ปี ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลไว้ตาม กฎหมายตั้งแต่ 6-23 เดือน หรือจนกว่าอายุไม่เกิน 45 ปี สำหรับเครือรัฐออสเตรเลีย พบว่าไม่ได้ กำหนดระยะเวลาของการปฏิบัติหน้าที่ไว้ และในส่วนของประเทศไทยนั้นกำหนดระยะเวลา ในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการไว้โดยกฎหมายซึ่งมีระยะเวลา 2 ปี

6) สิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์ หมายความว่า การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่เป็นสวัสดิการ เพื่อตอบแทน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายของกำลังสำรองในระหว่างการฝึกอบรมและการ ปฏิบัติหน้าที่ของต่างประเทศกับทหารกองประจำการของประเทศไทย เมื่อนำมาเปรียบเทียบ ในแต่ละด้านของสิทธิประโยชน์ในระหว่างการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ พบว่า

- ด้านการได้รับสิทธิการเลื่อนยศ หมายความว่า การได้รับการแต่งตั้งยศ จ่าตรี ขึ้นไปนั้นพบว่าประเทศไทย สหราชอาณาจักร และเครือรัฐออสเตรเลีย ไม่ได้กำหนดไว้ในขณะที่ สหรัฐอเมริกาคำหนดให้สามารถมีสิทธิได้รับการพิจารณาเลื่อนยศถึงพันโท และสหพันธ์สาธารณรัฐ

เยอรมนี กำหนดให้สามารถมีสิทธิได้รับการพิจารณาเลื่อนยศที่สูงขึ้น ได้ตามผลของการศึกษาและผลการปฏิบัติงาน โดยมีประสบการณ์ในห้วงเวลาเป็นมูลฐานในการพิจารณา

- ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล หมายความว่า การได้รับสิทธิรักษาพยาบาลในระหว่างการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่นั้น พบว่าประเทศไทย กำหนดให้ได้รับสิทธิไว้ ในขณะที่สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย มีการกำหนดให้ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลไว้เหมือนกัน

- ด้านทุนการศึกษาและการได้รับพิจารณาเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย หมายความว่า เป็นการเพิ่มวุฒิทางการศึกษา การทำงาน มีมากขึ้น จึงเป็นสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ การสนับสนุน ซึ่งพบว่าสหรัฐอเมริกา กำหนดมอบสิทธิทางทุนการศึกษาและมีสิทธิได้รับการพิจารณาเข้ามหาวิทยาลัยไว้สำหรับบุคคลที่เข้ามาเป็นกำลังสำรอง ในขณะที่ สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย ไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านเงินค่าตอบแทนประจำเดือนนั้นพบว่าสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทยกำหนดค่าตอบแทนประจำเดือนที่จะได้รับไว้ในขณะที่สหราชอาณาจักร กำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินประจำวัน

- การกำหนดสิทธิประโยชน์ในด้านเบี้ยเลี้ยงการฝึกนั้น พบว่าประเทศไทยไม่ได้กำหนดไว้ แต่กำหนดเป็นเบี้ยเลี้ยงค่าอาหารต่อวันเท่านั้น ในขณะที่สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดให้ได้รับค่าเบี้ยเลี้ยงในการฝึกไว้ตามชั้นยศ

- การกำหนดสิทธิประโยชน์ในด้านเงินค่าตอบแทนการของการเดินทาง พบว่าประเทศไทยไม่ได้กำหนดไว้ ในขณะที่สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และเครือรัฐออสเตรเลีย ได้กำหนดเงินค่าตอบแทนในส่วนนี้ไว้สำหรับกำลังพลสำรองของแต่ละประเทศ

- ด้านเงินโบนัสนั้น พบว่า สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ได้กำหนดให้เป็นสิทธิประโยชน์ของกำลังไว้ ในขณะที่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย ไม่ได้กำหนดไว้

- ด้านการบรรจุในตำแหน่งพิเศษ พบว่าสหรัฐอเมริกา กำหนดให้มีการบรรจุกำลังพลในตำแหน่งพิเศษ เช่น แพทย์ นักบิน ในขณะที่สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทยนั้น พบว่าไม่มีการกำหนดไว้

- ด้านการให้บำนาญ เมื่อนำสิทธิประโยชน์ในด้านนี้มาเปรียบเทียบกัน พบว่า สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทยนั้น พบว่าไม่มีการกำหนดไว้ แต่สำหรับสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ได้รับการพิจารณาการให้บำนาญแก่กำลังพลสำรองที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่หากรับราชการครบตามหลักเกณฑ์

- ด้าน ได้รับความเว้นการต่อภาษีใบขับจี่รถยนต์นั้น สหรัฐอเมริกา กำหนดให้กำลังพลสำรองที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางทหารได้รับสิทธิประโยชน์ในส่วนนี้ ในขณะที่สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย ไม่ได้กำหนดไว้

- ด้าน ได้รับการประกันชีวิตตามวงเงิน สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย ไม่มีการกำหนดถึงสิทธิประโยชน์ในส่วนนี้ไว้ แต่สำหรับสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดการทำประกันชีวิตให้กับกำลังสำรองที่สมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร

- ด้าน ได้รับลดหย่อนภาษี พบว่า สหรัฐอเมริกา กำหนดให้กำลังพลสำรองภายในประเทศที่ปฏิบัติหน้าที่ หรือในระหว่างการถูกระดมพลได้รับการลดหย่อนภาษี ในขณะที่สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย ไม่ได้กำหนดไว้

- ด้าน ได้รับแจกจ่ายเครื่องแต่งกายประจำตัวนั้น ประเทศไทย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และ ประเทศไทย กำหนดให้ได้รับการแจกจ่ายเครื่องแต่งกายประจำตัวทุกคน

- ด้าน การสิ้นสุดการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ ทุกประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และไทยไม่ได้กำหนดถึงสิทธิประโยชน์ที่ กำลังพลสำรองจะได้รับเมื่อปลดจากกำลังสำรอง

7) องค์กรทำหน้าที่การคัดเลือก

เนื่องจากการสำรองกำลังพลเป็นกิจการของกระทรวงกลาโหม ซึ่งเหมือนกันทุกประเทศ ดังนั้นองค์กรที่ทำหน้าที่การคัดเลือกจึงเป็นกระทรวงกลาโหม

จากการเปรียบเทียบกล่าวได้ว่าทั้ง 4 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศไทย ต่างมีหลักเกณฑ์ในการเกณฑ์ทหารในกรณีที่เป็นภาวะไม่ปกติใช้วิธีการเกณฑ์ทหารเป็นกำลังพลในด้านการป้องกันและปราบปรามภัยที่เกิดขึ้น ส่วนในภาวะปกติทุกประเทศยกเว้นประเทศไทยที่ใช้การสมัครใจ ส่วนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ให้เป็นการตอบแทนหรือจูงใจนั้น มีหลายด้านที่เหมือนกันและหลายด้านที่แตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ซึ่งดูได้จากตารางเปรียบเทียบ ตารางที่ 4.2 (ดูตารางที่ 4.2)

สาระสำคัญหลักในการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ของไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ในขณะที่บริบทของการพัฒนาประเทศ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมีการเรียกร้องสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดประกอบกับในปัจจุบัน พ.ศ. 2564 มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ใช้บังคับโดยมีบทบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน

ที่ชัดเจน ดังนั้นจึงสมควรที่จะทำการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหารซึ่งบังคับใช้มาแล้วเป็นเวลานานนับจนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานถึง 67 ปี โดยที่การพัฒนาประเทศจากอดีตเมื่อครั้งมีการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้กับปัจจุบันจะเห็นถึงความแตกต่างกันอย่างมากในทุกด้าน โดยเฉพาะในยุคที่ประเทศใช้ระบบดิจิทัลที่มีความทันสมัย ดังนั้นการวิจัยนี้ได้ยืนยันแล้วจากผลการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ มาแล้วซึ่งจะเป็นคำตอบที่เป็นแนวทางนำไปสู่การกำหนดเป็นโครงสร้างกฎหมายที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ทหารของไทยต่อไป

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบรูปแบบการเกณฑ์ทหารของไทยและต่างประเทศ

รูปแบบการเกณฑ์ทหาร	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	เครือรัฐออสเตรเลีย
หลักการของเกณฑ์ทหาร					
-สถานะไม่ปกติ ใช้ระบบการเกณฑ์ทหาร	✓	✓	✓	✓	✓
-สถานะปกติ มีกฎหมายกำหนด	✓	✗	✗	✗	✗
คุณสมบัติ					
- อายุ 16 ปีขึ้นไป	✗	✗	✓	✗	✗
- อายุ 17 ปีขึ้นไป	✗	✗	✗	✓	✓
- อายุ 18 ปีขึ้นไป	✓	✓	✗	✗	✗
- เพศชาย	✓	✓	✓	✓	✓
- เพศหญิง	✗	✓	✓	✓	✓
การคัดเลือก					
- การขึ้นทะเบียน	✓	✓	✗	✗	✗
- รูปแบบบังคับ	✓	✗	✗	✗	✗
- รูปแบบสมัครใจ	✓	✓	✓	✓	✓
การฝึกอบรม					
- กำหนดระยะเวลาฝึกและอบรม	✓	✓	✓	✓	✓
- มีหลักสูตรการฝึกและอบรม	✓	✓	✓	✓	✓
- การฝึกภาคปฏิบัติการเป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน	✗	✓	✓	✓	✓

รูปแบบการเกณฑ์ทหาร	ประเทศ ไทย	สหรัฐ อเมริกา	สหราชอาณาจักร	สหพันธ์ สาธารณรัฐ เยอรมนี	เครือรัฐ ออสเตรเลีย
การปฏิบัติหน้าที่					
- การปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตที่ กฎหมายกำหนด	✗	✓	✓	✓	✓
- กำหนดระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่	✓	✓	✓	✗	✗
- ไม่กำหนดระยะเวลาปฏิบัติ หน้าที่	✗	✗	✗	✓	✓
- กำหนดเป็นรูปแบบสัญญา	✗	✓	✓	✗	✗
- กำหนดโดยกฎหมาย	✓	✗	✗	✓	✓
สิทธิประโยชน์					
- สิทธิเลื่อนยศ	✗	✓	✗	✓	✗
- สิทธิรักษาพยาบาล	✓	✓	✓	✓	✓
- สิทธิทางทุนการศึกษาและ การพิจารณาเข้ามหาวิทยาลัย	✗	✓	✗	✗	✗
- ได้รับค่าตอบแทนประจำเดือน	✓	✓	✗	✓	✓
- ได้รับค่าตอบแทนประจำวัน	✗	✗	✓	✗	✗
- ได้รับเบี้ยเลี้ยงการฝึก	✗	✓	✓	✓	✓
- ได้รับเงินค่าตอบแทนในการ เดินทาง	✗	✓	✓	✓	✓
- ได้รับเงินโบนัส	✗	✓	✓	✗	✗
- ได้รับบรรจุในตำแหน่งพิเศษ	✗	✓	✗	✗	✗
- ได้รับพิจารณาการให้บำนาญ	✗	✓	✗	✗	✗
- ได้รับยกเว้นการต่อภาษีใบขับขี่ รถยนต์	✗	✓	✗	✗	✗
- ได้รับการประกันชีวิตตามวงเงิน	✗	✓	✗	✗	✗
- ได้รับการลดหย่อนภาษี	✗	✓	✗	✗	✗
- ได้รับแจกจ่ายเครื่องแต่งกาย	✓	✓	✓	✓	✓

รูปแบบการเกณฑ์ทหาร	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สหราชอาณาจักร	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	เครือรัฐออสเตรเลีย
- ดัชนีการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่	✗	✗	✗	✗	✗
องค์กรดำเนินการคัดเลือก					
- กระบวนการโหม	✓	✓	✓	✓	✓

4. โครงสร้างรูปแบบการเกณฑ์ทหารแนวใหม่

จากผลของการวิเคราะห์ในข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 3 พบว่าการเกณฑ์ทหาร ยังคงมีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศของแทบทุกประเทศทั่วโลกแม้จะมีรายละเอียดของรูปแบบการเกณฑ์ทหารที่มีความแตกต่างกันบ้าง แต่ก็อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน คือ การมีกำลังพลสำรองพร้อมที่จะรับใช้ประเทศยามที่ประเทศต้องการ ซึ่งประเทศไทยก็ใช้หลักเกณฑ์เช่นนี้เหมือนกัน เพียงแต่รูปแบบการเกณฑ์ทหารของไทยยังไม่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของประเทศเนื่องจากใช้กฎหมายที่ใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 และยังไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่ประการใดและได้ใช้รูปแบบนี้มาแล้วเป็นเวลา 67 ปีทั้ง ๆ ที่บริบทของประเทศในด้านสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ดังนั้นในแนวคิดของการวิจัยนี้จึงกำหนดเป้าหมายในการหาคำตอบถึงรูปแบบของระบบการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันและอนาคตด้วยการจัดทำการศึกษาพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ใหม่โดยยึดเอาขั้นตอนของกระบวนการเกณฑ์ทหารที่ไม่เหมาะสมมาปรับปรุงแก้ไข ส่วนขั้นตอนที่ยังคงมีความเหมาะสมก็จะยังคงไว้ในกฎหมาย

จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า รูปแบบกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารนั้น ประกอบด้วยขั้นตอน

- คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร
- การลงบัญชีทหารกองเกิน
- ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร
- วิธีการคัดเลือก
- กระบวนการฝึกอบรมและการปฏิบัติหน้าที่
- ความรับผิดชอบ

- สิทธิประโยชน์ และ
- องค์กรดำเนินการเกณฑ์ทหาร

จากขั้นตอนดังกล่าวนี้ มีขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสมกับขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่สมควรปรับปรุงใหม่ แยกได้ดังนี้

4.1 ขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสม

ขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่เหมาะสม หมายความว่า เป็นขั้นตอนที่มีการดำเนินการตามกฎหมาย และมีกฎหมายกำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งจากการวิเคราะห์ของการวิจัยพบว่าขั้นตอนดังกล่าวนี้มีความเหมาะสม ซึ่งในการวิจัยจะคงไว้ในตัวกฎหมายประกอบด้วย

4.1.1 คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร

อายุของผู้ถูกเกณฑ์ทหารเป็นคุณสมบัติประการแรกที่มีความสำคัญซึ่งในต่างประเทศจะกำหนดอายุของกำลังพลทางทหารเข้ามาทำหน้าที่ในรูปแบบของกำลังสำรอง โดยสหราชอาณาจักรกำหนดอายุ 16 ปี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดอายุ 17 ปี เครือรัฐออสเตรเลีย กำหนดอายุ 17-24 ปี และสหรัฐอเมริกา กำหนดอายุ 18-26 ปี สำหรับประเทศไทยกำหนดอายุ 18-30 ปี เข้าเป็นทหารกองประจำการ เห็นได้ว่า ทั้งกฎหมายของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ทางราชการทหาร โดยการกำหนดช่วงอายุไว้เป็นมาตรฐานสากล จึงส่งผลให้การกำหนดคุณสมบัติ ด้านอายุ ยังคงมีความเหมาะสมอยู่ในปัจจุบัน

4.1.2 ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร

การที่กฎหมายว่าด้วยรับราชการทหารได้เปิดโอกาสให้สิทธิแก่บุคคลบางประเภทที่จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเกณฑ์ทหารมีด้วยกัน 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ไม่ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการทั้งในยามปกติและในยามสงคราม เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีสมณศักดิ์ทางศาสนา หรือเป็นบุคคลที่มีร่างกายพิการทุพพลภาพ หรือเป็นบุคคลชนชาวเผ่าต่าง ๆ ซึ่งไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นทหารได้ ทางราชการจึงไม่ประสงค์ที่จะให้บุคคลประเภทนี้เป็นทหาร จึงทำให้บุคคลที่อยู่ในฐานะข้อนี้ จึงไม่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร

ประการที่สอง เมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่เรียกมาตรวจเลือกรับราชการทหารเฉพาะในยามปกติเท่านั้น เพราะฉะนั้นบุคคลที่อยู่ในฐานะต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงไม่ต้องรับราชการทหาร เว้นแต่บุคคลที่ได้ยกเว้นให้เฉพาะในยามปกติเท่านั้น เมื่อประเทศอยู่ในสภาวะสงครามหรือมีภัยทางด้านความมั่นคงจะต้องถูกเรียกเข้ามาเป็นทหาร

กล่าวได้ว่า ข้อยกเว้นการเกณฑ์ทหาร ประกอบด้วย การไม่ต้องรับราชการทหารกองประจำการในยามปกติและยามสงคราม และเมื่อลงบัญชีทหารกองเกินแล้วไม่ต้องเรียกเกณฑ์

ในยามปกติ จึงเป็นขั้นตอนที่เหมาะสมและมีความจำเป็นต่อความมั่นคงของประเทศ รวมถึงเป็นการยืนยันสิทธิของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในการได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับการศึกษาเป็นทหารกองประจำการ

4.1.3 องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก

ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ได้ให้อำนาจแก่กระทรวงกลาโหมเป็นองค์กรภาครัฐมีหน้าที่ในการกำหนดขอบเขตนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชการทางทหาร และมอบหมายให้กองทัพเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีเจ้าหน้าที่สัสดีเป็นผู้ปฏิบัติในราชการทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มีภารกิจดำเนินการเพื่อให้ได้ชายที่มีสัญชาติไทยมาเป็นทหาร ตั้งแต่ขั้นตอนการทำบัญชีเรียกชายไทยมาแสดงตนเพื่อลงบัญชีเป็นทหารกองเกิน และรับหมายเรียกเกณฑ์เพื่อตรวจเลือกทหารกองเกินเข้าประจำการ อีกทั้งกระทรวงกลาโหมยังมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเลือกทหารกองประจำการ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการและเจ้าหน้าที่สัสดีจึงมีความสำคัญต่อการได้มาของทหารกองประจำการ

กล่าวได้ว่า องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคัดเลือก จึงมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความสอดคล้องกับต่างประเทศที่ให้กระทรวงกลาโหมเป็นองค์กรหลักที่กำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชการทางทหาร โดยจะมอบหมายให้กองทัพเป็นผู้ดำเนินการในการคัดเลือกคนเข้ากองประจำการ

4.2 ขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่สมควรปรับปรุงใหม่

ขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่สมควรปรับปรุงใหม่ หมายความว่า เป็นขั้นตอนที่การวิจัยกำหนดไว้สำหรับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ประกอบด้วย

4.2.1 คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร

คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหารนอกจากจะกำหนดคุณสมบัติด้านอายุที่การวิจัยเห็นว่ากฎหมายไทยกำหนดไว้เหมาะสมแล้ว ยังมีคุณสมบัติในเรื่องเพศของผู้ที่จะเข้าระบบการเกณฑ์ทหารเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการทหารที่กำหนดให้เป็นเพศชายนั้น ในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และเครือรัฐออสเตรเลีย จะรับสมัครบุคคลทั้งเพศชายและหญิง ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะรับสมัครจากเพศชาย และประเทศไทยจะรับสมัครบุคคลเพศชายเข้ามาเป็นทหารกองประจำการเท่านั้น กล่าวได้ว่า การกำหนดเพศของประเทศไทยนั้น เป็นการกำหนดลักษณะเฉพาะประจำตัวก่อนเรียกเข้ารับการศึกษาคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ ซึ่งกำหนดให้ทหารกองประจำการมีสถานะทางเพศเป็น “ชาย” ที่ไม่ได้ให้คำนิยามไว้จึงเป็นปัญหาในปัจจุบันเนื่องจากเพศสภาพของการเป็นชายในอดีตแตกต่างจากปัจจุบันที่มีกลุ่มชายที่มีความหลากหลายทางเพศหมายความว่า มีชายไทยที่เป็นกลุ่มสิ่รุงหรือกลุ่มหลากหลายทางเพศที่โดยสรีระเป็นชายเหมือนชายทั่วไปแต่จิตใจกลับนิยมเพศชาย

เหมือนกันและมีชายหลายรายที่ได้แปลงเพศเป็นหญิงแต่ตามกฎหมายก็ยังถือว่าเป็นชายอยู่จึงต้องมีหน้าที่เป็นทหารกองประจำการ จึงเป็นปัญหาในขณะฝึกองบรม

ดังนั้น ประเด็นแรกที่เหมาะสมควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดคำนิยาม “ชายไทย” ให้มีความชัดเจน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะต้องเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ คือ

“ชายไทย” หมายความว่า ผู้ที่มีเพศเป็นชายโดยสรีระและมีจิตใจเป็นชาย

4.2.2 วิธีการคัดเลือก

- การลงบัญชีทหารกองเกิน

การลงบัญชีทหารกองเกิน หมายถึง การขึ้นชื่อนามจำนวนของชายไทยที่มีสัญชาติเป็นไทย ซึ่งเป็นขั้นตอนการลงบัญชีเป็นทหารกองเกินก่อนเข้ารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ จึงเป็นวิธีที่เสมือนกับการควบคุมกำลังพลสำรองไว้ในสภาวะปกติของประเทศซึ่งประเทศไทยมีการดำเนินการเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้มีการควบคุมกำลังพล โดยให้ประชาชนซึ่งเกิดภายในประเทศในเวลาปกติต้องไปขึ้นทะเบียนแสดงตนไว้ เพื่อเป็นการขึ้นชื่อนามจำนวนของชายไทยที่มีสัญชาติไทยต้องมีหน้าที่ไปลงบัญชีเป็นทหารกองเกินและเข้ารับหมายเรียกเกณฑ์เมื่อมีอายุครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้กับเจ้าหน้าที่สถิติในการกำหนดยอดจำนวนทหารกองประจำการที่สมัครซึ่งในแต่ละเขตพื้นที่อาจมีจำนวนผู้สมัครตามที่กำหนดไว้ บางเขตพื้นที่อาจมีจำนวนผู้สมัครมากหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ก็ได้ วิธีการนี้จึงน่าจะเป็นช่องทางให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบในการแสวงหาประโยชน์จากผู้ที่ไม่สมัครใจที่จะต้องถูกใช้วิธีการจับฉลากเข้ารับการเกณฑ์ทหารได้ โดยใช้วิธีการโยกย้ายสำมะโนครัวจากพื้นที่ที่มีความต้องการผู้สมัครทหารกองประจำการที่ยังขาดอยู่ไปยังภูมิลำเนาที่มีผู้สมัครทหารกองประจำการเต็มจำนวนแล้ว เมื่อถึงกำหนดวันเข้ารับการตรวจเลือกทหารกองประจำการก็ไม่ต้องจับฉลากเพราะเป็นพื้นที่ที่มีทหารกองประจำการเต็มจำนวนแล้ว จึงทำให้รอดพ้นจากการเป็นทหารกองประจำการ

ปัญหาจากการโยกย้ายภูมิลำเนานี้เกิดจากการที่กฎหมายปัจจุบันกำหนดให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้ปกครองซึ่งอาจมีการเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้ทำให้เป็นช่องทางของการหลีกเลี่ยงด้วยการขอย้ายภูมิลำเนาเพื่อผลดังกล่าว ดังนั้นการแก้ไขกฎหมายจึงต้องแก้ที่ต้นเหตุของปัญหาคือการย้ายภูมิลำเนาเมื่อจะมีการลงทะเบียนทหารกองประจำการด้วยการแก้ไขกฎหมายหากตรวจพบว่ามีการย้ายภูมิลำเนาภายในระยะเวลา 6 เดือนก่อนการลงบัญชีทหารกองเกิน ให้กลับไปใช้สิทธิในภูมิลำเนาเดิม

นอกจากนี้เพื่อให้เกิดผลในการบังคับใช้กฎหมายก็สมควรที่จะกำหนดโทษสำหรับเจ้าหน้าที่สถิติหากพบว่ามีการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบให้เกิดการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อให้มีการย้ายภูมิลำเนา หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับ

ตนเอง หรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือในกระบวนการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ จะต้องรับโทษตามหมวดความรับผิดชอบ

การลงบัญชีทหารกองเกินที่เป็นปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ กฎหมายกำหนดให้ชายไทยต้องไปลงบัญชีเป็นทหารกองเกินที่อำเภอตามภูมิลำเนาของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ จึงทำให้ผู้ที่มาลงบัญชีจำนวนมากยังไม่เข้าใจ และเกิดความสับสนในวิธีปฏิบัติตามหน้าที่ที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าตนจะต้องเข้าไปลงบัญชี ณ สถานที่ใดที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงส่งผลให้ชายไทยจำนวนมากต้องเดินทางไปยังภูมิลำเนาหลายแห่งเพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน จึงเกิดเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากบางคนมาทำงานต่างพื้นที่ ก็จะต้องกลับไปยังต่างจังหวัดเพื่อลงบัญชีตามสถานที่ที่กำหนดไว้ และบางคนไปลงทะเบียนไม่ทันตามที่กำหนดไว้ จึงทำให้ต้องถูกดำเนินคดีในข้อหาหลีกเลี่ยงจัดขึ้นไม่ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ปัญหานี้การวิจัยเห็นว่าหากจะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายก็สมควรที่จะกำหนดให้ถือเอาที่อยู่ตามทะเบียนบ้านของบุคคลเป็นภูมิลำเนาทหาร

- การคัดเลือก

การคัดเลือกทหารกองประจำการ เป็นวิธีการตรวจคัดเลือกคนเข้ากองประจำการ ด้วยวิธีการปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และคัดบุคคลที่ไม่ต้องการออก ด้วยวิธีการเรียกเข้ามาตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ 2 วิธี คือ

1) การตรวจร่างกายและสุขภาพ

สำหรับวิธีการเรียกมาตรวจคัดเลือกที่มีปัญหานั้น ชายไทยมีหน้าที่ต้องเข้ารับการตรวจร่างกาย และคณะกรรมการตรวจคัดเลือกจะแบ่งคนออกเป็น 4 จำพวก ซึ่งสามารถเป็นช่องทางที่เจ้าหน้าที่แสวงหาประโยชน์จากผู้ที่ต้องการหลีกเลี่ยงการรับราชการทหารได้ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ไม่มีการตรวจสอบ จึงใช้วิธีการให้ระบุในใบตรวจร่างกายว่าเป็นผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย หรือให้ระบุว่าเป็นโรคที่ไม่สามารถรับราชการทหารได้ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง จึงเป็นช่องทางให้ผู้ที่ต้องการหลีกเลี่ยงการเข้ารับราชการทหารกองประจำการอาจไปรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนได้ เนื่องจากในกฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าในการตรวจร่างกายเพื่อขอใบรับรองแพทย์นั้นจะต้องมาจากโรงพยาบาลที่ทางภาครัฐที่กำหนดไว้เท่านั้น จึงทำให้ผู้หลีกเลี่ยงรับราชการทหารตามที่กล่าวมารอดพ้นจากการเป็นทหารกองประจำการ

ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ กำหนดให้การตรวจร่างกายและสุขภาพเพื่อขอใบรับรองแพทย์ ต้องมาจากโรงพยาบาลภาครัฐ

2) การเตรียมผลาก เพื่อให้จับผลาก

กระบวนการจัดเตรียมและตรวจสอบผลากที่เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อาจเป็นช่องทางการแสวงหาประโยชน์ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่สัสดีประจำหน่วยตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ จึงไม่พบว่ามี การตรวจสอบความชอบในการทำหน้าที่ของสัสดีในการจัดเตรียมผลากใบคำใบแดง การตรวจสอบผลากใบคำใบแดง ซึ่งเป็นการบอกไม่ได้ว่าจำนวนที่ถูกต้องนั้นเป็นจริงหรือเท็จเพียงใด และไม่มี การประกาศยอดจำนวนคนที่ได้สุดท้ายว่าพร้อมแล้วทั้งหมดมีจำนวนเท่าไร และจำนวนคนที่กำหนดไว้สำหรับหน่วยนี้คือกี่คน จึงเป็นไปได้ว่าคนที่จับได้ใบคำใบแดงอาจจะมีจำนวนมากกว่าความเป็นจริงตามที่ต้องการ ส่งผลให้สามารถใช้เป็นช่องทางในการเจรจาหลังจากการนั้นเพื่อต่อรองผลประโยชน์ตอบแทนที่อาจกระทำโดยการเปลี่ยนจากใบแดงเป็นใบดำ

ปัญหาดังกล่าวจึงอยู่ที่ การตรวจสอบความชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในส่วนนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่มีความโปร่งใสสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล อันเป็นหลักการที่สำคัญที่ภาครัฐใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้เกิดการบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย คือ การพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงยั่งยืนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 วรรคแรก จึงส่งผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการวิธีการคัดเลือกคนเข้ากองประจำการ

ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการตรวจเลือกทหารกองประจำการ

4.2.3 กระบวนการ

การฝึกและอบรม เป็นขั้นตอนภายหลังจากได้รับบุคคลเข้ามาเป็นทหารกองประจำการแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการฝึกพัฒนาเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติทั้งบุคคลลักษณะทางการทหารที่มีความสำคัญต่อความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นทหารกองประจำการ จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ หากได้รับการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน และมีความสอดคล้องกับต่างประเทศ ควบคู่กับหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่ที่ด้วยการพัฒนาขีดความสามารถทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Capability) จะเกิดประสิทธิภาพในระดับมืออาชีพ การฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่ แยกกระบวนการ ดังนี้

1) หลักสูตรการฝึกอบรม

หลักสูตรการฝึกอบรมที่ดำเนินการ ในปัจจุบันกำหนด โดยฝ่ายทหารจึงมุ่งเน้นไปในทางการสร้างความเป็นมืออาชีพทางการทหารมากกว่าทำให้เป็นปัญหาต่อทหารกอง

ประการเมื่อพิจารณาหน้าที่นี้แล้วจะขาดองค์ความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้เพื่อการประกอบอาชีพที่ไม่ใช่การเป็นทหารอาชีพ นอกจากนี้ความเข้มงวดของการฝึกที่อาศัยความอดทนและความแข็งแกร่งเป็นสาระสำคัญทำให้การฝึกอบรมอาจจะกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของทหารที่ฝึกได้ นอกจากนี้ยังอาจจะกระทบต่อหลักนิติธรรมที่คุ้มครองสิทธิของมนุษย์ทุกคนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 ในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่หลักสูตรจะต้องถ่วงดุลความชอบด้วยหลักการฝึกอบรมกับความชอบด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ การที่รัฐจะวางกฎเกณฑ์หรือใช้อำนาจใด ๆ เพื่อบรรลุซึ่งประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของรัฐได้นั้น จะต้องเลือกวิธีการหรือมาตรการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรตามหลักการแล้วมักจะเป็นหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการของผู้จัดทำเป็นหลักนั้นก็คือเมื่อจัดทำโดยฝ่ายทหารย่อมหมายความว่าหลักสูตรที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของฝ่ายทหารที่มุ่งจะสร้างความเข้มแข็งอดทนให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไข โดยการให้ผู้ที่ทำหน้าที่จัดทำหลักสูตรมีความหลากหลายมากขึ้นได้เข้าร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตร เช่น เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านการพัฒนา และ ประชาชนผู้เคยเป็นทหารกองประจำการ และหลักสูตรที่ใช้ฝึกให้รวมถึงความรู้ด้านประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ประเพณีทางทหารแบบสากล กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทหาร และต้องครอบคลุมไปถึงหลักสูตรที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต และอาชีพของทหารกองประจำการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงเมื่อปลดประจำการแล้ว โดยหลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติการ

ในส่วนของการฝึกภาคปฏิบัติการนั้น เป็นหน้าที่ของ ครุนายสิบ และครุทหารใหม่ ที่มาจากการแต่งตั้งจากผู้บังคับหน่วยทหารนั้นจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์การฝึกที่ชัดเจนรวมทั้งการให้ข้อมูลด้านการล่วงละเมิดสิทธิของผู้เข้ารับการฝึกกับความรับผิดชอบจากการฝึกด้วยวิธีการที่รุนแรงโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งตรวจสอบได้จากองค์กรภายนอกที่จัดตั้งโดยปลัดกระทรวงกลาโหม

2) ขอบเขตแห่งหน้าที่ของทหารกองประจำการ

การปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการในปัจจุบัน กำหนดขอบเขตหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของการเกณฑ์ทหารก็เพื่อที่จะเข้ามาฝึกอบรมเตรียมความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่รับใช้ประเทศชาติในกรณีที่เกิดภัยสงครามขึ้น ทหารกองประจำการจึงเป็นกำลังหลักของกองทัพที่มีบทบาทสำคัญมากแก่ประเทศชาติ ทั้งในเรื่องการปกป้องเอกราช ปกป้องการรุกรานอำนาจอธิปไตยของต่างชาติที่จะเข้ามายึดครองประเทศ แต่ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันก็คือความชัดเจนในขอบเขตแห่งหน้าที่ของทหารกองประจำการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดความชัดเจน

เกี่ยวกับหน้าที่ของทหารกองประจำการตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 จึงส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการที่เกิดจากการทำงานในลักษณะเป็นงานที่ไม่ใช่ทางทหารอย่างแท้จริง เช่น เป็นคนทำสวน เป็นคนทำความสะอาดและดูแลที่พักอาศัยของนายทหาร โดยอ้างว่าเพื่อที่จะให้รู้จักงานในลักษณะการให้บริการ ทั้ง ๆ ที่งานเช่นนี้ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับการฝึกให้เป็นทหารกองประจำการ จึงส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการอาจขัดแย้งต่อการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนอย่างสอดคล้องกับหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมาตรฐานตามพันธสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) ข้อ 8 (3) การเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานมิได้ จึงส่งผลให้สังคมและผู้เกี่ยวข้องเกิดความสงสัยและความคลางแคลงใจต่อความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารกองประจำการ อีกทั้งยังส่งผลให้ขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้าเป็นทหารกองประจำการ

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดให้ทหารกองประจำการมีหน้าที่เฉพาะงานที่มีลักษณะในทางทหารอย่างแท้จริง และกำหนดห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นใดให้ทหารกองประจำการทำงานในลักษณะที่เป็นการรับใช้ส่วนตัวหรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการละเมิดต่อร่างกายหรือจิตใจ หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นข้าราชการ ให้ถือว่ากระทำความผิดวินัยร้ายแรง

4.2.4 ความรับผิดชอบ

กระบวนการที่เป็นขั้นตอนของการได้มาของทหารกองประจำการนั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อผู้รับการฝึกเป็นทหารกองประจำการจากผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม แต่ก็ป็นสาเหตุที่สร้างความเสียหายให้แก่ผู้เป็นทหารกองประจำการ หรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ อาจมีการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบแสวงหาผลประโยชน์ จึงถือว่าการกระทำที่จะต้องมีความรับผิดชอบเกิดขึ้น ดังนั้นในเรื่องความรับผิดชอบแยกเป็น ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ และเหตุที่ต้องรับผิดชอบ ดังนี้

1) สัสดี และคณะกรรมการตรวจคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร

สัสดี เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหาร โดยมีคณะกรรมการตรวจคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ชายไทยผ่านการคัดเลือกให้เป็นทหารประจำการหรือไม่ซึ่งในขั้นตอนนี้มักจะพบว่ามิชายไทยที่ต้องการเข้าเป็นทหารประจำการกับไม่ต้องการผ่านการคัดเลือกจึงทำให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อช่วยให้ผู้ที่ไม่ต้องการผ่านการคัดเลือกบรรลุเป้าหมายได้ เช่น การใช้วิธีการให้ระบุในใบตรวจร่างกายของผู้เข้าตรวจคัดเลือกกว่า มีความผิดปกติทางร่างกาย (ติ 1 ประเภท 2) ดังรายละเอียดที่ได้วิเคราะห์

แล้ว ซึ่งการใช้อำนาจหน้าที่เช่นนี้ย่อมเป็นความผิดฐานใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบเยียดบังผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ซึ่งกำหนดให้เป็นความผิดอาญาที่มีโทษตามมาตรา 157 คือต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ยังจะต้องถูกดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่ง สัสดีเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งไม่เกิน ซี 8 จึงจะถูกดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เพื่อทำการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 สำหรับคณะกรรมการ คือ คณะกรรมการตรวจคัดเลือกเพื่อทำการตรวจคัดเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการนั้นถือว่าการที่ปล่อยให้เกิดปัญหาการทุจริตขึ้นย่อมมีความรับผิดชอบด้วยในฐานะการปล่อยปละละเลย มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และเนื่องจากเป็นนายทหารระดับสูงมีตำแหน่งสูงกว่า ซี 8 จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการไต่สวนข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

จึงกล่าวได้ว่าในขั้นตอนการคัดเลือกนี้หากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบยอมต้องรับผิดชอบทั้งโทษทางอาญา และโทษทางวินัยด้วย

ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไข คือ การกำหนดความรับผิดชอบสำหรับเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดในด้านการทุจริตกระบวนการคัดเลือก โดยกำหนดให้ บุคคลใดกระทำการทุจริตในกระบวนการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือในกระบวนการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ โดยกำหนดให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

2) ครูฝึก

ครูฝึก เป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการฝึกอบรมทหารกองประจำการในภาคปฏิบัติการ โดยมีขั้นตอนการฝึกภาคปฏิบัติ เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะฝึกให้ทหารกองประจำการใหม่มีความรู้และความอดทนที่จะสร้างความเข้มแข็ง ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ในขั้นตอนนี้มักจะพบว่าทหารกองประจำการใหม่ได้รับการฝึกหนักตลอด 10 สัปดาห์ เพื่อที่จะสร้างให้ทหารมีกำลังที่แข็งแรง อดทน และเน้นการฝึกภาคปฏิบัติกลางแจ้งที่เข้มงวดโดยไม่สนใจหรือคำนึงถึงพื้นฐานสภาพร่างกายและสุขภาพของทหารกองประจำการใหม่ จึงใช้วิธีการที่เหมือนกันกับทุกคน ทำให้บางคนไม่สามารถทนรับสภาพได้จึงถูกลงโทษ หรือที่เรียกว่า “ซ่อม” ในลักษณะและวิธีการที่รุนแรง

เพื่อแสดงถึงความเด็ดขาดของครูฝึกและเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ทหารคนอื่น ซึ่งหากเป็นการกระทำที่เจตนาให้เกิดความรุนแรงโดยไม่คำนึงถึงความแข็งแรงที่สามารถทนรับได้หรือไม่ จนทำให้เกิดบาดเจ็บหรือกระทบต่อร่างกาย และสุขภาพจนบางครั้งถึงแก่ชีวิตในลักษณะของการมีเจตนาทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290 ประกอบมาตรา 59 ถือว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาถึงเห็นผลเป็นความผิดทางอาญาที่มีโทษตามมาตรา 290 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีถึงห้าปี ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 289 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี นอกจากนี้ ยังจะต้องถูกดำเนินความผิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด มาตรา 420 คือ การต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และถือว่าเป็นความผิดวินัยด้วย ซึ่งอาจจะมีข้อท้วงติงว่ากระทำการตามหน้าที่ แต่ก็เป็นการใช้อำนาจหน้าที่เกินกว่าเหตุ

จึงกล่าวได้ว่าในขั้นตอนการฝึกอบรมภาคปฏิบัติการนี้หากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบต้องรับผิดชอบทั้งโทษทางอาญา และ โทษทางวินัยด้วย

ดังนั้น ในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไข คือ การกำหนดความรับผิดชอบสำหรับการกระทำต่อทหารกองประจำการในระหว่างการฝึกอบรมจากครูผู้ฝึก ด้วยวิธีทารุณ โหดร้ายหรือทรมาณ ส่งผลให้ทหารกองประจำการได้รับบาดเจ็บ พิการ ทุพพลภาพ หรือบาดเจ็บสาหัสจนเสียชีวิต โดยกำหนดให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

3) ผู้เข้ารับราชการทหารกองประจำการ

ชายไทยทุกคนมีหน้าที่เข้ารับการตรวจคัดเลือกกรับราชการทหารกองประจำการตามคุณสมบัติที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นย่อมส่งผลให้มีชายไทยที่ไม่พึงประสงค์จะเข้ารับการตรวจคัดเลือกเพื่อทำหน้าที่เป็นทหารกองประจำการนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงและหาช่องทางหลีกเลี่ยงภายใต้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ เช่น การหลีกเลี่ยงไม่ไปขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ ไม่ไปรับหมายเรียก หรือกรณีที่ได้ลงทะเบียนทหารกองเกินและรับหมายเรียกแล้วแต่ไม่เข้าไปรับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ หรือพยายามนำพยานหลักฐานเท็จที่แสดงความเจ็บป่วยทางกาย ทางจิต หรือ อาจใช้วิธีการยอมจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกเกณฑ์ทหาร การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 ซึ่งมีวิธีการหลีกเลี่ยงและอัตราโทษที่ได้รับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตามแต่กรณี ดังนี้

1. วิธีการที่ทำให้ไม่ได้รับการคัดเลือกทหารกองประจำการ

กรณีที่ 1 ชายไทยไม่มาลงทะเบียนทหารกองเกินตามมาตรา 16 หรือมาลงทะเบียนคราวหลังตามมาตรา 18 หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นนายอำเภอสามารถเรียกบุคคลที่ได้ลงทะเบียนทหารกองเกินไว้แล้ว ไปแสดงตนเพื่อลงทะเบียนทหารกองใหม่ตามมาตรา 19 หรือบุคคลใดที่กำหนดฐานะ

ไว้หลีกเลี่ยงไม่ยอมลงบัญชีทหารกองเกินตามมาตรา 21 หรือชายไทยได้ลงทะเบียนทหารกองเกินไว้แล้วแต่มิได้มารับหมายเรียกเกณฑ์ตามมาตรา 25

กรณีที่ 2 ถ้าก่อนที่เจ้าหน้าที่ยกเรื่องขึ้นพิจารณาความผิด บุคคลนั้นได้มาขอลงบัญชีทหารกองเกินหรือขอลงบัญชีทหารกองเกินใหม่ หรือมาขอรับหมายเรียกที่อำเภอด้วยตนเอง หรือให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแทนตน

กรณีที่ 3 ชายไทยได้ลงบัญชีทหารกองเกินและรับหมายเรียกเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว แต่หลีกเลี่ยงไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือกทหารกองประจำการ หรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือก หรือกลับก่อนที่การคัดเลือกยังไม่แล้วเสร็จตามมาตรา 28 ทวิ หรือใช้วิธีการหลีกเลี่ยงด้วยประการใด ๆ ก็ตามไม่ว่าจะเป็นการให้ผู้อื่นเข้ารับราชการแทน หรืออาจเป็นการเรียก รับ หรือยอมที่จะรับผลประโยชน์ตอบ

2. อัตราโทษที่ได้รับตามที่กฎหมายกำหนดไว้

กรณีที่ 1 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีที่ 2 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีที่ 3 คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี

กล่าวได้ว่าจากวิธีการที่ทำให้ไม่ได้รับการคัดเลือกทหารกองประจำการทั้ง 3 กรณี เป็นกระบวนการวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือการไม่ต้องการที่จะเข้ารับราชการเป็นทหารกองประจำการ โดยการใช้วิธีหลีกเลี่ยงใน 3 กรณีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันจึงน่าที่จะมีความผิดและรับโทษเท่ากัน แต่กฎหมายกลับกำหนดโทษที่แตกต่างกัน นอกจากนี้หากพิจารณาอัตราโทษที่มีโทษอาญานั้น โดยหลักการของการกำหนดโทษอาญาก็เพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้หลายจำเพื่อจะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีกและเป็นเยี่ยงอย่างสำหรับผู้อื่นที่จะไม่ทำความผิดเช่นเดียวกัน ส่วนโทษทางแพ่งเป็นการใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ในเชิงการลงโทษที่ต้องคำนึงถึงค่าของเงินและภาวะเศรษฐกิจในช่วงที่กฎหมายใช้บังคับ ซึ่งกฎหมายว่าด้วยรับราชการทหารฉบับนี้ตราขึ้นมาในปี พ.ศ. 2497 เป็นช่วงที่ค่าของเงินต่ำกว่าปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2564 มาก ดังนั้นอัตราโทษปรับจึงไม่เป็นที่เกรงกลัวต่อการทำผิด ดังนั้นในประเด็นนี้การวิจัยจึงกำหนดให้เป็นประเด็นในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยการเพิ่มโทษจำคุก และ โทษปรับ และให้อัตราโทษของการกระทำผิดทั้ง 3 เป็นอัตราโทษเดียวกัน คือ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย และสามารถป้องกันต่อการหลีกเลี่ยงไม่เข้ารับราชการทหารกองประจำการที่อาจเกิดขึ้นได้ อีกทั้งส่งผลให้การปรับอัตราโทษดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับปัจจุบัน

4.2.5 สิทธิประโยชน์

สิทธิประโยชน์ของทหารกองประจำการ เป็นสิ่งที่รัฐจัดให้สำหรับบุคคลที่เข้ามาเป็นทหารกองประจำการเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในระหว่างการเป็นทหารประจำการและเพื่อตอบแทนที่เข้ามาปฏิบัติการในระหว่างนั้นซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร พ.ศ. 2521 และประกาศกองทัพว่าด้วยเรื่องชี้แจงการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ประจำปี 2564 กำหนดไว้ให้เป็นสิทธิประโยชน์ในช่วงเวลาดังกล่าว แต่การวิจัยกลับมีแนวคิดที่ว่า สิทธิประโยชน์เป็นประโยชน์ตอบแทนการสูญเสียผลประโยชน์ และโอกาสในระหว่างการเป็นทหารกองประจำการ ดังนั้นสิทธิประโยชน์จึงควรจะมีให้ใน 2 ระยะเวลา คือ

1) สิทธิประโยชน์ในช่วงการเป็นทหารกองประจำการ

สิทธิประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ตอบแทนผู้เข้าสู่อุตสาหกรรมทหารกองประจำการ ซึ่งกำหนดเป็นสวัสดิการที่ทางราชการจัดให้แก่บุคลากรที่เป็นการตอบแทนต่อการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นเงินและสวัสดิการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตและเป็นขวัญกำลังใจของบุคลากร โดยสวัสดิการของทหารกองประจำการที่ได้รับคือ

(1) สิทธิประโยชน์ระหว่างการปฏิบัติการ

- เงินเดือนรวมกับเบี้ยเลี้ยงประจำ

ปัจจุบันทหารกองประจำการได้รับค่าตอบแทน โดยแยกเป็น เงินเดือน 1,630 บาท เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวคนละ 5,394 บาทต่อเดือน เบี้ยเลี้ยงเดือนละประมาณ 2,880 บาท หรือวันละ 96 บาทต่อวัน ซึ่งรวมค่าตอบแทนทั้งหมดแล้วจะได้รับไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท

เมื่อพิจารณาถึงสภาพการณ์ของเศรษฐกิจในปัจจุบันพบว่าสิทธิประโยชน์ที่ได้รับตามข้อนี้ไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากภาระที่จะต้องเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็นทหารกองประจำการส่งผลให้เสียโอกาสในการทำงานตามปกติ ซึ่งเมื่อเทียบกับอัตราที่ได้กับแรงงานขั้นต่ำ ปัจจุบันนี้ได้รับจำนวน 300 บาท ต่อวัน ซึ่งเท่ากับเดือนละ 15,000 บาท ในขณะที่บางคนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เงินเดือนที่จะได้รับมากกว่าขั้นต่ำอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นถ้าไม่ต้องมาทำหน้าที่เป็นทหารกองประจำการ ก็จะมีหน้าที่ที่จะประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้ไปเลี้ยงครอบครัว แต่การที่เข้ามาเป็นทหารกองประจำการไม่สามารถที่จะปฏิบัติอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวได้ ดังนั้นเงินสวัสดิการที่ได้รับประมาณ 10,000 บาท จำเป็นต้องนำเงินจำนวนนี้ส่งไปเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้กับครอบครัว ซึ่งไม่เพียงพอ

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดเงินเดือนรวมกับเบี้ยเลี้ยงประจำที่มอบให้กับทหารกองประจำการ โดยมีอัตราที่ได้กับแรงงานขั้นต่ำคือ 15,000 บาท

- การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ

การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ หมายถึง สวัสดิการที่รัฐจัดให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดสถานะของประชาชนไว้ 3 สถานะ คือ เป็นข้าราชการ มีสิทธิในการเข้าถึงการให้บริการด้านสุขภาพตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 หากเป็นผู้ใช้แรงงานมีสิทธิในระบบประกันสังคมที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 และหากเป็นประชาชนทั่วไปที่มีสิทธิใช้บัตรทองตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

เมื่อพิจารณาสิทธิประโยชน์ที่ได้รับตามข้อนี้จึงไม่เหมาะสม เนื่องจากทหารกองประจำการในช่วงเวลา 2 ปีของการเป็นทหารกองประจำการ มีสถานะเป็นทหารซึ่งมีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 ที่จะได้รับสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ แต่การคุ้มครองสิทธิของการเป็นทหารกองประจำการนั้นไม่ครอบคลุมถึงบุคคลคนในครอบครัว ทั้งที่หากเป็นทหารประจำการจะได้รับการคุ้มครองถึงคนในครอบครัวด้วย จึงเป็นความแตกต่างที่ได้รับ ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างสถานะของการเป็นทหารในช่วงเวลา 2 ปี จึงดูประหนึ่งว่าหากจะใช้ประโยชน์ก็ให้มีสถานะเป็นทหาร แต่ก็จำกัดสิทธิบางประการที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกสถานะของการเป็นทหาร ถึงแม้จะเป็นเวลาเพียง 2 ปี แต่ก็ได้รับการปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดรับสิทธิการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพรักษาพยาบาลสำหรับตนเองและครอบคลุมถึงคนในครอบครัว

- การพัฒนาความรู้เพื่อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพหลังพ้นกองประจำการ
การพัฒนาความรู้เมื่อเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมในสถานะของการเป็นทหารกองประจำการนั้นใช้เวลานาน 2 ปี จึงทำให้เสียโอกาสในการประกอบอาชีพหรือการศึกษา อีกทั้งมีทหารกองประจำการหลายคนที่มีการศึกษาต่ำถึงแม้จะมีสวัสดิการให้สามารถศึกษานอกระบบ (กศน.) ได้แต่ก็ให้ศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และพบว่าในการจัดการเรียนการสอนนั้นไม่สามารถได้รับการเรียนรู้ได้จริง เนื่องจากไม่มีการจัดให้มีการสอนที่เป็นระบบ กล่าวคือเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดให้มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมาย

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และได้รับสิทธิทุนการศึกษา รวมถึงการพิจารณาเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย

- การส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ

การส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ หมายถึง การช่วยเหลือสนับสนุนวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลังปลดประจำการ ซึ่งในช่วงเวลาสองปีของชายไทยในวัยนี้ เป็นช่วงที่เตรียมความพร้อมสำหรับตนเองในการสร้างอนาคตในการประกอบอาชีพ แต่ต้องถูกหยุดช่วงเวลาการพัฒนาด้านนี้ออกไปสองปี เพื่อใช้เวลาสำหรับในการฝึกอบรมเป็นทหารกองประจำการ และไม่พบว่ามีการฝึกอบรมอาชีพตลอดระยะเวลา 1 ปี 11 เดือน ส่วนที่เหลืออีก 1 เดือน ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายก่อนปลดประจำการจะมีการมาให้คำแนะนำถึงอาชีพใดที่มีความสนใจรับจ้างงานเพียงเท่านั้น โดยไม่มีการฝึกหรือสอนหลักการทางวิชาการและฝึกภาคปฏิบัติของวิชาชีพนั้น ๆ ทำให้ทหารกองประจำการไม่ได้รับประโยชน์จากการฝึกและส่งเสริมวิชาชีพก่อนปลดประจำการ

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดให้มีการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ ในระหว่างอยู่ในกองประจำการ

- การเข้ารับราชการต่อได้จนถึงอายุไม่เกิน 25 ปี

สิทธิประโยชน์ที่ได้รับตามข้อนี้หมายความว่า ทหารกองประจำการคนใดเมื่อถึงกำหนดปลดประจำการ สามารถสมัครรับราชการในฐานะทหารกองประจำการต่อได้ถึงอายุ 25 ปี ซึ่งในปัจจุบันนี้ไม่พบว่ามีทหารกองประจำการคนใดที่อยากจะสมัครเป็นทหารกองประจำการต่อเนื่องจากเมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีผลต่อการสมัครงาน อีกทั้งบางคนนั้นยังศึกษาไม่จบจะต้องกลับไปศึกษาต่อเพื่อนำวุฒิทางการศึกษามาสมัครงาน สิทธิประโยชน์ที่ได้รับในข้อนี้จึงยังไม่เหมาะสม

ดังนั้นในประเด็นนี้สมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขก็คือ การกำหนดให้มีโอกาสในการเลือกที่จะเข้ารับราชการทหารประจำการได้โดยไม่จำกัดระยะเวลา ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการส่งเสริมและจูงใจให้บุคคลเข้ามาสมัครเป็นทหารกองประจำการ

- เครื่องแต่งกายและของใช้

สิทธิประโยชน์ที่ได้รับตามข้อนี้มีความเหมาะสมแล้ว

(2) สิทธิประโยชน์หลังการปลดกองประจำการ

สิทธิประโยชน์หลังปลดกองประจำการ หมายความว่า สวัสดิการที่ทางราชการจัดให้แก่ทหารกองประจำการเมื่อปลดประจำการ เพื่อเป็นการตอบแทนต่อการทำหน้าที่ของทหารกองประจำการ แต่เมื่อพิจารณาถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับตามข้อนี้ไม่พบว่ามีสิทธิประโยชน์ใด ๆ เป็นการตอบแทนให้แก่ทหารกองประจำการหลังปลดประจำการ ทั้งที่การเป็นทหารกองประจำการนั้นต้องถือว่าเป็นการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุที่จะต้องเสียสละประโยชน์ของตนและครอบครัว หรืองานประจำที่เคยทำก่อนเข้ากองประจำการจะต้องยุติลงและเมื่อปลดออกจากกองประจำการแล้วไม่สามารถจะกลับเข้าทำงานที่เดิมได้

ดังนั้น เพื่อให้เป็นการให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนหลังปลดประจำการ ทางกระทรวงกลาโหมจึงสมควรที่จะกำหนดสิทธิประโยชน์ไว้ดังนี้

- การกำหนดคุณสมบัติพิเศษในการพิจารณาเข้ารับราชการทหารประจำการ สำหรับผู้ที่ต้องการรับราชการทหารประจำการ

- การกำหนดให้มีกองทุนส่งเสริมสวัสดิการทหารกองประจำการภายใต้ระเบียบกองทัพกว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในกองทัพก พ.ศ. 2554 สำหรับผู้ที่ต้องการมีทุนสำรองไว้ในการประกอบอาชีพหลังปลดกองประจำการ

กล่าวได้ว่าการกำหนดสิทธิประโยชน์หลังปลดประจำการนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมและจูงใจให้ชายไทยสมัครใจเข้ารับราชการทหารกองประจำการ

4.3 สรุปประเด็นในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.3.1 คุณสมบัติของผู้ถูกเกณฑ์ทหาร

- กำหนดคำนิยามคำว่า “ชายไทย” หมายความว่า ผู้ที่มีเพศเป็นชายโดยสรีระและมีจิตใจเป็นชาย

4.3.2 วิธีการคัดเลือก

1) การลงบัญชีทหารกองเกิน

- กำหนดห้ามมิให้ทำการย้ายภูมิลำเนาเป็นเวลา 6 เดือนก่อนการลงทะเบียนทหารกองประจำการ

- กำหนดโทษสำหรับเจ้าหน้าที่สัสดีหากพบว่ามีกรทุจริตใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบให้เกิดการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อให้มีการย้ายภูมิลำเนา หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือในกระบวนการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ จะต้องรับโทษตามหมวดความรับผิดชอบ

- กำหนดให้ถือเอาที่อยู่ตามทะเบียนบ้านของบุคคลเป็นภูมิลำเนาทหาร

2) การคัดเลือก

(1) การตรวจร่างกายและสุขภาพ

- กำหนดให้การตรวจร่างกายเพื่อขอใบรับรองแพทย์ ต้องมาจากโรงพยาบาลภาครัฐ

(2) การเตรียมฉลาก เพื่อให้จับฉลาก

- กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการตรวจเลือกทหารกองประจำการ

4.3.3 กระบวนการฝึกอบรมและปฏิบัติหน้าที่

1) หลักสูตรการฝึกอบรม

- กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิโดยด้านสิทธิมนุษยชน นักวิชาการด้านการพัฒนา และประชาชนผู้เคยเป็นทหารกองประจำการ และหลักสูตรที่ใช้ฝึกให้รวมถึงความรู้ด้านประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ประเพณีทางทหารแบบสากล กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการทหาร และต้องครอบคลุมไปถึงหลักสูตรที่จะพัฒนาอาชีพของทหารกองประจำการที่สามารถนำไปใช้ได้จริงเมื่อปลดประจำการแล้ว โดยหลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติการ

- กำหนดหลักเกณฑ์การฝึกที่ชัดเจนรวมทั้งการให้ข้อมูลด้านการล่วงละเมิดสิทธิของผู้เข้ารับการฝึกกับความรับผิดชอบที่ฝึกด้วยวิธีการที่รุนแรง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งตรวจสอบได้จากองค์กรภายนอกที่จัดตั้งโดยปลัดกระทรวงกลาโหม

2) ขอบเขตแห่งหน้าที่ของทหารกองประจำการ

- กำหนดให้มีหน้าที่เฉพาะงานที่มีลักษณะในทางทหารอย่างแท้จริง และกำหนดห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นใดให้ทหารกองประจำการทำงานในลักษณะที่เป็นการรับใช้ส่วนตัว หรือกระทำการอื่นใดอันเป็นการละเมิดต่อร่างกายหรือจิตใจ หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นข้าราชการ ให้ถือว่ากระทำความผิดวินัยร้ายแรง

4.3.4 ความรับผิดชอบ

- กำหนดให้ บุคคลใดกระทำการทุจริตในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการ หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือในกระบวนการวิธีการเกณฑ์ทหารเข้ากองประจำการให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

- กำหนดให้ บุคคลใดลงโทษต่อทหารกองประจำการในระหว่างอยู่ในกองประจำการด้วยวิธีทารุณ โหดร้าย หรือทรมาณ ส่งผลให้ทหารกองประจำการได้รับบาดเจ็บ พิการ ทูพพลภาพ หรือบาดเจ็บสาหัสจนเสียชีวิตให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

- กำหนดให้ บุคคลใดไม่มาลงทะเบียนทหารกองเกินตามมาตรา 16 หรือมาลงทะเบียนคราวหลังตามมาตรา 18 หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นนายอำเภอสามารถเรียกบุคคลที่ได้ลงบัญชีทหารกองเกินไว้แล้ว ไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองใหม่ตามมาตรา 19 หรือบุคคลใดที่กำหนดฐานะไว้หลีกเลี่ยงไม่ยอมลงบัญชีทหารกองเกินตามมาตรา 21 หรือชายไทยได้ลงทะเบียนทหารกองเกินไว้แล้วแต่มิได้มารับหมายเรียกเกณฑ์ตามมาตรา 25

ถ้าก่อนที่เจ้าหน้าที่ยกเรื่องขึ้นพิจารณาความผิด บุคคลนั้นได้มาขอลงบัญชีทหารกองเกินหรือขอลงบัญชีทหารกองเกินใหม่ หรือมาขอรับหมายเรียกที่อำเภอด้วยตนเอง หรือให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแทนตน แล้วแต่กรณี

บุคคลใดหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนไม่มาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกเข้ารับราชการทหารกองประจำการตามหมายเรียกของนายอำเภอ หรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจคัดเลือกหรือไม่อยู่นกว่าการตรวจเลือกแล้วเสร็จหรือหลีกเลี่ยง หรือขัดขืนด้วยประการใด ๆ เพื่อจะไม่ให้เข้ารับราชการทหารกองประจำการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือบุคคลใดเข้ารับราชการทหารกองประจำการแทนผู้อื่น หรือเรียก รับ หรือยอมที่จะรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยสัญญาว่าจะช่วยเหลือผู้หนึ่งผู้ใดมิให้ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสน หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.3.5 สิทธิประโยชน์

1) กำหนดให้ทหารกองประจำการได้รับสิทธิประโยชน์ในช่วงการเป็นทหารกองประจำการ ดังนี้

- ได้รับเงินเดือน และเบี้ยเลี้ยง รวมกันต้องมีอัตราเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ
- ได้รับสิทธิการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ สำหรับตนเองและครอบครัว
- ได้รับการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และได้รับสิทธิทุนการศึกษา

รวมถึงการพิจารณาเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย

- ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ ในระหว่างอยู่ในกองประจำการ
- ได้รับโอกาสในการเลือกที่จะเข้ารับราชการทหารประจำการได้โดยไม่จำกัด

ระยะเวลา

2) กำหนดให้ทหารกองประจำการได้รับสิทธิประโยชน์หลังปลดประจำการ ดังนี้

- ได้รับการพิจารณาให้มีคุณสมบัติพิเศษในการเข้ารับราชการทหารประจำการ
- ได้รับการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมสวัสดิการทหารกองประจำการภายใต้ระเบียบ

กองทัพบกกว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในกองทัพบก พ.ศ. 2554

ประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเป็นประเด็นที่นำไปสู่การจัดทำกรอบแบบร่วมโดยวิธีวิทยาการวิจัยกำหนดไว้เป็นการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) เพื่อให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนได้เสียโดยตรงกับการเกณฑ์ทหารได้มีส่วนร่วมในการออกแบบประเด็นการแก้ไขและปรับปรุงพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยมีรายละเอียดการดำเนินการและการวิเคราะห์ในบทที่ 5 ต่อไป